

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Diplomová práce

**HEDGING JAKO ZAHRANIČNĚ-POLITICKÁ
STRATEGIE USA VŮČI ČÍNĚ**

Bc. Jan Železný

Plzeň 2017

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Mezinárodní vztahy

Studijní obor Mezinárodní vztahy

Diplomová práce

**HEDGING JAKO ZAHRANIČNĚ-POLITICKÁ
STRATEGIE USA VŮČI ČÍNĚ**

Bc. Jan Železný

Vedoucí práce:

PhDr. Pavel Hlaváček, Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2017

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval samostatně a použil jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2017

.....

Poděkování

Rád bych tímto poděkoval vedoucímu své diplomové práce PhDr. Pavlu Hlaváčkovi, PhD. za odbornou pomoc při jejím zpracování a především za čas, který mi při konzultacích věnoval. Rovněž bych chtěl poděkovat svým rodičům za finanční i psychologickou podporu, bez níž bych nebyl schopen svá bakalářská i magisterská studia dokončit.

Obsah

1 ÚVOD	6
2 TEORETICKÉ VYMEZENÍ KONCEPTU ZAJIŠŤOVÁNÍ	14
2.1 Ekonomické kořeny konceptu zajišťování.....	14
2.2 Zajišťování jako „luxus“ slabých států	15
2.3 Zajišťování jako dvojnásobná strategie pro slabé státy i mocnosti... 19	
2.4 Medeiros a ti druzí: Zajišťování jako dominantní strategie USA vůči Číně.....	21
2.5 Tvorba autorovy vlastní definice zajišťování.....	23
3 PRAKTICKÁ ČÁST	30
3.1 Počátek angažování Číny – Nixon a jeho nástupci	30
3.2 Sledování prvků zajišťování v rámci Obamova pivotu	38
3.2.1 Vojenská oblast	40
3.2.1.1 Politiky angažování	40
3.2.1.2 Politiky vyvažování	43
3.2.1.2.1 Investice do zbrojení.....	43
3.2.1.2.2 Upevňování aliančních vazeb	45
3.2.1.2.3 Teritoriální spory v Jihočínském moři a otázka svobodné mořeplavby.....	49
3.2.2 Ekonomická oblast.....	52
3.2.2.1 Politiky angažování	52
3.2.2.2 Politiky vyvažování	55
3.2.2.2.1 Zvyšování bilaterálních hospodářských vazeb se spojenci.....	55

3.2.2.2.2	Multilaterální orgány: Trans-Pacific Partnership ...	56
3.2.3	Politická oblast	58
3.2.3.1	Politiky angažování	59
3.2.3.2	Politiky vyvažování	62
3.2.3.2.1	Od Hirošimi po Pearl Harbor: Posilování tradičních aliancí.....	62
3.2.3.2.2	Otázka Jihočínského moře a filipínská žaloba	64
4	ZÁVĚR	66
5	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ	75
6	PŘEHLED PŘEKLADŮ ODBORNÝCH POJMŮ.....	86
7	PŘEHLED UŽITÝCH ZKRATEK	87
8	RESUMÉ.....	88
9	SEZNAM PŘÍLOH	90

1 ÚVOD

Oblasti jihovýchodní a východní Asie patří mezi regiony, v nichž je v posledních letech patrný významný mocenský vzestup kontinentální Číny (Čínské lidové republiky), cílicí na vytvoření sino-centrické sféry vlivu (*Sino-centric sphere of influence*). Ten lze přitom zaznamenat v mnoha rozličných sektorech. V politické rovině je možné sledovat výrazně rostoucí snahu Číny o prosazení svých národních zájmů skrz posílení mezinárodních vazeb a to jak na bilaterální úrovni (v podobě prohlubování vztahů s jednotlivými státy zmíněných regionů) tak úrovni multilaterální, kde Čína rozšiřuje své aktivity v rámci existujících mezinárodních organizací regionálního charakteru (například Šanghajská organizace spolupráce/*Shanghai Cooperation Organisation* – SCO nebo ASEAN Regionální fórum/*ASEAN Regional Forum* – ARF) či se přímo zasazuje o vznik projektů nových (Asijská infrastrukturní investiční banka/*Asian Investment Infrastructure Bank* – AIIB, popřípadě Všeobecné regionální ekonomické partnerství/*Regional Comprehensive Economic Partnership* – RCEP). V ekonomické rovině se poté odráží rostoucí síla čínské ekonomiky, jež je z hlediska velikosti HDP dle dat Světové banky (*World Bank*) klasifikována jako 2. největší na světě, což ústí v pronikání čínského kapitálu a exportu na trhy ostatních států regionu a vytváří vzrůstající dostředivé tendence (*World Bank*, 2017). Ty jsou následně umocňovány i ambiciózními kroky a plány čínské vlády na prohlubování vzájemných obchodních vztahů skrz zakládání tzv. zón volného obchodu (*free trade areas* – FTA), které jsou realizovány především na úrovni bilaterální, viz původní smlouva se Singapurem z roku 2008 (*China – Singapur Free Trade Area*), FTA s Austrálií z roku 2015 (*China – Australia Free Trade Agreement*) popřípadě s Jižní Koreou ze stejného roku (*China – South Korea Free Trade Agreement*). Avšak taktéž na úrovni multilaterální, jak dokládá ASEAN – China Free Trade Area (ACFTA či CAFTA) mezi Čínou a deseti členskými zeměmi *Association of Southeast Asian Nations* (ASEAN) z roku 2010, jež je zároveň největší FTA co do počtu obyvatelstva a třetí na světě ve výši sečteného nominálního hrubého domácího produktu členských zemí (HDP) (*China Briefing*, 2014). V geopolitické rovině poté Čína stále asertivněji prosazuje svoji představu o mocenském uspořádání regionu, což mimo jiné ústí v řadu teritoriálních sporů s okolními státy o strategicky položená souostroví, ostrovy a atoly v Jihočínském či Východočínském moři. Zde lze zmínit například kolidující územní nároky v oblasti Paracelských ostrovů mezi Čínou, Tchaj-wanem a Vietnamem, dále spory o Spratlyovy ostrovy mezi Čínou, Filipíny, Malajsií, Vietnamem a Brunejí či souostroví Diaoyu/Senkaku mezi Čínou a Japonskem.

Většina států v daném regionu, které lze považovat za mocensky slabší (tzv. *second powers*), na čínské aktivity reaguje dvoukolejnou politikou (*dual-track policy*), sledující dva zdánlivě odlišné cíle: prohlubování angažovanosti ve vzájemných vztazích (*engagement*) a zároveň určité mocenské vyvažování (*balance of power/balancing*). Dle mnohých se tak jedná o projev dynamiky neorealistického konceptu bezpečnostního dilematu (*security dilemma*) v globalizovaném světě, pro něhož je typická rostoucí ekonomická interdependence mezi jednotlivými aktéry. Tento přístup bývá označován původně ekonomickým pojmem zajišťování (*hedging*) a definován jako soubor zahraničně-politických strategií, které jsou typické pro situaci, kdy se stát z různých důvodů není schopen rozhodnout pro jednoznačnější přístup vůči jinému aktérovi v podobě např. neutrality (*neutrality*), spolenectví (*alliance*), následování (*bandwagoning*), čisté formy vyvažování (*pure-balancing*) či zadržování (*containment*). V zásadě se tedy jedná o strategii, při níž se zajišťující aktér (*hedger*) zajišťuje/pojišťuje (*hedges*) vůči nepředpokládanému vývoji v bilaterálních vztazích současným sledováním politiky angažovanosti (*engagement*) a nepřímého vyvažování (*indirect balancing*) pomocí budování politických, ekonomických, diplomatických či bezpečnostních vztahů s dalšími aktéry či organizacemi, které mohou posílit postavení daného státu (*leverage*) vůči cílové zemi (v tomto případě Číně) (dle Goh: 2006, nestránkováno a Medeiros, 2005: 146).

Čínský mocenský vzrůst v regionu však naráží na dominantní vliv Spojených států amerických (USA), jež se od druhé světové války snažily realizovat vlastní představu o mocenském uspořádání asijsko-pacifické oblasti v podobě tzv. dostředivého paprscitého systému (*hub and spokes system*). V jeho rámci byly vytvářeny bilaterální aliance s jednotlivými státy regionu, z nichž mnohé přetrvaly až do dnešní doby. Spojené státy tak fungovaly jako jakési centrum (*hub*), s nímž ostatní země regionu navazovaly kontakty a využívaly jej i při komunikaci mezi sebou (tj. nedocházelo k přímému spojení mezi nimi, USA hrály roli prostředníka). Jihovýchodní a východní Asie je rovněž místem řady strategických zájmů USA, jež může čínský mocenský vzrůst potenciálně ohrozit. Jedná se například o zachování objemu obchodní výměny, exportních odbytišť na tamních trzích a rovněž zajištění bezpečnosti námořních cest. Ostatně 8 z 10 nejvyužívanějších obchodních přístavů světa se nachází právě v asijsko-pacifickém regionu, přičemž téměř 30 % světového námořního obchodu prochází oblastí Jihočínského moře. Na USA přímo navázané obchodní aktivity následně dosahují výše až 1,2 bilionu amerických dolarů (The U.S. Department of Defense, 2015: 1). Jedná se taktéž o klíčové námořní komunikační trasy (*sea lines*

of communication–SLOC), po nichž jsou realizovány obchodní a energetické dodávky pro klíčové spojence USA jako jsou Japonsko, Jižní Korea, Filipíny či Thajsko. Čínské geopolitické aktivity přitom mohou narušit důvěryhodnost Spojených států v otázce dostání svým spojeneckým závazkům.

Existuje řada výkladů americké zahraniční politiky vůči Číně, přičemž pro tuto práci je stěžejní otázka, zdali USA se svým velmocenským statutem mohou či již přímo aplikují ve vztazích s Čínou strategii zajišťování tak, jak byla původně popsána u ostatních států daného regionu. Zde v zásadě existují dva proti sobě stojící názorové póly. Zatímco autoři jako Evan Medeiros či John Hemmings definují zajišťování jako převažující až definiční princip pro popis dynamiky sino-amerických vztahů, jiní jako například Evelyn Goh s nimi nesouhlasí. Upozorňují přitom především na fakt, že politika mocensky méně významných států jižní a jihovýchodní Asie vůči Číně se musí zásadně lišit od přístupu USA jako unipolární světové supervelmoci (*unipolar superpower*). Ta při své činnosti dle nich vychází z nutnosti zachovat své dominantní mocenské postavení v regionu i anarchickém mezinárodním systému a tyto své zájmy definuje jako tzv. hru s nulovým součtem (*zero-sum-game*), jež je se zajišťováním neslučitelná (Goh, 2006: nestránkováno).

V rámci své diplomové práce se tomuto problému hodlám blíže věnovat, přičemž si zvolím časové ohraničení výzkumu na dobu působení prezidenta Baracka Obamy v Bílém domě, tj. rozmezí ledna 2009 až ledna 2017. Právě v tomto období totiž došlo k ohlášení přesměrování primárního zájmu americké zahraniční politiky směrem k oblasti Asie a Pacifiku (*U.S. pivot to Asia/rebalance to Asia*) a výraznému rozvoji dílčích politik vůči Číně, jež mohou dle mého názoru být interpretovány pomocí konceptu zajišťování. Základní hypotéza, již plánuji ve své diplomové práci ověřit, tedy zní: Zajišťování (*hedging*) lze v době vlády administrativy prezidenta Baracka Obamy považovat za dominantní zahraničně-politickou strategii USA vůči mocensky posilující Číně. Hlavním cílem mé diplomové práce tedy bude podrobit toto své tvrzení výzkumu a dokázat tak či naopak vyvrátit jeho platnost. Obecně pak zodpovědět otázku: Je koncept zajišťování slučitelný s postavením a statutem unipolární supervelmoci? K dosažení tohoto cíle přitom povede vyřešení řady podotázek, především tedy toho, jaké zahraničně-politické strategie Spojené státy vůči Číně využívají, jaký je jejich vzájemný vztah (zdali se doplňují či jsou v určitých aspektech protichůdné) a především zdali se jedná o komponenty, z nichž se zajišťování skládá.

Má práce tedy bude sestávat ze dvou základních částí. První z nich bude teoreticky zaměřená, přičemž v jejím rámci se plánují zabývat definicí a vymezením zahraničně-politických a bezpečnostních konceptů a strategií, které jsou v souvislosti s tématem diplomové práce skloňovány.

Hlavní pozornost však bude věnována bližší definici zajišťování, jeho charakteristice, rozličným pojetím i historickému vývoji. Prvotním úkolem zde bude vypořádání se s výše nastíněnou definiční nejednoznačností, jež se s tímto termínem pojí. Přestože se jedná o poměrně nedávný koncept, který oproti jiným konceptům, přístupům a teoriím mezinárodní vztahů není natolik obsáhle zpracován, řada politologů/politických vědců jej ve svých pracích pojímá dosti odlišně. Prakticky tak existuje řada vzájemně ne plně kompatibilních definicí, které se odlišují nejenom v jednotlivých komponentech, z nichž se zajišťování skládá, ale i v možnostech jeho aplikace na realitu mezinárodní politiky. V rámci této části proto blíže představím současnou debatu, přičemž jednotlivé názorové proudy budu prezentovat na dílech vybraných autorů. Zde je nutné podotknout, že mým záměrem nebude nabídnout komplexní argumentační rámec a daný přehled tak bude značně selektivní, odpovídající potřebám této diplomové práce. Určitým úskalím zde bude i překlad anglických termínů do českého jazyka. U některých z nich totiž rovněž neexistuje všeobecně uznávaný a jednotně užívaný český ekvivalent, popřípadě daný koncept dosud prakticky nebyl v domácí literatuře obsáhleji zkoumán (to se týká především samotného zajišťování). Z tohoto důvodu jsem do své práce zařadil i seznam daných termínů spolu s variantou překladu, který dále jednotně užívám. Při jeho tvorbě jsem se v případech, kdy to bylo možné, držel alespoň částečně zažité terminologie, jinde jsem se rozhodl vytvořit názvosloví vlastní.

Zprvu se tak budu věnovat obsahové analýze textů politologů, kteří utvořili teoretické základy zajišťování na základě praktického výzkumu zahraničních politik států jihovýchodní Asie vůči Číně jakožto rostoucí velmoci (*emerging great power*). Jako první představím Evelyn Goh. U ní budu věnovat pozornost především jejímu pojetí zajišťování jako strategie jihovýchodoasijských států, jež se nechtějí orientovat pouze na jednu ze dvou stěžejních velmocí v regionu, tj. pouze na USA či pouze na Čínu. Toho přitom dle ní dosahují současným užitím dvou nástrojů, jimiž jsou zasíťování mocností (*enmeshment of major powers*) do složitých institucionálních vztahů a komplexní vyvažování jejich vlivu/moci (*complex balance of influence/power*). Zmíním tak především její text *Great Powers and Southeast Asian*

Regional Security Strategies: Omni-enmeshment, Balancing and Hierarchical Order z Institute of Defense and Strategic Studies Singapore. Z něj hodlám čerpat především autorčin pohled na zajišťování jako strategii malých států, která kromě vyvažování zahrnuje i tzv. zasíťování, tj. vtažení cílových států do složitých bilaterálních i multilaterálních vztahů a rámců, vedoucí ke změně jejich chování. Dále využiji článek *Great Powers and Hierarchical Order in Southeast Asia* z International Security spolu s teoretickým textem *Understanding „hedging“ in Asia-Pacific Security* publikovaný pod hlavičkou Centre for Strategic and International Studies. Tyto mi poslouží především k popisu zajišťování jako politiky reagující na vývoj regionální bezpečnosti (*regional security*) v jihovýchodní Asii po studené válce a snahu tamních aktérů aktivně toto bezpečnostní prostředí utvářet.

Druhým zmíněným autorem následně bude Cheng-Chwee Kuik. Ten při svém pojetí vychází z realistických pozic, když jako dva hlavní/základní zdroje chování států (*principal drivers of state behavior*) v anarchickém mezinárodním prostředí spatřuje v bezpečnost maximalizujících (*security-maximizing*) a zisk maximalizujících (*reward-maximizing*) impulsech. Samotné zajišťování přitom popisuje jako pojišťovací chování (*insurance-seeking behavior*) v prostředí/situacích s vysokými sázkami a velkou mírou nejistoty (*high-stakes and high uncertainty situations*). Výsledkem je tedy přístup založený na opačných a vzájemně protichůdných politikách (*opposite and mutually counteracting policies*), který je jakousi střední pozicí (*middle position*) na škále, jejíž krajní body tvoří vyvažování a následování (dle Kuik, 2008). Podstatný pro mou práci je pak především fakt, že přestože primárním zaměřením jeho výzkumu zajišťování jsou rovněž malé státy jihovýchodní Asie, Kuik na rozdíl od Evelyn Goh přiznává možnost využití této politiky i velmocemi (srovnej Kuik, 2008: 161 a Goh, 2006: nestránkováno). Analyzovat tak budu jeho odborné statě *The Essence of Hedging: Malaysia and Singapore's Response to a Rising China* z magazínu *Contemporary Southeast Asia* a *How Do Weaker States Hedge? Unpacking ASEAN States Alignment Behaviour towards China* z *Journal of Contemporary China*. Ty mi poslouží k rozboru výše zmíněných definic.

Na základě toho se dále přesunu ke dvojici autorů, kteří o zajišťování uvažují jako o možné zahraničně-politické strategii ve vzájemném vztahu velmocí, což se shoduje s mým přístupem v této diplomové práci. Stěžejním se stane především pojetí Evana S. Medeiros. Ten aplikuje dřívější poznatky o zajišťování jako strategii států jihovýchodní Asie na zahraniční politiku USA vůči Číně, přičemž tvrdí,

že Spojené státy ve snaze zachovat svoji mocenskou dominanci v regionu (*regional preponderance*) v proměňujícím se regionálním bezpečnostním řádu (*evolving regional security order*) Asie a Pacifiku zajišťují/pojišťují (*are hedging*) své sázky na bezpečnost (*security bets*) proti nejistotě záměrů, soutěživým strategiím a donucovací politice Číny. Toho dosahují pomocí politiky angažovanosti a využití integračních mechanismů souběžně s mocenským vyvažováním tak, jak jej chápe realistická škola mezinárodních vztahů (*realist-style balancing*) (dle Medeiros: 2005: 145). Analýze tak podrobím Medeirosův článek *Strategic Hedging and the Future of Asia-Pacific Stability* z *The Washington Quarterly*. Rovněž rozeberu i práce, které na Medeirosovu stať ať už přímo či nepřímo navazují. Bude se jednat o stať Johna Hemmingse *China: America Hedges Its Bets: Understanding the Nuances and Challenges of Washington's Approach* z *The National Interest* a *Hedging: The Real U.S. Policy Towards China? Is America trying to contain China? No, it could be just hedging its bets* zveřejněný v *The Diplomat*. Tyto články mi pomohou ve vysvětlení pozice zajišťování na škále mezi realismem, liberalismem a konstruktivismem a taktéž v popisu toho, jak se zajišťování odráží v uvažování předních amerických představitelů, jejichž postoj k Číně není plně jednoznačný. S tím rovněž souvisí příspěvek Paula J. Sanderse *Can America's Hedging Strategy Last* z webu Tokyo Foundation, jenž využiji k demonstraci touhy zajišťujícího se aktéra (v daném případě Spojených států) maximalizovat své zisky ze vzájemného vztahu s další mocností v příznivých dobách, jež je jedním z motivů praktikování politiky zajišťování. K upřesnění některých definic a pojmů rovněž využiji materiály z dílny dalších autorů. Zde bych zmínil především dnes již klasický text Stephena M. Walta *Alliance Formation and the Balance of World Power* z *International Security* a příspěvek Evana Resnicka *Defining Engagement* z *Journal of International Affairs*.

Výsledným produktem teoretické části pak bude vytvoření vlastní definice zajišťování vhodné pro aplikaci na zahraniční politiku velmocí (*great powers*), jež se bude opírat o závěry a definiční vymezení pocházející z výše zmíněných prací. Ta mi poskytne základní rámec pro analýzu zahraniční politiky USA vůči Číně v praktické části diplomové práce, přičemž zároveň stanoví základní proměnné, které budu dále sledovat a na jejichž základě bude možné posuzovat kroky předních politických představitelů USA.

V druhé (empirické) části se zaměřím na jednotlivé součásti zahraniční politiky USA vůči Číně a ostatním státům regionů jihovýchodní a východní Asie, přičemž budu sledovat, zdali odpovídají politice zajišťování tak, jak jsem si ji v závěru teoretické části

definoval. Stěžejní přitom budou především aktivity v bezpečnostním, politickém a ekonomickém sektoru. Jak jsem již zmínil výše, vzhledem k omezenému rozsahu a poměrně úzkému zaměření diplomové práce rezignuji na komplexní popis zahraničně-politických kroků jednotlivých amerických administrativ. Namísto toho si zvolím časové ohraničení výzkumu na dobu působení prezidenta Baracka Obamy v Bílém domě. Důvodem tohoto je především jím avizované přesměrování primárního zájmu americké zahraniční politiky směrem k oblasti Asie a Pacifiku (*U.S. pivot to Asia*). Nutno ovšem zdůraznit, že v rámci diplomové práce nebudu na tento pivot nahlížet jako na originální či zcela nový prvek diplomacie Spojených států *per se*, ale spíše jako na vyústění řady dlouhodobých tendencí, z nichž mnohé výrazně posilovaly již během působení administrativy prezidenta George W. Bushe. Tento fakt přitom na místech, kde to bude pro další výklad podstatné, zmíním. K podpoře své argumentace se plánuji rovněž zaměřit na stručný přehled čtyř základních myšlenkových a hodnotových politických skupin, které směřování americké zahraniční politiky vůči Číně v posledních dvou dekadách utvářejí, přičemž právě jedna z nich volí zajišťování jako vhodnou strategii. Toto rozdělení bude vycházet z konstrukce Tsunea Watanabe, kterou prezentoval ve čtyřdílné sérii článků s názvem *US Engagement Policy toward China: Realism, Liberalism and Pragmatism* publikovaných na webu Tokyo Foundation. Dílčí aspekty ve vztahu k politice amerického ministerstva zahraničí (*U.S. Department of State*) budu následně čerpat z textů Josepha S. Nye.

Poté již přistoupím k samotné analýze zahraničně-politických kroků a strategií USA vůči Číně ve vytyčeném období, přičemž budu sledovat klíčové proměnné vzešlé z mnou vytvořené definice zajišťování. Cílem zde bude v každém ze sledovaných odvětví (politickém, vojenském, ekonomickém) nalézt vzájemně protichůdně působící prvky dvojokolejné politiky (*dual-track policy*), praktikované na bilaterální i multilaterální úrovni, jenž by mohly být jako zajišťování interpretovány. Smyslem této části nebude nabídnout selektivně zvolený soubor konkrétních událostí, ale opět raději popsat významné trendy a zásadní pozice amerických federálních orgánů. Věnovat se tedy budu obsahové analýze oficiálních dokumentů předních amerických vládních institucí, především pak Bílého domu (*White House*), Ministerstva zahraničí (*U.S. Department of State*), Ministerstva obrany (*U.S. Department of Defense*) a Ministerstva obchodu (*U.S. Department of Commerce*). Ze stěžejních mohu například zmínit *Quadrennial Defense Review 2014*, *Asia-Pacific Maritime Security Strategy* či *The National Security Strategy of the United States of America* z roku 2015. Závěry těchto dokumentů následně podpořím vhodně zvolenými statistikami a ukazateli

a to především v části týkající se ekonomiky resp. aplikace zajišťování v rámci hospodářských vztahů mezi USA a Čínou. Zajímat mě tak například bude růst vzájemné obchodní výměny či velikost přímých zahraničních investic (*foreign direct investment – FDI*). Ve vojenské oblasti pak například zmíním počet a charakter společných vojenských cvičení ať už s americkými spojenci z řad menších států či Čínou samotnou či charakter a velikost prodejů zbrojních arsenálů dotčeným státům.

Součástí analýzy v této praktické části mé diplomové práce budou i akademické publikace (monografie a odborné články), výzkumy amerických a britských think tanků, stejně jako projevy a prohlášení některých významných politických i vojenských představitelů USA. Jejich cílem bude na vhodných místech dokreslit či doplnit zmíněné trendy o soudobé realie. V této souvislosti využiji především příspěvky Mira Rapp-Hooper publikované v časopise *Foreign Affairs*. Ty mi pomohou blíže zmapovat americkou politiku sledující zajištění volné mořeplavby (*freedom of navigation*) tak, jak ji vnímá Úmluva OSN o mořském právu (*U.N. Convention on the Law of the Sea*), a to především v oblastech Jihočínského moře. Rovněž pak přístup administrativy prezidenta Obamy k územním sporům o ostrovy, atoly a skaliska na Paracelských a Spratleyových ostrovech, do nichž jsou přímo zapojeni američtí spojenci v regionu. Posledním stěžejním zdrojem, jehož bych rád zmínil, bude studie z dílny RAND Corporation s názvem *War with China: Thinking Through the Untinkable*. Ta mi kromě vysvětlení vojenských a ekonomických realit vzájemných vztahů USA a Číny poslouží především k popisu vyvažovacích politik v rámci zajišťování, tj. politik pracujících s negativním scénářem vývoje.

V závěrečné části zhodnotím výsledky provedené analýzy a shrnu odpovědi na výzkumné otázky stanovené v úvodu práce, tj:

- 1) Jak lze definovat zajišťování ve vztahu k zahraniční politice velmocí?
- 2) Je zajišťování s mocenským postavením velmocí vůbec slučitelné, či se jedná pouze o strategii menších a z mocenského hlediska slabších států?
- 3) Jaké jsou zahraničně-politické strategie USA vůči mocensky posilující Číně v rámci regionu východní a jihovýchodní Asie?
- 4) Lze v těchto strategiích nalézt prvky zajišťování a nazvat je tak definičním prvkem americké zahraniční politiky vůči Číně v době působení administrativy prezidenta Baracka Obamy?

Zároveň uvedu, zdali má původní hypotéza byla potvrzena či vyvrácena a svá tvrzení podložím vhodnými pasážemi ze svého výzkumu.

2 TEORETICKÉ VYMEZENÍ KONCEPTU ZAJIŠŤOVÁNÍ

2.1 Ekonomické kořeny konceptu zajišťování

Ekonomická teorie hovoří o zajišťování (*hedging*) jako o určitém druhu pojištění (*insurance*), díky němuž se daný ekonomický subjekt zajišťuje proti možnému negativnímu vývoji. To samo o sobě nedokáže tento vývoj odvrátit, avšak pokud k němu dojde, jeho negativní dopady jsou redukovány či alespoň sníženy. Investoři a další finanční subjekty tak využívají tuto strategii ke snížení svého vystavení (*exposure*) potenciálním rizikům (*risks*). Prakticky se jedná o využití rozličných tržních nástrojů k vyvážení/kompenzaci opačných cenových pohybů. Obecně tak dochází k alokaci zdrojů do dvou investičních nástrojů se vzájemnou negativní korelací (Investopedia, 2016). Dle Financial Terms Dictionary pak zajišťování „zahrnuje vybudování si pozice na jednom trhu, jejímž cílem je pokusit se vyvážit riziko změny ceny pozice na druhém trhu, která je opačná“ (Herold, 2017: 146).

Z finanční terminologie byl tento pojem přenesen i do teorie mezinárodních vztahů, kterou takto obohatil v 90. letech 20. století. Podobně jako v mikroekonomické rovině lze přitom zajišťování zjednodušeně popsat jako strategii, která těží z ideální situace a zároveň se připravuje na nejhorší možný scénář (Kuik, 2016: 502 a 505). Nutno však podotknout, že se stále jedná o výrazně nerozvinutý koncept, a to jak v oblasti teorie mezinárodních vztahů, tak v rámci disciplíny bezpečnostních studií (Medeiros, 2005: 164). V posledních letech se o něm hovoří i ve vztahu zahraničně-politického diskurzu Spojených států amerických (dále USA) *vis-a-vis* čínským mocenským ambicím, popřípadě je užití zajišťování přisuzováno i samotné čínské zahraniční politice v regionu jihovýchodní Asie. Ať tak či onak daná činnost je popisována jako sledování strategií, jež vzájemně kombinují politiku angažovanosti (*engagement*) s vyvažováním, tak jak jej chápe realistická škola mezinárodních vztahů (*realist-style balancing*), přičemž k druhému zmíněnému jevu dochází skrz posilování externí bezpečnostní spolupráce s asijskými státy a realizaci modernizačních vojenských programů. V obecné rovině tak lze říci, že zajišťující aktér (*hedger*) se ve vzájemných vztazích *apriori* neuchyluje pouze k politice vyvažování či dokonce zadržování (*containment*), nebo naopak k čistému navazování a prohlubování vztahů pomocí politiky angažovanosti. Namísto toho volí kombinace obojího, což mu slouží jako určitý druh zajištění/pojištění vůči nejasným budoucím záměrům cílového státu (*target state*) (Goh, 2006: 1). Kořeny tohoto přístupu lze pak nalézt v trvalé nejistotě

a komplexitě současného bezpečnostního prostředí (*security environment*) v Asii a Pacifiku. To se přitom vyznačuje absencí normotvorných institucí s pevně danými a vynutitelnými pravidly chování, jež by usměrňovaly vystupování jednotlivých aktérů, drobným počtem bilaterálních aliancí a v neposlední řadě i vzrůstající neoddělitelností prvků tzv. vysoké politiky (*high politics*), jako je například problematika obrany, od prvků nízké politiky (*low politics*) v podobě ekonomických a kulturně-historických otázek (Jackson, 2014: 332).

2.2 Zajišťování jako „luxus“ slabých států¹

Podle Petera Katzensteina a Nobuo Okawaryje intelektuální diskurs v rámci oboru mezinárodních vztahů v posledních desetiletích opanován vzájemným soupeřením rozličných paradigmat, jejichž cílem je zdůrazňovat důležitost vlastních analytických perspektiv a poznatků na úkor paradigmat jiných. Řada výzkumníků se tak ve snaze dosáhnout převahy jedné ze škol dopouští přeceňování významu kauzálních mechanismů, které jsou pro jejich paradigma stěžejní, přičemž vytrvale odmítá brát ve vážnější potaz závěry výzkumu jiných badatelů či škol. Daný přístup tak dle jejich mínění spíše vytváří překážky pro pochopení komplexity mezinárodních vztahů, než aby přispíval k rozvoji vědeckého poznání. Oba autoři proto volají po uplatnění určitého analytického eklekticismu (*analytical eclecticism*), který by ve vhodných případech kombinoval i takové faktory, které jsou obecně považovány za vzájemně se vylučující. To by mohlo pomoci k přesnějšimu popisu a vysvětlení mechanismů mezinárodní politiky (Katzenstein – Okawara, 2001: 154).

Jak vyplývá z výše zmíněného, koncept zajišťování do určité míry toto volání naplňuje. V rámci současné debaty se však objevuje problém s možnostmi jeho aplikace na zahraniční politiku rozličných aktérů mezinárodního systému. Neexistuje totiž jasná shoda na tom, zdali se jedná o všeobecnou strategii, k jejímuž sledování se může uchýlit jakýkoli státní aktér (o zajišťování nestátních aktérů většina autorů neuvažuje) či se jedná o politiku vyčleněnou pouze mocensky slabším státům vystupujícím vůči velmocím (Hlaváček, 2017: 56). Na základě svého studia dané problematiky se přitom domnívám, že tento fakt přímo vyplývá z výše zmíněné pojmové nejednoznačnosti spolu s jeho velmi volným užitím, které postrádá žádoucí rigoróznost. Nepřekvapí proto, že například Evelyn Goh vyzývá k řádnému definování koherentního významu

¹ Dle Goh, 2006: nestránkováno.

zajišťování tak, aby tento koncept mohl být při analýze zahraničních politik jednotlivých států opravdu užitečný. K tomu je přitom dle ní potřeba, aby byl definičně jasně odlišitelný od jiných konceptů, jakými jsou například vyvažování, zadržování či následování (*bandwagoning*). Každá analýza zajišťování by navíc nutně měla obsahovat jasné vymezení toho, vůči jakému státu a jakému výsledku/výsledné politice se zkoumaný stát zajišťuje (*is hedging against*) (Goh, 2006: nestránkováno).

Goh ve svém výzkumu vychází z přístupu států jihovýchodní Asie k regionální bezpečnosti (*regional security*) po skončení studené války, jež je dle ní definována třemi základními charakteristikami:

- 1) vojenskou převahou USA (*military preponderance*), jež je podložena tzv. dostředivým paprskovitým systémem (*hub-and-spokes*)
- 2) vzrůstajícím vlivem Číny v ekonomické, vojenské i diplomatické oblasti
- 3) pozvolnou proliferací multilaterálních regionálních iniciativ a institucionálních struktur.

Daná situace se přitom dle jejího mínění nedá snadno charakterizovat dosavadní metodikou teorie mezinárodních vztahů a ve svém důsledku vede k diskuzím, zdali je ji možné lépe vystihnout realistickým konceptem vyvažování (*realist balancing*) nebo liberálním institucionalismem (*liberal institutionalism*) (Goh, 2014 a Goh, 2007: 114). Vystupování států jihovýchodní Asie však neodpovídá přímé aplikaci realistické ani liberální logiky a to z toho důvodu, že strategické uvažování jednotlivých aktérů směřuje daleko více k aktivnímu zajištění přechodu k jasně dané podobě regionálního řádu než pouze k pasivním reakcím na systémové změny pomocí jasné volby jedné ze soupeřících stran. Výraznou slabinou realistické školy je dle ní navíc nerozhodnost realismu ohledně způsobu chování malých států, jejichž rozhodnutí sledovatněkterou z jasně daných strategií je ovlivněno velkou řadou kalkulací, jež v případě vyvažování zahrnují i výrazné politické a materiální náklady vzešlé z existence omezených zdrojů (Goh, 2007: 116, 118). Dané zeměse tak nechtějí jednoznačně rozhodnout pro spolenectví buď s USA, nebo s Čínou, přičemž namísto užití taktických nebo čas získávajících politik (*time-buying policies*) se svojí strategií snaží ovlivnit vytváření nového regionálního řádu. K dosažení toho přitom disponují:

- 1) jasnou vizí dvou hlavních užitých strategií, jimiž jsou:
 - a. zasíťování hlavních velmocí do složité sítě rozličných vztahů (*ensmeshment of major powers*)
 - b. komplexním vyvažováním vlivu

- 2) konkrétní představou o výsledné distribuci moci v regionu, která odpovídá hierarchickému regionálnímu řádu (Goh, 2005a: nestránkováno).

K dosažení těchto cílů přitom dle Goh využívají zajišťování jako protichůdnou politiku sestávající ze dvou rozličných komponent. Ta se přitom postupně stala sdíleným vzorcem chování většiny aktérů daného regionu (Goh, 2016). Jako první z jejích komponent zmiňuje zasíťování, které definuje jako „*proces angažování aktéra nebo entity za účelem jeho vtažení a hlubokého zapojení do systému či komunity, či zavinutí do sítě udržitelných výměn a vztahů s výsledným cílem jeho integrace. V tomto procesu jsou aktérové zájmy redefinovány a jeho identita pozměněna tak, aby bral více na zřetel jednotu a řád daného systému*“ (Goh, 2007: 121).² Daný komponent lze přitom dle autorky zařadit doprostřed spektra, na jehož krajích se bude na jedné straně nacházet politika angažovanosti a na druhé vytváření bezpečnostních komunit (*security communities*). Na rozdíl od angažovanosti však zasíťování zachází mnohem dále, když v sobě zahrnuje dlouhodobý cíl proměny identity daného aktéra (*identity alteration*). Zároveň však nedochází k budování bezpečnostních společenství, neboť vše se zaměřuje spíše na vytvoření funkčního *modu vivendi*, jenž může být zajištěn řadou jiných metod (Goh, 2005a). Zasíťování tak dle Goh funguje na základě tří klíčových způsobů:

- 1) legitimní začlenění (*legitimate inclusion*) – k němu dochází pomocí bilaterálních ekonomických a vojensko-politických vazeb s vybranými mocnostmi a jejich začlenění do regionálních multilaterálních institucí
- 2) institucionalizovaná interakce (*institutionalized interaction*) – je založena na regulaci koordinaci interakcí mezi malými, středními a velkými státy regionu za pomoci zapojení velmocí do řady bilaterálních smluv a multilaterálních rámců
- 3) kooperativní bezpečnost (*cooperative security*) – v jejím rámci se státy zaváží k dodržování určitých norem a principů, čímž se vytváří a kultivuje klima, v jehož rámci dochází k vyvarování se konfliktu (*climate of conflict avoidance*) a tvorbě funkční spolupráce v oblastech sdílených problémů – nedochází však k formování aliancí či strategických smluv (Goh, 2007: 130 – 131).

Druhým prvkem zajišťování je pak vyvažování, které však autorka nechápe čistě v kontextu realistické školy mezinárodních vztahů, tj. jako vytváření vyrovnávacích aliancí vůči nekontrolovatelně rostoucí moci dominantní mocnosti. V případě

² V anglickém originále: „...refers to the process of engaging with an actor or entity so as to draw it into deep involvement into a system or community, enveloping it in a web of sustained exchanges and relationships, with the eventual aim of integration. In the process, the actor's interests are redefined, and its identity possibly altered, so as to take into greater account the integrity and order of the system“ (Goh, 2007: 121).

jihovýchodní Asie Goh hovoří o daleko subtilnější formě vyvažování, která u malých a středních států není pouze pojišťováním sázek (*hedging their bets*), ale ucelenou vyvažovací strategií, jež směřuje k dlouhodobému cíli vytvoření preferované podoby regionálního řádu. Daná strategie přitom sestává ze dvou základních komponent:

- 1) nepřímé vyvažování ve vojenské oblasti (*indirect military balancing policies*), které jednotliví aktéři provádějí unilaterálně či bilaterálně s cílem odradit širokou škálu potenciálních hrozeb
- 2) komplexní vyvažování na regionální úrovni (*regional complex balancing policies*), které zahrnuje rozličné nástroje a cíle s širším záměrem vytvoření regionální rovnováhy vlivu (*regional balance of influence*), přesahující čistě vojenskou dimenzi (Goh, 2007: 131 – 133).

Na základě těchto poznatků z prostředí jihovýchodní Asie pak autorka definuje zajišťování v obecné rovině, když jej označuje jako „soubor strategií, zaměřených na vyhnutí se (nebo na přípravu na nepředvídatelný vývoj v) situaci, kdy se státy nejsou schopny rozhodnout pro jednoznačnější alternativy v podobě např. vyvažování, následování nebo neutrality. Namísto toho budují středovou pozici, která usiluje o předejití nebo vyhnutí se nutnosti zvolit si jednu ze stran (popřípadě jeden přímý politický postoj) na zjevný úkor strany druhé“ (Goh, 2006: nestránkováno). Zajišťování tak dle jejího mínění nejlépe vystihuje strategie jednotlivých aktérů mezinárodního systému, kdy dochází k současnému praktikování politiky angažovanosti spolu s nepřímým vyvažováním. To je přitom autorkou chápáno jako politika, jejímž záměrem je čelit schopnosti vytipovaného státu (*target state*) omezovat daného aktéra, buď skrz odstrašování (*deterrence*) či posilování vlastních obranných prvků, popřípadě skrz budování diplomatických, ekonomických a politických vztahů s dalšími státy či organizacemi, jež mohou posloužit jako páka (*leverage*) vůči vytipovanému státu v případě zhoršení vzájemných vztahů (Goh, 2006: nestránkováno).

Na základě této upřesněné definice zajišťování pak Goh zastává jasnou pozici, když tvrdí, že se zjevně jedná o politiku, jež si mohou dovolit pouze slabší státy (*a luxury of the relatively weak only*). Naopak pro země jakými jsou Spojené státy americké, tj. pro dominantní hráče mezinárodního systému, je daný koncept neaplikovatelný. Toto své tvrzení přitom podkládá dvěma fakty:

- 1) dominantní mocnost obvykle definuje svoje bezpečnostní zájmy na základě hry s nulovým součtem (*zero-sum fashion*) a ve své zahraniční politice uplatňuje strategie zaměřené na zachování své moci a vlivu na úkor jiných aktérů mezinárodního systému – USA tak dle jejího mínění nemohou uplatňovat vůči

rostoucí moci Číny politiku zajišťování, neboť jejich strategie je bytostně zaměřená na zabránění jakékoli mocenské soutěži

- 2) díky převaze moci jsou jakákoli tvrzení velmocí ze strany ostatních aktérů přijímána se značnou nedůvěrou – v případě USA pak autorka zastává názor, že jejich politika zajišťování se svým silným důrazem na zadržovací aliance (*containing alliances*) a naopak velice nízkým významem, který přikládají multilateralismu, budí mezi ostatními aktéry zvláštní podezření, což platí především pro Čínu, u níž lze předpokládat, že si rétorický posun USA směrem k zajišťování vyloží spíše jako snahu o odvedení pozornosti od jejich obkličovacích politik (*encirclement policies*).

Na základě toho dochází Goh k závěru, že „zadržování není při pochopení či tvorbě americké politiky vůči Číně příliš nápomocným termínem“ (Goh, 2006: nestránkováno).

2.3 Zajišťování jako dvojnásobná strategie pro slabé státy i mocnosti

Určitý posun ve vnímání tohoto konceptu následně nabízí Cheng-Chwee Kuik. Ten označuje zajišťování jako alternativní strategii odlišující se od vyvažování a následování, kterou lze užít nejenom pro popis vystupování malých a mocensky slabších států vůči nastupující mocenské převaze, ale rovněž jako strategii velmocí (*big-power strategies*) (Kuik, 2008: 161). Prakticky se dle něj jedná o jednu z forem angažovaného chování (*alignment behavior*), jež se od ostatních odlišuje především svojí dvojnásobností a vzájemně protichůdnými prvky. Tyto v sobě obsahují jak přijetí mocenského postavení vytipované země (*power-acceptance*) v podobě například partnerství ve vybraných oblastech či spolupráce, ale zároveň i odmítnutí moci dané země (*power rejection*) v podobě selektivního odporu a vzdoru (Kuik, 2016: 500). Daná definice tak znamená posun od klasického realistického pojetí mezinárodních vztahů, které na otázku jak státy reagují na vzrůst moci potenciálně ohrožující velmocí, hovořilo buď o jejím vyvažování (*balancing against*) nebo naopak následování (*bandwagoning with*). V rámci vyvažování státy ve snaze zajistit si svoji vlastní bezpečnost vnímají danou posilující mocnost, jež je potřeba kontrolovat pomocí nástrojů vnějšího vyvažování (*external balancing*) v podobě utváření aliancí, popřípadě skrz vnitřní vyvažování (*internal balancing*), tj. zbrojením. Následování pak naopak značí ochotu státu přijmout mocenskou nadřazenost daného aktéra, což se často projevuje navazováním pozitivních vztahů v politické a vojenské oblasti (Kuik, 2008: 160).

Kuik proto zajišťování definuje jako „zajištění sledující chování, v prostředí vyznačujícím se vysokými sázkami a výraznou nejistotou, v němž suverénní aktér praktikuje soubor opačných a záměrně proti sobě jdoucích politik tváří v tvář soupeřící mocnosti, aby si tak připravil záložní pozici pro případ změny okolností. Cílem těchto protichůdných činností je získat co možná nejvyšší výnos od rozličných mocností v době, kdy jsou vzájemné vztahy dobré, zatímco se současně snaží vyvážit dlouhodobější rizika, která mohou vyvstat v případě, že by nastal nejhorší možný scénář [ve vývoji vzájemných vztahů – pozn. autora]“ (Kuik, 2016: 504). Daná rizika se přitom dají rozdělit do dvou kategorií:

- 1) ta, při nichž by se aktér dostal do příliš blízkého vztahu k dané mocnosti, což by v krajním případě mohlo vést až ke ztrátě nezávislosti či přilákání nevyžádaného vměšování do vnitřních záležitostí (*uncalled-for interference*), obecně pak k hrozbě³ „sázky na špatného koně“ (*betting-on-the-wrong-horse*), v případě, že by v daném systému existovalo mocností více
- 2) ta, při níž by se aktér ve vzájemných vztazích s danou mocností vyhýbal kontaktu, což by mohlo vést ke ztrátě příležitosti získat řadu výhod, jež by mohly být využity k posílení vlastního postavení v rámci vnitrostátní politiky, popřípadě pak rovněž ke vzniku nežádoucích implikací v podobě hrozby politického osamocení/opuštění (*peril of abandonment*) či dokonce zneprátení si dané mocnosti (Kuik, 2008: 164 – 165 a Kuik, 2016: 504).

Na základě daných parametrů pak Kuik pojímá zajišťování jako strategii složenou z více komponentů (*multiple-component strategy*), jež se nachází uprostřed spektra, na jehož krajních pozicích se nachází čistá forma politiky vyvažování (*pure balancing*) a taktéž čistá forma následování (*pure bandwagoning*). Konkrétní pozice daného státu na této škále se pak dle něj odvíjí od akceptace nebo odmítnutí mocenského postavení dané velmoci, vůči níž se aktér zajišťuje (Kuik, 2008: 165). Zajišťování je však z jeho strany pojímáno nejenom jako střední pozice (*middle position*) v daném spektru zahraničně-politických strategií, ale taktéž jako protichůdná či vnitřně opačná pozice (*opposite position*), a to především díky současnému uplatňování dvou sad nástrojů, jež na jedné straně maximalizují zisk (*returns maximizing*) a zároveň i snižují riziko nepředvídatelných událostí (*risk-contingency options*). Zatímco ta první se zaměřuje na zisk co možná největších ekonomických, diplomatických a politických výhod v době dobrých vztahů s mocností, druhá pak cílí na potírání a minimalizaci rizik spojených se situací, kdy dojde ke zhoršení vzájemných vztahů. Zajišťující se stát proto sleduje obě politiky současně, tak aby se jejich dopady

³ Vzhledem k charakteru autorových textů v této diplomové práci využívám pojmy „hrozba“ a „riziko“ jako synonyma.

vzájemně vyrušily a docházelo k vytvoření zdání určité nestrannosti (*image of not siding with or against any power*). V konečném důsledku se tak vyhýbá riziku jednostranného zaměření (*danger of putting-all-the-eggs-in-one-basket*) a zároveň si udržuje záložní plán po dobu trvání nejistoty ohledně formování mocenské struktury na systémové úrovni (Kuik, 2016: 505).

2.4 Medeiros a ti druzí: Zajišťování jako dominantní strategie USA vůči Číně

Druhou skupinu v rámci debaty a možnostech aplikace zajišťování na zahraniční politiku rozličných subjektů tvoří autoři, kteří se na rozdíl od výše zmíněné Evelyn Goh domnívají, že tento koncept je možné užít i k vysvětlení chování a vystupování velmocí v mezinárodním systému. Konkrétně pak svůj výzkum cílí na zahraniční politiku USA ve vztahu k regionu Asie a Pacifiku, detailněji pak na strategie vůči mocensky posilující Číně. Jejich činnost se tak shoduje s hypotézou mé diplomové práce a pro její ověření proto budou jejich závěry stěžejní.

Daní politologové vychází z podobných pozic jako výše zmíněný Cheng-Chwee Kuik, když zastávají názor, že strategie USA vůči Číně se ve své podstatě výrazně neliší od politik zastávaných státy jako je například Japonsko, Filipíny nebo Singapur, a lze ji tedy označit za zajišťování (Hemmings, 2013b). Například Paul J. Saunders, ředitel think-tanku Center for the National Interest a bývalý poradce administrativy prezidenta George W. Bushe, tak tvrdí, že „zajišťování je založeno na předpokladu, že současným sledováním kooperativních a soutěživých politik mohou Spojené státy dosáhnout toho nejlepšího z obou sfér, tedy připsat si mnohé z výhod vycházejících ze spolupráce a zároveň se vyhnout většině nákladů vzešlých ze soutěžení“ (Saunders, 2015). Jedná se tak o jakousi směsici realismu a konstruktivismu, jež nabízí možnost vyhnout se sebenaplňujícímu se směřování ke konfliktu (*the self-fulfilling drift towards conflict*), v literatuře známému jako bezpečnostní dilema (*security dilemma*). K němu přitom často dochází v případech, kdy státy uplatňují ve vzájemných vztazích „tvrdší formy vyvažování“ (*harder forms of balancicng behavior*). Zajišťování tak lze rovněž chápat jako vyjádření určitého optimismu u zajišťujícího se aktéra, kdy potenciální oponent ještě zdaleka není vnímán jako ztracený případ (*lost cause*) a politické elity jednoho státu se mohou pokusit o utváření politických rozhodnutí státu druhého (Hemmings, 2013a). Dle těchto předpokladů tak Spojené státy praktikují politiku angažovanosti vůči

Číně, zatímco zároveň podnikají kroky vedoucí k ochraně důležitých národních zájmů, především pak udržování závazků vzešlých z obranných aliancí s tamními spojenci (Saunders, 2015).

John Hemmings pak dodává, že jako zajišťování lze vnímat politiku, při níž stát rozkládá riziko (*spreads its risk*) tím, že vůči jinému státu sleduje dva protikladné postoje. V mezinárodních vztazích tak lze pozorovat současné užití dvou protichůdných politických směrů, a to vyvažování na jedné straně a angažování na straně druhé. Pomocí vyvažování se stát připravuje na možnou nejhorší variantu vývoje událostí, když například buduje a posiluje vlastní alianční systém či udržuje silné a bojeschopné vojsko. Angažování je následně variantou pro příznivý vývoj vztahů, zahrnující vytváření obchodních sítí, zhušťování diplomatických vazeb a budování závazných multilaterálních rámců. Zahraniční politika USA vůči Číně přitom dle něj obsahuje obě tyto krajní pozice zároveň (Hemmings, 2013b). Ve výsledku tak USA těží z pokračujících obchodních styků a dalších druhů interakcí se svým potenciálním protivníkem, zatímco se zároveň snaží formovat jeho zahraničně-politické vystupování skrz určitý proces socializace, založený na jeho vtažení do systému norem a zvyklostí, které se sami snaží v rámci daného regionu prosazovat (Hemmings, 2013a). Na rozdíl od Cheng-Chwee Kuika, jež ve své analýze vychází z neorealistických pozic, Hemmings ve svých statích odhaluje liberální součást politiky zajišťování. Dle jeho mínění, lze totiž kořeny aplikace zajišťování spatřovat především v nejistotě daného aktéra ohledně budoucích zájmů cílového státu, v daném případě tedy Číny. Vytváření konkrétní politiky (ve smyslu *policy*) vůči jinému aktérovi je značně složité v momentě, kdy daný stát nedisponuje důkladnou znalostí aktérových záměrů. Tuto nejistotu však lze snižovat pomocí dodávání předvídatelnosti vzájemným vztahům mezi státy (*imparting predictability to state-to-state relations*), čehož lze dosahovat pomocí otevřenosti v jednání, dodržování diplomatických zvyků, účastí v mezinárodních organizacích či budováním multilaterálního systému vládnutí, ve výjimečných případech pak i špionáží (Hemmings, 2013b).

Poznatky výše zmíněných autorů lze nalézt i v pracích Evana S. Medeirose. Ten totiž zastává názor, že zajišťování je v rámci regionu Asie a Pacifiku převažující zahraničně-politickou strategií, kterou lze připsat oběma dominantním mocnostem (tj. USA i Číně), jež ji praktikují vzájemně. Tvrdí totiž, že z důvodu posilování čínské pozice v bezpečnostních i hospodářských vztazích v Asii a snahy Spojených států zachovat si svoji mocenskou převahu v regionu, přední političtí představitelé obou zemí

(*policymakers*) zajišťují své sázky na budoucí vývoj ve vzájemných vztazích proti nejasným záměrům, konkurenčním strategiím a potenciálně donucujícím politikám druhé strany. Stejně jako Hemmings či Saunders i Medeiros má zato, že toto zajišťování probíhá pomocí kombinace dvou rozdílných sad politik. První je založena na zdůrazňování angažování, jež má za cíl zavázat Čínu do existujícího mezinárodního systému norem, pravidel a institucí a aktivně tak utvářet její zájmy a hodnoty skrz řadu bilaterálních i multilaterálních nástrojů. Zároveň s tím však dochází k uplatňování i druhé sady, vycházející ze současného vyvažování ve smyslu realistické školy mezinárodních vztahů ve formě rozvíjení bezpečnostní spolupráce s ostatními asijskými státy a realizací vojenských modernizačních programů (Medeiros, 2005: 145 – 147, srovnej Hemmings, 2013b a Saunders, 2015). Přestože tedy nelze každý akt výše zmíněných aktérů nelze vysvětlovat tímto konceptem, Medeiros dochází k závěru, že *„vzájemné zajišťování se rychle stává základním a možná dokonce i definičním prvkem mezi Spojenými státy a Čínou v asijsko-pacifickém regionu“* (Medeiros, 2005: 145). Jedná se rovněž o nástroj, který pomáhá efektivně bránit tomu, aby se geopolitické soupeření stalo sebenaplňujícím se proroctvím. Na zajišťování lze proto dle něj rovněž nahlížet jako na *„projev dynamiky bezpečnostního dilematu projevující se v globalizovaném světě, jenž je charakterizován hlubokou hospodářskou vzájemnou závislostí a potřebou multilaterální bezpečnostní spolupráce. Přesto však s sebou zajišťování nese řadu komplikací a rizik, které mohou vést ke vzniku rivality a regionální nestability“* (Medeiros, 2015: 146).

2.5 Tvorba autorovy vlastní definice zajišťování

Na závěr teoretické části mé práce jsem se rozhodl vytvořit vlastní definici konceptu zajišťování, která mi usnadní ověřování mé původní hypotézy v části praktické. Ta bude v základu vycházet z poznatků výše zmíněných autorů, přičemž stěžejní pro mě bude především pojetí Evana S. Medeirose a Johna Hemmingse, kteří o zajišťování uvažují jako o definičním prvku zahraničně-politické strategie Spojených států vůči Číně. Mým cílem zde totiž není vytvořit všeobecnou definici zajišťování, která by byla bez úpravy aplikovatelná na všechny aktéry mezinárodního systému, ale naopak takovou definici, jež bude v teoretické rovině odpovídat užití dané politiky v rámci zahraničně-politických strategií velmocí vůči jiným velmocím. V praktické rovině pak bude mým záměrem ji použít na vztahu USA a Číny v asijsko-pacifickém regionu, resp. podle ní budu posuzovat, zdali lze v americké strategii vůči Číně nalézt

prvky odpovídající zajišťování. Toto mé vymezení přitom odráží právě poznatky vzešlé z debaty o různých podobách tohoto konceptu, jež se odvíjejí od mocenského postavení zajišťujících se států, tj. zdali se jedná o mocensky slabšího aktéra, než je stát, vůči němuž zajišťování praktikuje (případy výzkumu Evelyn Goh a Cheng-Chwee Kuika), nebo aktéra mocensky podobně silného či silnějšího, tedy zajišťování jako vztah velmoci vůči jiné velmoci.

Podobně jako Cheng-Chwee Kuik (srovnej Kuik, 2008 a Kuik, 2016) vnímám zajišťování jako chování aktéra, jehož cílem je pojistit se proti negativnímu vývoji ve vzájemných vztazích s jiným (cílovým) aktérem. To se přitom odehrává v prostředí charakterizovaném vysokou mírou nejistoty ohledně budoucích záměrů cílového aktéra, kdy se aplikace jednostranné strategie jeví jako příliš riskantní. Daný aktér proto odmítá sázet vše na jednu kartu a namísto toho volí dvojkolejnou politiku, která v sobě snoubí snahy o maximalizaci vlastní bezpečnosti (resp. snižování rizik) a maximalizaci užitku. Oba postupy jsou přitom praktikovány současně ve snaze zaujmout jakousi střední pozici na škále mezi nejlepším a nejhorším scénářem vývoje vzájemných interakcí. Cílem je tedy co nejvíce těžit z rozkvětu spolupráce s cílovým aktérem v případě pozitivního scénáře, zatímco se zároveň pojišťovat pro případ, že by nastal nejhorší možný scénář. Výsledkem je tedy přístup založený na dvou základních sadách politických opatření.

Zde se má definice od Kuika význačně odlišuje a míří spíše ke konceptu zajišťování prezentovaném Hemmingsem a Medeirosem. Vzhledem k faktu, že v mnou prezentovaném případě je zkoumaným aktérem velmoc, jež se nachází ve vztazích s další velmocí, nepovažuji za možné jednu ze součástí dvojkolejné politiky nazývat následováním. Vycházím přitom z poznatku Evelyn Goh, jež tvrdí, že dominantní mocnost obvykle definuje svoje bezpečnostní zájmy na základě hry s nulovým součtem a ve své zahraniční politice uplatňuje strategie zaměřené na zachování své moci a vlivu na úkor jiných aktérů mezinárodního systému, tj. úvahy o jejím jednání jsou *a priori* zaměřené na zabránění jakékoli mocenské soutěži (dle Goh, 2006: nestránkováno). Naopak následování je strategií, jež inherentně předpokládá akceptaci výrazného ne-li přímo nadřazeného mocenského postavení cílového aktéra, v jehož rámci se původně sledovaný aktér pomocí navázání určitých spojení s ním snaží odvrátit potenciální útok na sebe sama a zachovat si alespoň limitovanou nezávislost. Jeho motivy jsou v tomto případě tedy ryze defenzivního charakteru (dle Kuik, 2008: 165 a Walt, 1985: 8). Daleko příhodnější se proto jeví jako první součást politiky zajišťování zmínit

angažování, které dle mého názoru tento inherentní prvek akceptace vlastní mocenské podřízenosti neobsahuje a je přinejmenším pojmem mocensky neutrálním. I zde však nastává problém, jak angažování definovat, abych jej následně v praktické části mohl porovnat s konkrétními politikami USA, tj. vyvstává zde potřeba přesně pojmenovat jeho konkrétní součásti. Jak Hemmings tak Medeiros se totiž ve svých úvahách spíše soustředí na cíle z angažování vzešlé (tedy zavázat Čínu do existujícího mezinárodního systému norem, pravidel a institucí), než prostředky, jimiž je jich dosahováno (viz Medeiros, 2005: 145 – 147 a Hemmings, 2013b). K nápravě tohoto nedostatku jsem se proto rozhodl využít poznatků Evana Resnicka, jenž se ve svém článku pro *Journal of International Affairs* nazvaném *Defining Engagement* touto problematikou blíže zabývá.

Jak Resnick poznamenává, snaha angažování konceptualizovat pro jednotné použití se setkává se třemi základními potížemi:

- 1) angažovanost je v pracích některých vědců pojímána jako synonymum politiky appeasementu, tedy přístupu, jenž se od 30. let 20. století dle autora těší velice špatné reputaci [což odrazuje další výzkum – pozn. autora diplomové práce]
- 2) angažovanost je definována příliš široce, takže v zásadě odpovídá jakékoli politice založené na pozitivních sankcích vůči cílovému aktérovi, což vede k pojmovému zmatku, v jehož rámci zaniká řada jinak obsahově oddělených politik zasluhujících vlastní analýzu
- 3) angažovanost je naopak definována příliš úzce a její schopnost aplikace je tedy výrazně nízká, přičemž tento přístup vyvěrá z:
 - a. pokusu definovat angažovanost jako politický cíl sám o sobě a nikoli jako nástroj [právě tento neduh sleduji v pracích Hemmingse, Medeirose i dalších výzkumníků – pozn. autora diplomové práce]
 - b. vytvořit typografii států, které se angažují nebo mohou být angažovány (*states that can engage or be engaged*)
 - c. omezit typy chování, které angažování zahrnují
 - d. omezit typy chování, které mohou být pomocí angažování změněny

Všechny tyto chybné přístupy pak vedou k tomu, že užitečnost konceptu angažování ve srovnání s jinými politikami nemůže být správně zhodnocena (Resnick, 2001: 554– 556). Resnick proto ve své stati navrhuje „*definovat angažování jako pokus ovlivnit politické chování cílového státu skrz všeobecné navázání a rozvoj kontaktů s daným státem napříč různými tematickými oblastmi*“ (Resnick, 2001: 559). Ty přitom dělí do čtyř základních skupin:

- 1) diplomatické kontakty – zahrnující:

- a. normalizaci diplomatických vztahů
 - b. začlenění cílového státu do mezinárodních institucí a režimů
 - c. pořádání politických summitů, návštěvy hlav států a vysokých vládních představitelů
- 2) vojenské kontakty – zahrnující:
- a. návštěvy vysokých vojenských představitelů
 - b. transfery zbraní a vojenské techniky
 - c. vojenskou pomoc a spolupráci
 - d. vojenské výměny a rozvoj výcvikových programů
 - e. nástroje podporující budování důvěry
 - f. sdílení zpravodajských informací
- 3) hospodářské kontakty – zahrnující:
- a. obchodní smlouvy
 - b. zahraniční hospodářskou a humanitární pomoc ve formě půjček a grantů
- 4) kulturní kontakty – zahrnující:
- a. smlouvy o kulturní výměně
 - b. ustavení cestovních a turistických vazeb
 - c. sportovní, umělecké a akademické výměny

Angažování je tedy dle něj proces, v rámci něhož angažující se stát (*engager*) a cílový stát vytvářejí vztahy zvyšující se interdependence, jež směřují k plně normalizovaným vztahům. Ty jsou přitom charakterizovány vysokým stupněm vzájemných interakcí v rozličných tematických oblastech, z nichž cílový stát čerpá jak materiální zdroje, tak určitou prestiž v mezinárodním prostředí, zatímco angažující se stát se pokouší pozměnit chování cílového státu v zahraniční politice. Toho přitom dosahuje nástroji zacílenými na přímou změnu chování vládnoucího režimu cílového státu, ovlivňováním rovnováhy moci v domácí politice cílového státu podporou rozličných konkurenčních frakcí či snahou změnit preference na nejnižší úrovni, tzv. zespona (*shifting preferences at the grassroot level*), domnívající se, že toto povede k tlaku na změnu dosavadní politiky cílového státu (Resnick, 2001: 559 – 560). Tato definice však dle autora předpokládá existenci tří zásadních podmínek:

- 1) rozsah kontaktů mezi oběma státy musí být doposud nízký – jedině tak totiž lze plně využít výhod z angažování plynoucích
- 2) touha po zisku prestiže a materiálních zdrojů musí být u cílového státu značná – důvodem přitom budiž fakt, že politika angažování čerpá svoji sílu ze slibu, že tyto touhy dokáže naplnit
- 3) cílový stát musí chápat angažující stát a mezinárodní řád, který jím je reprezentován, jako spolehlivého poskytovatele již zmíněných materiálních zdrojů a prestiže – angažování tak dle autora příliš nefunguje u politicky uzavřených či hospodářsky soběstačných režimů (Resnick, 2001: 561).

V rámci své definice zajišťování hodlám využít Resnickovo pojetí angažování jako způsobu ovlivňování chování cílového aktéra pomocí změny jeho preferencí v zahraniční politice (Resnick, 2001: 559). Zároveň budu opět čerpat z Medeirosa, když zmíním jeho důraz na snahu zajišťujícího se aktéra včlenit cílový stát do existujícího mezinárodního systému norem, pravidel a institucí skrz řadu bilaterálních i multilaterálních nástrojů (Medeiros, 2005: 145 – 147). Nutno přitom podotknout, že toto pojetí angažování se blíží popisu zasítování, jež za jednu z částí politiky zajišťování považuje Evelyn Goh (srovnej Goh, 2005a: nestránkováno). Od Resnicka rovněž přebírám jeho rozdělení prvků angažování do tří tematických oblastí – tedy diplomatické (kterou si dovoluji poněkud šířeji nazvat politickou), vojenské a ekonomické. Jím velice široce definovanou oblast kultury jsem se rozhodl vyřadit. K tomu mě vede především snaha zjednodušit celý koncept snížením počtu sledovaných proměnných. Zároveň se domnívám, že řada klíčových prvků v této oblasti se již promítá i v oblastech předchozích (například turismus a jeho ekonomických dopad) a není je proto nutné poměřovat zvlášť.

Druhou politikou aplikovanou v rámci zajišťování je v mé definici vyvažování, zcela konkrétně pak tzv. nepřímé vyvažování. Jak píše Pavel Hlaváček, politolog Katedry politologie a mezinárodních vztahů na Západočeské univerzitě v Plzni, to „*se projevuje tak, že zajišťující stát posiluje své vojenské a diplomatické kapacity, které však nejsou namířeny proti žádné konkrétní zemi* [tedy alespoň ve formální rovině – pozn. autora diplomové práce]. *Vyvažování může být činěno buď interně, například navyšováním vojenského rozpočtu na obranu, anebo externě, respektive v bilaterální či multilaterální spolupráci s ostatními státy, které sdílejí podobné zájmy, například zvýšenou aktivitou v regionálních organizacích, kde mohou být společné obavy artikulovány*“ (Hlaváček, 2017: 58). Tato politika rovněž vychází z předpokladu, který zmiňuje Stephen M. Walt z Harvard University. Tedy že pokud v mezinárodním systému existuje mocnost, jejíž zahraniční politika vykazuje agresivní či expanzionistické tendence, či je takto ostatními aktéry přinejmenším nazírána, tito ve snaze nestát se její obětí zakládají vyvažovací koalice. Snaha o mocenskou dominanci či její zdání obecně budí rozsáhlou opozici, přičemž jiné silné státy či mocnosti jsou v těchto situacích výrazně ceněni jako spojenci, neboť mohou svým potenciálním partnerům mnoho nabídnout. Podmínkou toho však je, aby samy nepůsobilý agresivně (Walt, 1985: 13 – 14).

Samotné vyvažování lze přitom dle mého pojetí rovněž sledovat ve třech tematických oblastech vycházejících z Resnickovy klasifikace, tj. v politické, vojenské i ekonomické. Toto zde zdůrazňuji především proto, že některé texty zabývající se zajišťováním implikují spíše odlišnou představu. V jejím rámci se angažování projevuje převážně v oblasti ekonomické, potažmo politické, přičemž tyto politiky jsou zajištěny vyvažováním, které se pojí především s vojenskou oblastí v rámci budování vyvažujících koalic či aliancí. Takovéto vnímání však považuji za značně zjednodušené a ve své definici razím myšlenku odlišnou. Domnívám se totiž, že v rámci strategie zajišťování lze prvky angažování i vyvažování nalézt ve všech třech výše zmíněných oblastech, přičemž neexistuje oblast, v níž by se jeden z prvků projevoval výrazně silněji než v ostatních.

Spojím-li všechny tyto úvahy dohromady, získávám novou definici zajišťování odpovídající potřebám velmocí:

Zajišťování je specifickou strategií (státního) aktéra mezinárodního systému, který se snaží pojistit se proti negativnímu vývoji ve vzájemných vztazích s jiným (cílovým) aktérem, aniž by však vylučoval možnost vývoje pozitivního. Tato strategie je přitom uplatňována v prostředí charakterizovaném vysokou mírou nejistoty ohledně budoucích záměrů cílového aktéra, kdy se aplikace jednostranné strategie jeví jako příliš riskantní. Zajišťující se aktér proto odmítá sázet vše na jednu kartu a namísto toho volí dvojkolejnou politiku, která v sobě snoubí snahy o maximalizaci vlastní bezpečnosti (resp. snižování rizik) a maximalizaci užitku. Oba postupy jsou přitom praktikovány současně ve snaze zaujmout jakousi střední pozici na škále mezi nejlepším a nejhorším scénářem vývoje vzájemných interakcí. Výsledkem je tedy dvojkolejná politika založená na dvou základních sadách politických opatření. První z nich lze označit jako angažování, v jehož rámci se zajišťující se stát snaží pozměnit chování cílového státu v zahraniční politice na základě ovlivnění jeho systému preferencí. Činí tak pomocí prohlubování počtu a kvality vzájemných interakcí a vytváření vztahů zvyšujících se interdependence. Druhou sadu lze následně ztotožnit s nepřímým vyvažováním, v jehož rámci zajišťující se aktér posiluje své vlastní mocenské pozice. Činí tak přitom jak na vnitřní úrovni pomocí zvyšování vlastních kapacit, tak i na úrovni vnější díky navazování spolupráce s ostatními aktéry mezinárodního systému, kteří sdílejí podobné zájmy či hodnoty, resp. vnímají vlastní pocit nejistoty vůči budoucím záměrům cílového aktéra. Obě součásti zajišťování lze přitom sledovat v politické, vojenské i ekonomické oblasti, přičemž k jejich naplnění jsou využity nástroje

na bilaterální i multilaterální úrovni (v rámci vyvažování i unilaterální). Zajišťující se stát tak pomocí této strategie rovněž realizuje vlastní představu o mocenském uspořádání/řádu v daném regionu či mezinárodním systému jako takovém.

Tuto definici lze rovněž vyjádřit v grafické podobě následující tabulkou.

		Zajišťování (dvojkolejná politika a střední pozice)	
		Maximalizace užitku	Maximalizace bezpečnosti
Oblasti působení	Nástroje	Angažování	Vyvažování
Politická	Bilaterální i multilaterální (v rámci vyvažování i unilaterální)	Normalizace diplomatických vztahů, uzavírání bilaterálních i multilaterálních smluv o spolupráci a přátelství, začleňování cílového státu do mezinárodních organizací, návštěvy na vysoké politické úrovni, pořádání summitů	Posilování přátelských a spojeneckých vztahů s dalšími zeměmi, pořádání summitů a zakládání mezinárodních organizací s omezeným členstvím (bez účasti cílového státu), posilování společné hodnotového nastavení
Ekonomická	Bilaterální i multilaterální (v rámci vyvažování i unilaterální)	Zvyšování vzájemného obchodu, odstraňování tarifních i netarifních překážek vzájemného obchodu, zvyšování přímých zahraničních investic, joint venture projekty, zakládání hospodářsky zaměřených mezinárodních organizací	Zavádění tarifních i netarifních překážek, posilování hospodářské spolupráce s vlastními spojenci a aliančními partnery, vytváření zón volného obchodu a dalších stupňů tržní liberalizace se spojenci, vytváření soutěživých ekonomických mezinárodních organizací, investice do nových technologií a vlastní konkurenceschopnosti
Vojenská	Bilaterální i multilaterální (v rámci vyvažování i unilaterální)	Společná vojenská cvičení, vojenské výměny, přizvání vojenských pozorovatelů, sdílení informací, návštěvy vojenských představitelů	Příprava a existence patřičných strategických dokumentů, navyšování vojenského rozpočtu, navyšování a modernizace vlastních vojenských kapacit, utváření bilaterálních i multilaterálních aliancí a koalic (v nichž cílový stát není zastoupen), transfery zbraní a vojenská pomoc spřáteleným státům, sdílení vývojových kapacit
Scénáře vývoje vzájemných vztahů		Směr k pozitivnímu vývoji vzájemných vztahů ←	Směr k negativnímu vývoji vzájemných vztahů →

Svoji výslednou definici zajišťování nyní využijí v praktické části k ověření své původní hypotézy, která říká, že zajišťování lze v době vlády administrativy prezidenta Baracka Obamy považovat za dominantní zahraničně-politickou strategii USA vůči mocensky posilující Číně.

3 PRAKTICKÁ ČÁST

3.1 Počátek angažování Číny – Nixon a jeho nástupci

Po skončení druhé světové války se cílem americké zahraniční politiky ve světě (Asii nevyjímaje) stalo vytvoření funkční sítě spojenců, podpořené vznikem vojenských aliancí a mezinárodních institucí. Ty měly spolu s volným obchodem vytvořit jakousi „liberální zónu“ vyznačující se hospodářskou prosperitou a trvalým mírem. S postupným rozšiřováním této zóny a prohlubováním vzájemné ekonomické závislosti (interdependence) se mělo vedení války za účelem prosazení politických zájmů stát čím dál méně pravděpodobným, naopak měl narůstat respekt k západem formovanému konceptu lidských práv a svobod. Spojené státy se tak snažily zatáhnout ostatní země do své sféry vlivu a to bez ohledu na to, zdali tyto v dané době skutečně vyznávaly podobné hodnoty. Liberální řád a vzrůstající angažovanost USA měly dříve či později zajistit proniknutí liberalismu i do těchto geografických oblastí. Střídající americké administrativy se tak snažily o přetvoření anarchického prostředí do liberálního řádu, v jehož čele si přály stanout (Lind, 2017: 78).

Od Nixonem prosazovaného *détente* s Čínou již všechny americké administrativy do své zahraničně-politické strategie vůči této zemi zahrnovaly politiku angažování. Ta byla zprvu utvářena dynamikou panující bipolární konfrontace mezi Spojenými státy a Sovětským svazem nesoucí se ve znamení globální rovnováhy moci. Po konci studené války, kdy začala být Čína řadou odborníků vnímána jako budoucí potenciální vyzyvatel americké mocenské dominance v asijsko-pacifickém regionu, se politika angažování díky prohlubování hospodářské interdependence stala ospravedlnitelným nástrojem pro prosazování jak ekonomických tak bezpečnostních zájmů (Watanabe, 2014). Demokratické i republikánské administrativy proto v rámci americké strategie vůči asijsko-pacifickému regionu udržovaly kontinuitu základních prvků, která vycházela z pěti fundamentálních zájmů:

- 1) zachování přístupu k asijským trhům

- 2) pokračování trvalé americké vojenské přítomnosti
- 3) zabránění vzestupu dominantního mocenského rivala
- 4) udržení vojenských základen a prostředků k zajištění svobodného přístupu do oblasti a šíření demokracie (Mauzy – Job, 2007: 628 – 629).

Ostatně i Joseph S. Nye Jr. v polovině 90. let napsal, že kromě vysoké míry úspor a provedení úspěšných makroekonomických politik stojí za prosperitou východoasijských zemí i existence aliancí se Spojenými státy spolu s pokračující přítomností amerických vojsk v regionu. Přičemž dodával, že „naše národní zájmy vyžadují hluboké angažování v regionu. Toto angažování pak zajišťujeme naším nezlomným příslibem udržovat předsunutou vojenskou přítomnost (...)“ (Nye, 1995: 90). Sino-americké vztahy však postupně získaly novou dimenzi, jež v nich od dob započetí normalizace vzájemných vztahů za Nixonovy éry přítomna nebyla, a to mocenské soupeření o geopolitický vliv. Navzdory ujišťování předních čínských představitelů o mírovém vzestupu (*peaceful rise*) a záměru budovat harmonické vztahy se sousedy, totiž reálné politické kroky spolu s rostoucím domácím nacionalismem poškodily pověst Číny jako odpovědného aktéra a znepokojily nejenom ostatní země regionu, avšak i samotné Spojené státy (Feng, 2012).

Nová americká administrativa po nástupu Baracka Obamy do Bílého domu na počátku roku 2009 začala formovat zahraniční politiku se záměrem vnímat Čínu jako zodpovědného aktéra podílejícího se na řešení problémů (*responsible stakeholder*) na úrovni asijsko-pacifického regionu avšak i na úrovni globální. Tato spolupráce přitom měla zahrnovat hledání odpovědí na palčivé otázky životního prostředí, globálních klimatických změn a probíhající globální finanční a hospodářské krize, přičemž platformou pro tuto strategii se měla stát americko-čínská skupina dvou G2 (*US-China Group of Two*) (Watanabe, 2014). Obama v tomto již navazoval na své dva předchůdce v úřadu prezidenta Spojených států Billa Clintona a George W. Bushe. Strategie Clintonovy administrativy vůči Asii přitom stála na třech hlavních pilířích:

- 1) posílení vojenských aliancí s tamními spojenci, které měly tvořit základ amerického přístupu i po skončení studené války
- 2) pokračování přítomnosti vojenských sil v regionu působících na předsunutých základnách
- 3) vytvoření nových regionálních institucí, jejichž posláním nemělo být nahradit či naopak sjednotit již existující americké aliance, ale naopak je doplňovat a sloužit tak jako nástroj budování vzájemné důvěry (*confidence-building measure*) (Nye, 1995: 94 – 95).

Dané pilíře přitom mimo jiné odrážely vzrůstající ekonomický význam regionu. Přestože nástup asijské hospodářské krize z konce 90. let oslabil přitažlivost vizí o nástupu „asijského století“ (*Asian Century*), vzrůstající význam pro americkou zahraniční i obchodní politiku tím nikterak neopadl. Rozlohou největší a populačně nejsilnější kontinent, který v roce 1950 zaujímal pouze 5,5 % globální produkce, stál v roce 2002 již za 24 %. Na poli obchodní výměny se Spojenými státy předběhl pacifický region ten atlantický o více než polovinu (Dittmer, 2007: 521). Uznání vzrůstajícího významu Číny lze přitom vyčíst i ve strategických dokumentech té doby. Například *The United States Security Strategy for the East Asia-Pacific Region* z roku 1998 prohlašuje:

„Spojené státy a rovněž i zbytek asijsko-pacifického regionu, mají značný zájem na vzestupu Číny jako stabilní, bezpečné, otevřené, prosperující a mírumilovné země. Vyhledka na mír a prosperitu v Asii silně závisí na roli Číny jako zodpovědného člena mezinárodního společenství. Spojené státy a Čína přitom sdílejí řadu společných globálních i regionálních zájmů. Jak Spojené státy, tak Čína mají zájem na zachování regionální stability, jež by zajistila pokračování asijského hospodářského rozvoje. Sdílíme s Čínou zájem na jejím vzestupu v podobě stabilního prosperujícího národa. Oba sdílíme silný zájem na zachování míru na Korejském poloostrově a na zabránění rozšíření zbraní hromadného ničení a jejich nosičů. Oba sdílíme obavy o svět a stabilitu v Asii z důvodu provedení jaderných testů v Indii a Pákistánu. Vzájemně spolupracujeme v potírání širokého spektra nekonvenčních bezpečnostních hrozeb“ (The Secretary of Defense, 1998: 30 – 31).

Počátek vlády prezidenta George W. Bushe se pak navzdory jeho volební rétorice, vyznačující se prvky nové studenoválečné politiky (*neo-Cold War policy*), nesl ve znamení určitého nevysloveného „americko-čínského kondominia“ (*Sino-U.S. condominium*), kdy se obě velmoci snažily o koordinovanou správu dvou nejpalčivějších problémů regionu (*main hot spots*), jakými byla otázka aktivit Korejské lidově demokratické republiky (KLDR) a Tchaj-wanu. V případě Severní Koreji tak Čína v roce 2003 přišla s návrhem pořádání šestistranných rozhovorů, které Bushova administrativa přivítala s povděkem. Co se týkalo Tchaj-wanu, komunistická reprezentace v Pekingu vystupovala mnohem zdrženlivěji v případech, kdy si vláda v Taipei střídavě rétoricky pohrávala s myšlenkou vyhlášení nezávislosti. De facto se tak pevninská Čína stala spolu se Spojenými státy obránce panujícího státu quo v oblasti Tchaj-wanské úžiny (Dittmer, 2007: 525).

Určitou změnu pak přineslo druhé funkční období prezidenta Bushe (2005 – 2009), kdy americká vláda začala být mnohem kritičtější k dvojcifernému růstu čínských výdajů na obranu a v ekonomické rovině kritizovala měnové manipulace s jüanem, jež

přispívaly k růstu bilaterálního obchodního deficitu. Nová americká strategie vůči Číně tak sestávala ze tří základních bodů:

- 1) otevřený konfrontační postoj byl vynechán, přičemž bilaterální komunikace na strategické vojenské a ekonomická úrovni zůstala nezměněna
- 2) zároveň však došlo k posílení zajišťovacích politik (*neo-containment/hedging policies*) pro případ, že by čínské aktivity začaly v budoucnu představovat zvyšující se riziko
- 3) Bushova administrativa rovněž začala vyvíjet zvýšenou aktivitu v rámci existujících multilaterálních organizací a fór v regionu, aby tak vyvážila čínské asertivní kroky v této oblasti

Čína tak byla ve svém důsledku Spojenými státy zasíťována (*enmeshed*) do jednoho z nejdynamičtější se rozvíjejících bilaterálních obchodních vztahů, přičemž současně s tím probíhalo její zapojení do regionálních i mezinárodních organizací zaměřených na tvorbu pravidel a regulaci obchodu. Daná politika se přitom jevila natolik úspěšně, že začaly v rámci amerických politických elit sílit kritické hlasy upozorňující na problém tzv. relativních zisků (*relative gains*), tedy že Čína ze vzájemných vztahů s USA profituje výrazně více a její zapojení do multilaterálních fór (podporované Bushovou administrativou) zvýšilo její měkkou sílu (*soft power*) v rámci asijsko-pacifického regionu více než tu americkou (Dittmer, 2007: 525 – 527). V rámci tvorby regionální bezpečnostní architektury pak došlo k návratu k tzv. strategii rimlandu (*Rimland strategy*), tj. kultivaci vztahů s tradičními regionálními spojenci na periferii pevninské Asie typu Japonska a Austrálie (Dittmer, 2007: 533).

Přestože součástí Obamovy strategie bylo ujišťování, že čínský mocenský vzestup může přispět k posílení bezpečnostní stability v asijsko-pacifickém regionu, čínské kroky a postoje výrazně znejistily řadu zemí včetně amerických spojenců. Státy jako Japonsko, Jižní Korea, Austrálie či někteří členové ASEAN se začaly ve zvýšené míře zasazovat o zachování amerických závazků, jež jim sloužily jako součást jejich vlastních zajišťovacích strategií. Čína totiž dle vlastního pohledu v dané době nedosáhla takové vojenské síly, která by jí zajistila dostatečně silné postavení v budoucím globálním řádu. Své vojenské kapacity přitom z dlouhodobého hlediska nepoměrovala pouze se Spojenými státy, ale především se svými sousedy v regionu, jež plánovala potenciálně odstrašit (*deter*) či přemoci (*overbear*), tj. i s Japonskem, Ruskem či Indií. Bylo proto možné očekávat, že bude nadále navyšovat svoji vojenskou sílu tak, aby tato odpovídala jak jejím světovým mocenským ambicím tak alespoň regionální rivalitě, tedy bez výraznějšího ohledu na vývoj vzájemných sino-amerických

vztahů. Vznikla proto poptávka po navýšení americké přítomnosti včetně předsunutých vojenských posádek. Daná logika přitom stála za přesměrováním americké zahraniční politiky směrem k Asii, tedy tzv. pivotem (Carter – Perry, 2007: 108 a Feng, 2012 a Watanabe, 2014). Ten ve všeobecné rovině vycházel z představy, že asijsko-pacifický region se v 21. století stane dějištěm hlavních politických i ekonomických milníků. Aby z tohoto posunu v geopolitické dynamice dokázala těžit, začala Obamova administrativa vytvářet a prohlubovat rozsáhlé diplomatické, ekonomické, bezpečnostní a rozvojové vazby s regionem (Campbell – Andrews, 2013: 2). Sám prezident Barack Obama celou strategii stručně popsal ve svém projevu před oběma komorami australského parlamentu (*Parliament of the Commonwealth of Australia*) z listopadu 2011:

„Zde vidíme budoucnost. Jako nejrychleji rostoucí region na světě a taktéž domov více než poloviny světové ekonomiky je asijsko-pacifická oblast velice důležitá k dosažení mé největší priority. Tou je přitom vytváření pracovních míst a příležitostí pro americké občany. S většinou světové jaderné energie a zhruba polovinou lidstva Asie bude z velké části určovat, zdali se následující století bude vyznačovat konfliktem nebo spoluprací, zbytečným trpěním nebo lidským pokrokem. Jako prezident jsem proto učinil záměrné a strategické rozhodnutí: Spojené státy budou jako tichomořský národ hrát významnější a dlouhodobější roli v utváření tohoto regionu a jeho budoucnosti, a to tím, že budou ve spolupráci se svými spojenci a přáteli prosazovat základní principy. Nechte mě vysvětlit, co to přesně znamená. Především usilujeme o bezpečnost, která je základem míru a prosperity. Stavíme se za mezinárodní řád, v jehož rámci jsou prosazována práva a povinnosti všech národů i obyvatel a skrz něhož jsou vymáhány mezinárodní právo a mezinárodní normy. Řád, v němž není bráněno obchodu a svobodné mořeplavbě, kde nově objevující se mocnosti přispívají k regionální bezpečnosti a kde jsou neshody řešeny mírovou cestou. Taková je budoucnost, o níž usilujeme“ (Obama, 2011).

Obamova administrativa se přitom mohla opřít o již existující strukturu vazeb nikoli pouze na úrovni formálních aliancí, ale taktéž založených na obchodu, sdílených hodnotách a imigrantských rodinných vazbách. Ty byly aktivně utvářeny předešlými demokratickými i republikánskými administrativami a silné podpoře se povětšinou těšily i v Kongresu. V kontextu tohoto tak Obamův strategický pivot nelze jako přesměrování či návrat zájmu americké zahraniční politiky k Asii, neboť ten daný region fakticky nikdy neopustil. Lépe lze hovořit o dynamickém navýšení a prohloubení

amerického angažování (Campbell – Andrews, 2013: 2). Prezidentův poradce pro národní bezpečnost (*national security advisor*) Tom Donilon pak tento posun v zahraniční politice vysvětloval tak, že „*tím že povýšil tento dynamický region mezi naše nejvyšší strategické priority, Obama demonstruje své odhodlání nedovolit převažujícím krizím vychýlit naši loď z kurzu*“ (Nye, 2011a).

Již v roce 2010 však došlo k určité změně amerického přístupu poté, kdy Čína začala asertivněji prosazovat své teritoriální zájmy v oblasti Jihočínského a Východočínského moře a ostře reagovala na plánované americké zbrojní prodeje vládě na Tchaj-wanu. Obamova vládní politika tedy začala být formována vidnou čínské neochotou konstruktivně spolupracovat v rámci globálního vládnutí (*global governance*) a posunula se z pozice kooperativního angažování (*cooperative engagement*) po polohy opatrného angažování (*cautious engagement*), aby se tak zajistila vůči čínské vojenské expanzi a zvýšeně asertivnímu chování vůči dalším zemím v asijsko-pacifickém regionu (Watanabe, 2014). Spojené státy proto kromě politiky angažování založená na touze po stabilním a prosperujícím prostředí začaly praktikovat kroky, jež tehdejší ministryně zahraničí Hillary R. Clinton nazvala „předsunutou diplomacií“ (*forward deployed diplomacy*). V jejím rámci se Spojené státy jali poskytnout garance svého pokračujícího závazku v regionu ve snaze dále kultivovat stabilní, férové a předvídatelné politické, ekonomické a bezpečnostní prostředí v široké oblasti sahající od Indie až po západní pobřeží USA (Campbell – Andrews, 2013: 3).

Od svých spojenců a spřátelených států následně očekávaly aktivní závazek k podpoře těchto svých snah tak, aby asijsko-pacifický region přispěl k řešení nejenom lokálních ale i globálních problémů sahajících od proliferační zbraní hromadného ničení až po otázky změny klimatu (Campbell – Andrews, 2013: 3).

K dalšímu růstu nedůvěry mezi oběma velmocemi následně došlo po nástupu nového čínského prezidenta Xi Jinpinga, který započal rozsáhlou modernizaci ozbrojených sil spolu s politikami směřujícími k postupné proměně regionální rovnováhy moci. Tyto kroky přitom v řadách amerického establishmentu vzbudil obavy, že by se Čína mohla pokusit svrhnout dosavadní geopolitický řád ustavený po skončení studené války. Zvláštní pozornost si získaly především asertivní čínské kroky ve Východočínském a Jihočínském moři, jež se nesly ve znamení faktického odmítnutí teritoriálního *statu quo* i stěžejní role mezinárodního práva jako nástroje řešení teritoriálních sporů. Část amerických politických elit i odborníků proto začala hovořit

o tom, že dosavadní snahy o integraci Číny do mezinárodního politického systému selhaly a Asie tak bude muset čelit vzestupu nové revizionistické velmoci (Lind, 2017: 74). Ostatně Tsuneo Watanabe hovoří o tom, že v rámci americké zahraniční politiky vůči Číně lze vysledovat existenci až čtyř vlivových skupin. Každá z nich přitom disponuje vlastní představou o vývoji vzájemných vztahů mezi oběma mocnostmi, což se odráží i v nástrojích a strategiích, které prosazují. Tyto skupiny jsou následující:

- 1) Jestřábi – věří v pravděpodobnost vzniku hegemoniální rivalry doprovázené vojenskými střety. Mocensky posilující Čína tak dle jejich pohledu představuje výzvu pro americké postavení v asijsko-pacifickém regionu i ve světě, přičemž možnost změny tohoto stavu na základě případné demokratizace, prohlubující se ekonomické spolupráce a interdependence je nepravděpodobná. Prosazují proto konfrontační bezpečnostní politiku založenou na zadržování (*containment*).
- 2) Umírnění – reprezentují umírněné a pragmatické postoje, přičemž ve vzájemných vztazích prosazují politiku angažovanosti. Tato pozice je přitom poměrně rozšířená mezi členy amerického establishmentu již od Nixonova navázání vztahů s Čínou v 70. letech. Příslušníky dané skupiny lze přitom dále rozdělit na:
 - a. Zastánce měkké angažovanosti (*soft engagement*) – tvrdí, že ekonomická spolupráce povede k proměně Číny v zodpovědného partnera v rámci bezpečnostních a politických otázek v regionu.
 - b. Zastánci tvrdší verze angažovanosti (*hard-line/hawkish engagement*) – tato skupina má blíže k jestřábům, když počítá s možností vojenské konfrontace s Čínou, vůči níž je potřeba se pojistit. Jedná se o proponenty zajišťování.⁴
- 3) Zástupci průmyslu a obchodu – tito naopak věří ve schopnost Spojených států skrz prohlubování vzájemných obchodních vazeb změnit Čínu ve spolupracujícího aktéra mezinárodních vztahů. Jejich obavy z čínské mocenské expanze a modernizace vojenských kapacit jsou naopak poměrně nízké. Obecně se jedná o zástupce obchodních kruhů, kteří v Číně spatřují výrazný obchodní potenciál. Své pozice však neprosazují otevřeně ale skrz finanční příspěvky oběma hlavním politickým stranám.
- 4) Liberálové – sdružují zastánce myšlenky všeobecné aplikace lidských práv stejně jako ochránce amerických pracovních míst, odsuzující Čínu jako měnového manipulátora, zneužívajícího současnou vstřícnou hospodářskou politiku Spojených států. Jimi navrhované nástroje a strategie se přitom podobají jestřábům, přičemž obě skupiny spolu často spolupracují a to především v rámci volených federálních orgánů (Watanabe, 2014).

⁴ Zde je však nutno zmínit, že Watanabeho vnímání zajišťování je mírně odlišné od mnou prezentované definice ze závěru teoretické části a má blíže ke konceptu vyvažování – pozn. autora práce.

Cílem americké zahraniční politiky v době Obamova působení v úřadu prezidenta se tak minimálně v rétorické rovině stalo zachování *statu quo*, který byl založen na otevřeném globálním ekonomickém systému a americké síti vojenských aliancí. Ten lze přitom ztotožnit s udržením dominantního postavení ve vojenské oblasti, zabránění návratu k modelu řešení vzájemných sporů skrz unilaterální použití síly a podpořením svobody námořní plavby. To vše pak bylo podloženo snahou šířit americký vliv a ideu liberalismu (Lind, 2017: 78). Ministryně zahraničí Hillary Clintonová pak k celé věci poznamenala:

„Kamkoli půjdeme, budeme prosazovat jednu ústřední sadu cílů, a to: udržet a posílit americké vedení v asijsko-pacifickém regionu a spolu s tím posílit bezpečnost, zvýšit prosperitu a propagovat naše hodnoty“ (Clinton, 2010a).

Jak napsali Ashton B. Carter a William J. Perry, Spojené státy tak fakticky neměly jinou možnost než aplikovat tzv. dvousměrnou politiku (*two-pronged policy*). Ta měla na jedné straně angažovat Čínu a přimět ji tak k přijetí role „zodpovědného podílníka“ mezinárodního společenství (*responsible stakeholder*) a na druhé se zajistit proti negativnímu scénáři, v němž by Čína začala vystupovat soutěživě či dokonce agresivně. Její dvojkolejnost přitom neměla být chápána jako neefektivní vnitřně protichůdný prvek (*self-contradictory*). *„Odhodlání angažovat [Čínu – pozn. autora práce] by nemělo stát v cestě rozváznému zajišťování. Stejně tak excesivní zajišťování by nemělo vytvořit sebenaplňující se prorocství, neboť tím, že se k Číně chováme jako k nepříteli, přispíváme pouze k tomu, že z ní nepřítele doopravdy vytváříme. Zajišťování se proti soutěživé Číně, avšak opravdu rozvázné zajišťování, je klíčovým cílem americké vojenské strategie“* (Carter – Perry, 2007: 107).

Vysoký představitel Ministerstva obrany (*Department of Defense*) Andrew Marshall k americké strategii následně poznamenal:

„Doufáme, že toto v konečném důsledku povede k více demokratické a normální moci. Nicméně nemáme jistotu, že se vše přesně takto vyvine, a proto se musíme zajistit pro případ méně příznivého výsledku“ (Brzezinski, 2009).

Politika zajišťování tak měla aplikována tak, aby dokázala efektivně odpovědět na vzrůst čínských ambicí v krátkodobém i dlouhodobém měřítku a zároveň zbytečně nepřispívala k zvýšenému čínskému vyzbrojování, byla konzistentní s tradiční strategií angažování a rovněž finančně únosná v rámci probíhajících úsporných opatření v rámci Ministerstva obrany (Carter – Perry, 2007: 115). Ostatně jak píše Tsuneo Watanabe,

pokud by se americká administrativa rozhodla přistoupit k nějaké přímější politice založené na negativním scénáři vývoje vzájemných vztahů, tedy např. by zvolila metody zadržování, došlo by k výraznému negativnímu dopadu na americký podnikatelský sektor a následně celou ekonomiku, jež by pravděpodobně vyústil i ve výrazné politické pnutí založené na stížnostech představitelů byznysu a podnikatelské zájmy hájících zástupců v Kongresu (Watanabe, 2014). Podobně argumentuje i Nye, když říká, že mocenská struktura (*structure of power*) východní Asie nevykazuje stabilní rovnováhu a Spojené státy tak nemohou v jejím rámci měnit vztahy s tamními státy na základě nějaké jednoduchého mechanického principu. Reakce tamních aktérů na uplatňování principů rovnováhy moci (*balance of power*) by totiž pravděpodobně vedly k zahájení závodů ve zbrojení v regionálním měřítku. Daná situace by přitom učinila americkou přítomnost mnohem nebezpečnější a z hlediska zdrojů nákladnější (Nye, 1995: 93). Ostatně například již zmíněný Zhu Feng do jisté míry vnímá již Obamovo administrativou zvolenou strategii za potenciálně nebezpečnou. Za nejvíce poškozující aspekt nepovažuje ani tak fundamentální změnu vztahů mezi oběma zeměmi ale případné prohloubení bezpečnostního dilematu v regionu. Vzrůstající nedůvěra mezi oběma vládami totiž dle jeho mínění může do budoucna vést eskalaci geostrategického napětí (Feng, 2012). Podobně i Carter a Perry píší, že „zajišťování je nakažlivé. Číňané se budou vojensky připravovat na negativní scénář [vzájemného vývoje vztahů – pozn. autora práce] a jejich zajišťující politiky budou hledět na Spojené státy jako na vedoucí indikátor konkurenčního chování, vůči němuž se zajišťují. Zajišťování tak může plodit více zajišťování v nebezpečně vzrůstající spirále“ (Carter – Perry, 2007: 107). Jak však shrnuje Watanabe, americká zahraniční politika vůči Číně byla a do určité míry pravděpodobně i nadále bude založená na kombinaci paradigmatu angažování doplněném zajišťujícími a „jestřábími“ prvky (*hedging and hawkish elements*). Přestože totiž v jejím rámci dochází k různým pohybům, jež mohou dočasně klást důraz pouze na některé ze součástí dané strategie, celkový počet reálně využitelných politik je výrazně limitován (Watanabe, 2014).

3.2 Sledování prvků zajišťování v rámci Obamova pivotu

Jak již bylo zmíněno výše, Obamův pivot či změna rovnováhy (*rebalance*) americké zahraniční směrem k Asii se shodovala s ukončením rozmístění velkého množství jednotek na Blízkém východě a v Jižní Asii, kde docházelo k utlumování

americké přítomnosti v Iráku resp. Afghánistánu. Přeorientování strategických priorit nové administrativy si přitom díky své komplexnosti vyžádalo plné nasazení americké národní moci (Campbell – Andrews, 2013: 3). Dle Cartera a Perryho totiž směsice chabého managementu, zátěž dlouhotrvajících válek na různých místech světa a chronický nárůst výdajů způsobily chaos v obranném managementu, který limitoval zdroje, jež vláda mohla vynaložit na zajišťování vůči potenciálně agresivní Číně (Carter – Perry, 2007: 112) Význam celé politiky však dokládá rovněž fakt, že prezident k jejímu provedení vytvořil úzce spolupracující tým, jenž zahrnoval nejvyšší vládní představitele. Jeho součástí se stali například ministryně zahraničí Hillary Clintonová, ministři obrany Robert Gates a jeho nástupce Leon Panetta či poradce pro národní bezpečnost Tom Donilon (Campbell – Andrews, 2013: 3).

Výsledkem těchto snah se stal plán realizace prezidentovi vize, jenž zahrnoval šest základních oblastí, v nichž se mělo projevovat budoucí americké úsilí:

- 1) Vojenské aliance se spojenci – jejich posílení se mělo stát prioritou, neboť byly vnímány jako základ amerického vyvažování v asijsko-pacifickém regionu a rovněž jako pilíře udržitelného míru a bezpečnosti.
- 2) Zlepšení vztahů s nastupujícími mocnostmi regionu – zde měla americká administrativa na mysli především vytvoření udržitelných, robustních a produktivních vztahů s Čínou, což bylo považováno za postup, jenž byl v zájmu Spojených států ale i samotné Číny a celého regionu.
- 3) Zapojení prvků ekonomické diplomacie – tento bod vycházel z uznání asijsko-pacifického regionu jako motoru globálního hospodářského růstu a z toho plynoucí potřeby zvýšení významu ekonomické diplomacie v rámci americké zahraniční politiky. Ta měla vést k uskutečnění hospodářské obnovy Spojených států v letech po finanční a ekonomické krizi pomocí vytvoření příhodného a mezinárodně regulovaného investičního prostředí napříč asijsko-pacifickým prostorem.
- 4) Angažování se v multilaterálních institucích – základem této části bylo uznání potenciálu těchto relativně mladých těles vybudovat a posílit systém pravidel a odpovědností, který by propagoval spolupráci a byl adekvátní odpovědí na komplexní transnacionální výzvy.
- 5) Podpora univerzálních hodnot – součástí amerického diplomatického angažování se měla stát podpora a prosazování univerzálních hodnot, zahrnujících lidská práva a demokracii. Tyto byly vnímány jako nedílná součást americké národní identity, reflektovaná ve veškerém diplomatickém angažování a to dokonce i s partnery, kteří tyto nevyznávají.
- 6) Zvýšení americké vojenské přítomnosti – poslední bod Obamovy strategie měl zahrnovat výstavbu geograficky rovnoměrně rozprostřené a politicky udržitelné vojenské přítomnosti. Tento cíl odrážel uznání faktu, že americká vojenská

pozice v severovýchodní Asii byla následkem studené války naddimenzována, zatímco v oblasti jihovýchodní Asie docházelo k růstu zájmu o společná cvičení, humanitární asistenci či pomoc při zvládnání následků katastrof (Campbell – Andrews, 2013: 3 – 8)

Již ve výše zmíněném šestibodovém plánu Obamovy administrativy lze dle mého názoru nalézt odkazy na zamýšlené užití politiky zajišťování. V následující části se proto zaměřím na bližší rozbor jednotlivých prvků americké zahraničně-politické strategie vůči Číně a budu je srovnávat s vlastní definicí zajišťování tak, jak jsem ji představil na konci teoretické části této práce. Postupovat budu po jednotlivých oblastech, tj. vojenské, ekonomické a politické, přičemž v každé z nich budu hledat prvky dvojkolejné politiky zahrnující jak angažování, tak nepřímé vyvažování.

3.2.1 Vojenská oblast

Uvažování americké administrativy ve vojenské oblasti vycházelo z uvědomění si stěžejního významu vzájemných vztahů USA a Číny pro vývoj bezpečnostního prostředí nejenom v asijsko-pacifickém regionu, ale rovněž v globálním měřítku. Jak píše Aaron L. Friedberg, pokud by došlo k eskalaci napětí mezi těmito dvěma tichomořskými velmocemi, celý prostor východní Euroasie by mohl být rozdělen hranicemi nové studené války, přičemž by výrazně vzrostlo riziko propuknutí nových konfliktů či rozličných konfrontací. Naopak prohloubení americko-čínské spolupráce by mohlo nejenom vytvořit stabilní prostředí pro udržitelný světový hospodářský růst, ale také přispět k mírovému řešení řady významných regionálních sporů, pomoci se zvládnáním globálních bezpečnostních výzev včetně terorismu a šíření zbraní hromadného ničení. Ať už by došlo k zahájení pozitivního či negativního scénáře dalšího vývoje, bilaterální vztahy mezi Spojenými státy a Čínou se měly stát určujícím prvkem dalších několik dekad (Friedberg, 2005: 8).

3.2.1.1 Politiky angažování

Ty byly založeny na snaze rozvinout spolupráci s Čínou v oblastech, kde to bylo vnímáno jako vzájemně prospěšné pro stabilitu asijsko-pacifického regionu. Tento postup v rámci americké zahraniční politiky přitom několikrát avizoval i sám prezident Obama:

„Spojené státy budou pokračovat ve svém úsilí o vytvoření vztahů vzájemné spolupráce s Čínou. Všechny naše národy, jak Austrálie, tak Spojené státy, všechny naše národy mají hluboký zájem na vzestupu mírumilovné a prosperující Číny. To je také důvod, proč jej Spojené státy vítají. Již jsme viděli, že Čína dokáže být partnerem v oblastech sahajících od snižování napětí na Korejském poloostrově pro zabránění proliferační [zbraní hromadného ničení – pozn. autora práce]. Nadále tak budeme hledat další možnosti spolupráce s Pekingem, včetně lepší komunikace mezi našimi armádami tak, abychom posilovali vzájemné pochopení a vyhnuli se omylům. Spolu s tím hodláme pokračovat v otevřeném dialogu s Pekingem o důležitosti prosazování mezinárodních norem a respektování univerzálních lidských práv čínských obyvatel“ (Obama, 2011).

Podobně přitom hovořila i Národní bezpečnostní strategie z roku 2015 (*National Security Strategy*), jež prohlašovala:

„Rozsah naší spolupráce s Čínou je bezprecedentní, a to přestože zůstáváme na pozoru ohledně čínské vojenské modernizace a odmítáme, aby vyhrožování hrálo jakoukoli roli v řešení teritoriálních sporů“ (White House, 2015: Preface).

Identickou pozici následně v dubnu 2014 osobně tlumočil v Pekingu americký ministr obrany Chuck Hagel, jenž se oficiálně sešel se svým čínským protějškem generálem Chang Wanquanem. Schůzka, znamenající historický posun ve vzájemných vztazích obou států, se nesla nejenom v duchu tvrdých jednání týkajících se sporných otázek kolem situace v Jihočínském moři či na Korejském poloostrově, ale taktéž během ní byly demonstrovány společné postoje s příslibem rozvoje možností vzájemné spolupráce v bezpečnostní oblasti. Ty měly zahrnovat pořádání společných vojenských cvičení, zvýšení kontaktů mezi jednotlivými představiteli a složkami obou armád a především vytvoření nových komunikačních kanálů, jejichž cílem mělo být snížení rizika vypuknutí potenciálních krizí. Zvláštní prostor byl pak věnován otázce kyberbezpečnosti, kdy americká strana vznesla svoje námitky vůči čínským aktivitám v této oblasti a navrhla vytvoření společných strategií. Hagel rovněž zopakoval, že není zájmem Spojených států zdržovat Čínu, ale obě mocnosti by měly spíše prohlubovat svoji spolupráci. V rámci návštěvy si Hagel rovněž prohlédl první čínskou letadlovou loď Liaoning, přičemž o měsíc později došlo k reciproční návštěvě náčelníka generálního štábu Čínské lidové armády (ČLA) generála Fang Fenghui na nukleárním reaktoru poháněné letadlové lodi USS Ronald Regan (Rolfes, 2014 a Tiezzi, 2014b). Na tyto aktivity následně v červnu 2015 navázala návštěva vysoké čínské vojenské

delegace na Národní univerzitě obrany (*National Defense University*) ve Washingtonu. V jejím rámci přitom došlo za účasti zástupce náčelníka čínské Centrální vojenské komise generála Fan Changlonga a náčelníka amerického generálního štábu (*Chairman of the Joint Chiefs of Staff*) Raymonda Odierna k podpisu tzv. *China-US Army to Army Dialogue Mechanism*. Tento dokument měl přitom položit základ pro rozvoj vzájemných vztahů mezi armádami obou zemí a posloužit jako základ pro koordinaci vojenských cvičení a aktivit (Weihua – Xiaokun, 2015). Velitel amerických ozbrojených sil v Pacifiku (U.S. Army Pacific – USARPAC) generál Vincent Brooks pak společné snahy při předcházení vojenské eskalace popsal během workshopu Centra pro strategická a mezinárodní studia (*Center for Strategic and International Studies*–CSIS) slovy:

„V současné době nevidíme žádný střet mezi ČLA a americkou armádou. Proto bychom v době, kdy je to možné, měli budovat náš vztah, abychom tak zabránili špatným odhadům situace a nedorozuměním. Mezi vojáky všude na světě existuje společný jazyk, a to i přestože nejsou lingvisticky propojeni. Vztahy založené na důvěře, setkávání na mezilidské bázi, to vše je v mezinárodní diplomacii velmi důležité – a armády v tomto hrají svoji roli“ (Gady, 2015).

Přestože základy vzájemné nedůvěry mezi oběma armádami nadále přetrvávaly, Spojené státy společně s Čínou provedly řadu společných misí a to zvláště v druhém funkčním období Obamovy administrativy. Prvním významným počinem se stala spolupráce v rámci námořní operace v Adenském zálivu z léta 2013, jejímž cílem bylo potlačit pirátské aktivity v oblasti Afrického rohu a zabezpečit tak tuto významnou tepnu mezinárodního námořního obchodu. Do operace se kromě několika torpédoborců obou států zapojily i bojové helikoptéry a speciální jednotky. Pozitivní průběh mise následně vedl k záměru prohlubovat vzájemnou součinnost obou armád i v dalších oblastech. Jako příklad lze přitom uvést společné cvičení z listopadu 2013 pořádané pod vedením Čínské lidové armády, jehož cílem byl nácvik koordinace v rámci distribuce humanitární pomoci a zvládnání následků přírodních katastrof (*humanitarian assistance/disaster relief*–HADR) (Pearce, 2014).

Zásadní změnu pak znamenala historicky první účast čtyř čínských plavidel na největším regionálním námořním cvičení Tichomořský prstenec (*Rim of the Pacific*–RIMPAC) v létě 2014. To již od roku 1971 pořádají Spojené státy primárně pro své tradiční spojence v asijsko-pacifickém regionu, jako byly například Kanada a Austrálie, jejichž síly se zapojily do každého z ročníků (Williams, 2016). Manévry odehrávající

se mezi Havají a Kalifornií tak zahrnovaly 22 zemí, 49 lodí, 6 ponorek, přes 200 kusů vzdušné techniky a více než 25 000 příslušníků jednotlivých armád (například z Malajsie, Nového Zélandu, Mexika, Jižní Koreje, Francie a dal.). Ti pod americkým vedením nacvičovali obojživelné operace, operace na potírání pirátství, společnou ochranu vzdušného prostoru či součinnost v případě zvládnutí následků přírodních katastrof. (Sorensen, 2014). Čínská účast zahrnovala přítomnost raketového torpédoborce, raketové fregaty, zásobovací lodě a nemocniční lodě, přičemž tato plavidla se ještě před cvičením setkala s americkými loděmi poblíž ostrova Guam a po cvičení navštívila americký přístav San Diego. Jak píše Shannon Tiezzi, celá mise se setkala s velmi pozitivním ohlasem u čínských státních médií, přičemž tisková agentura Xinhua ji nazvala „*historickým okamžikem*“ pro rozvoj sino-amerických vztahů. Do té doby se přitom RIMPAC setkával se silným čínským odsouzením a to zvláště v roce 2012, kdy se jej Čína ještě nezúčastnila, avšak přizván byl její regionální soupeř Indie (Tiezzi, 2014a). Čína následně byla přítomna i na dalším ročníku tohoto cvičení, jež proběhlo v roce 2016 za celkové účasti 26 zemí a opět pod americkým velením (Williams, 2016).

3.2.1.2 Politiky vyvažování

Americká pozice ve vojenské oblasti vycházela z faktu, že po skončení studené války se Spojené státy těšily výsadnímu postavení z hlediska řady indikátorů materiální moci. Například mezi lety 1998 – 2007 vzrostly vojenské výdaje ve světě o 33 %, zatímco americké výdaje o 66 %, přičemž zhruba v době nástupu Obamovy administrativy do Bílého domu představovaly zhruba 50 % světových výdajů na obranu. V moderním systému suverénních států tak nikdy v minulosti neexistoval stát s tak výraznou materiální převahou oproti ostatním aktérům. Ta mimo jiné vedlo široce přijímanému tvrzení, že Spojené státy zůstanou po dobu několika následujících dekád významným státem na globálním politickém poli (Clark, 2011a: 19 – 20).

3.2.1.2.1 Investice do zbrojení

Jak píše think tank National Priorities, v dekadě následující po teroristických útocích z 11. září 2001 došlo k téměř 50% zvýšení amerických výdajů na obranu, přičemž výdaje na nevojenské složky federálního rozpočtu rostly pouze o 13,5 %.

V roce 2015 tak například světové výdaje na zbrojení dosáhly odhadované částky 1,6 bilionu USD, přičemž podíl Spojených států na tomto čísle představoval 37 %. USA tak v celkových číslech vynakládaly více na obranu než dalších 7 států s nejvyššími zbrojními výdaji (Čína, Saudská Arábie, Rusko, Velká Británie, Indie, Francie a Japonsko) (National Priorities 2016a a National Priorities 2016b). Dle dat Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI), době nástupu prezidenta Baracka Obamy do úřadu v roce 2009 dosahovaly americké výdaje na zbrojení částky 737, 747 miliard USD, což v dané době odpovídalo 4,6 % amerického HDP. Navýšení částky lze sledovat ještě v roce 2010, kdy se rovnala hodnotě 757, 992 miliard USD, tedy 4,7 % HDP, přičemž v následujících letech již docházelo k postupným škrtnům, jež vedly k propadu na 595, 472 miliard USD a 3,3 % HDP v roce 2015 (Stockholm International Peace Research Institute, 2016a a Stockholm International Peace Research Institute, 2016b).

Celý záměr se tak těšil primárnímu zájmu, díky čemuž se mu vyhnuly i v dané době prováděné rozpočtové úpravy. Sám prezident k tomu při své návštěvě Austrálie poznamenal:

„Při zvažování budoucnosti našich ozbrojených sil jsme zahájili přezkum, který určí naše nejdůležitější strategické zájmy a povede naše bezpečnostní priority a výdaje v následující dekádě. (...) S tím, jak ukončujeme dnešní války, jsem nařídil svému národně-bezpečnostnímu týmu, aby učinil naši přítomnost a misi v asijsko-pacifickém regionu nejvyšší prioritou. Jako výsledek toho se škrty v amerických výdajích na obranu nepůjdou, opakuji, nepůjdou na úkor asijsko-pacifického regionu“ (Obama, 2011).

Z hlediska investic konkrétních do vlastních vojenských kapacit pak bylo plánováno, že si politika zajišťování vůči Číně vyžádá tok prostředků do ultramoderních leteckých a námořních kapacit. Existovalo tak rozpočtové odůvodnění pro zdokonalení letadlových lodí, vývoj nového strategického bombardéru, letadlových nosičů, nepilotovaných vzdušných systémů dalekého dosahu a dlouhé operační doby s technologií stealth, útočných nukleárních ponorek a řadu C4ISR⁵ zařízení (Carter – Perry, 2007: 111). Určitou kontroverzi způsobovaly i dlouhodobé plány na rozmístění prvků protiraketové obrany bojiště (*theatre missile defense*– TMD), jež měly sloužit k ochraně amerických spojenců stejně jako vlastních vojenských základen v regionu.

⁵ Zkratka pro *Command, Control, Communications, Computers, Intelligence, Surveillance and Reconnaissance*, tj. prostředky zahrnující velení, kontrolu, komunikaci, počítače, rozvědnou činnost, sledování a průzkum (pozn. autora práce).

Ty navíc neexistovaly samy o sobě, ale pouze doplňovaly celkové úvahy na zapojení těchto zařízení do komplexního národního protiraketového systému. Právě tyto kroky přitom permanentně vyvolávaly silné znepokojení v uprostřed čínských politických a vojenských špiček, jež je vnímají jako opatření podlamující jejich schopnost předejít nežádoucímu vývoji v regionu, a to zvláště v případě, že by došlo k rozšíření TMD i do Tchaj-wanu. Podobně americký národní protiraketový štít byl následně vnímán jako podlomení čínské schopnosti odstrašit (*deter*) Spojené státy od potenciálního útoku na své vlastní území (Friedberg, 2005: 23).

Obecně by pak v rámci asijsko-pacifické oblasti mělo do roku 2020 působit až 60 % amerických námořních a vzdušných sil (Gompert – Cevallos – Garafola, 2016: 35). Tento fakt přitom odrážel určité vnímání specifičnosti nově vzniklé situace, jíž shrnul např. strategický dokument amerického námořnictva (U.S. Navy) s názvem Návrh na udržení námořní nadvlády (*A Design for Maintaining Maritime Superiority*) z roku 2016:

„Poprvé za 25 let čelí Spojené státy návratu k soutěžení velmocí. Jak Rusko, tak Čína rozvinuly své vojenské kapacity, aby mohly vystupovat jako globální mocnosti. (...) Rusko i Čína se angažují v donucování a soutěžení pod tradičním prahem otevřeného konfliktu, nicméně tak zneužívají slabostí přijatých norem v oblasti vesmíru, kyberprostoru a elektromagnetickém spektru. Ruské námořnictvo s frekvencí a v oblastech neviděných v posledních dvou dekádách, a čínské námořnictvo Lidové osvobozené armády rozšiřuje svůj rozsah kolem celého světa“ (United States Navy, 2016: 3).

3.2.1.2.2 Upevňování aliančních vazeb

Základním obranným prvkem stability v Tichomoří se pro Spojené státy staly regionální aliance (*regional alliances*). Od skončení studené války proto docházelo k pravidelnému posilování vazeb s tradičními spojenci, jako byly Japonsko, Jižní Korea či Austrálie, přičemž za těmito aktivitami stály z velké části obavy z růstu čínské moci. Od druhé poloviny 90. let bylo rovněž možné zaznamenat rozšiřování přátelských vztahů a kvazialiancí do oblastí jihovýchodní, jižní a střední Asie (Friedberg, 2005: 23). Tento trend přitom neochabl ani během působení Obamovy administrativy, přičemž

o významu aliancí v regionu hovořila i Národní bezpečnostní strategie (*National Security Strategy*) z roku 2015, v níž stálo:

„Naše aliance v Asii zaručují bezpečnost a umožňují prosperitu v celé oblasti Asie a Pacifiku. Budeme pokračovat v modernizaci těchto důležitých bilaterálních aliancí a zároveň rozšiřovat bezpečnostní vazby mezi našimi spojenci. Japonsko, Jižní Korea a Austrálie, stejně jako náš blízký partner Nový Zéland zůstávají modelovým příkladem interoperability, zatímco ožívujeme naše vazby s Filipínami a zachováváme naše vazby s Thajskem.“ (White House, 2015: 7).

Sám prezident Obama pak systém amerických vztahů se zeměmi regionu popsal slovy:

„Již nyní modernizujeme naše postavení napříč asijsko-pacifickým regionem, které bude daleko širěji rozmístěno. Udržíme naši silnou přítomnost v Japonsku a na Korejském poloostrově, zatímco budeme rozšiřovat naši přítomnost v Jihovýchodní Asii. Naše pozice bude flexibilnější, s novými schopnostmi zajistíme, že naše síly budou moci operovat svobodně. Naše pozice bude rovněž udržitelnější, a to díky pomoci, kterou poskytneme našim spojencům a partnerům při budování jejich vlastních kapacit, většímu zaškolení a výcviku“ (Obama, 2011).

Spojené státy tak v dekáдах následujících po studené válce zahájily rozličné formy bezpečnostní spolupráce s tamními aktéry. Ve spolupráci s Filipínami byla vytvořena tzv. *Joint Special Operations Task Force* cílící na potlačování terorismu. Zároveň probíhala jednání o možnostech vzniku smluvního rámce, umožňujícího americkým ozbrojeným silám v případě potřeby operovat z filipínských vojenských a námořních základen. S Thajskem prodloužila Obamova administrativa alianční smlouvu a země se tak s pomocí USA stalo centrum humanitární asistence a operací na zvládnání následků přírodních katastrof. Singapur poté souhlasil s přítomností až čtyř amerických bojových plavidel a letky průzkumných letounů, zatímco australská základna v Darwinu sloužila jako útočiště sboru americké námořní pěchoty (U.S. Marine Corps). Americké ministerstvo obrany se rovněž stalo významným účastníkem zasedání *ASEAN Defense Ministers Meeting* +, rozšířeného formátu schůzek ministrů obrany členských států s kolegy z dalších zemí regionu. Tím došlo k dalšímu prohloubení bezpečnostní spolupráce s aktéry sdružení ASEAN a rozšíření amerických aktivit do oblasti jihovýchodní Asie (Jackson, 2014: 335 a Rapp-Hooper, 2016a). Své vztahy se státy regionu Spojené státy rozvíjely rovněž pomocí pravidelných

vojenských cvičení pořádaných na bilaterálním i multilaterálním půdorysu. Jejich význam pro americkou strategii přitom zdůrazňoval i klíčový dokument amerického námořnictva Strategie pro spolupráci mořské moci pro 21. století z roku 2015 (*A Cooperative Strategy for 21st Century Seapower*), v němž stálo:

„Tato námořní strategie znovupotvrzuje dva základní principy. První: Americká předsunutá námořní přítomnost je životně důležitá pro úspěšné splnění následujících misí, vycházejících z národního vedení: obrana domoviny, odrazení od konfliktu, odpověď na krize, porážka agrese, ochrana námořních veřejných statků, posílení partnerství a poskytnutí humanitární asistence a odpovědi na přírodní katastrofy. (...) Druhý: Námořní síly jsou silnější, když operujeme společně s našimi spojenci a partnery. Spojení našich individuálních schopností a kapacit vytváří kombinovaný námořní efekt, který je větší než jen součet jeho částí. Vzájemnou spolupráci v rámci formálních a neformálních sítí můžeme čelit hrozbám pro naše společné námořní bezpečnostní zájmy“ (U.S. Department of the Navy, 2015: 2).

K největším vojenským cvičením patřily:

- PHILBEX a Balikatan – společná cvičení ve spolupráci s Filipínami
- Cobra Gold – společné cvičení s Thajskem
- Cooperation Afloat Readiness and Training (CARAT)– každoroční cvičení na multilaterální bázi, jehož se kromě USA účastní i Bangladéš, Brunej, Kambodža, Indonésie, Malajsie, Singapur, Filipíny, Thajsko a Východní Timor.

Deklarovaným cílem těchto cvičení přitom bylo nejenom posílit kapacity pořádajících zemí bránit svoji suverenitu vůči potenciálnímu nepříteli, ale rovněž budovat a prohlubovat důvěru mezi účastníky a vytvářet funkční kanály pro sdílení informací (Pearce, 2014).

Východní a severovýchodní Asie byla tradiční oblastí amerických vojenských aliancí v rámci asijsko-pacifického regionu, přičemž jejich vývoj v době působení administrativy Baracka Obamy se dle Van Jacksona částečně odvíjel od vlastních podob strategie zajišťování jednotlivých aktérů. Obecně tak lze hovořit o rozsáhlých investicích do modernizace zbrojních kapacit, rozvíjení multilaterální bezpečnostní spolupráce a existence spíše mírnějších forem vyvažování. Přestože tedy od propuknutí globální finanční krize v roce 2008 došlo k utužení vojenských vazeb mezi Spojenými státy a jejich spojenci v regionu, tj. především Japonskem a Jižní Koreou, obě země

se zároveň snažily diverzifikovat své bezpečnostní postavení zaměřením se i na vztahy mimo bilaterální aliance s USA (Jackson, 2014: 336).

Navzdory tomuto však vojenská aliance s Japonskem v daném období zůstala úhelným kamenem americké zahraniční politiky v oblasti. Svazek založený na Americko-japonské vzájemné bezpečnostní smlouvě (*U.S.-Japan Mutual Security Treaty*) z roku 1951 totiž nadále umožňoval Spojeným státům využití vojenských základem na japonském území k upevnění své strategické pozice v regionu výměnou za závazek obrany Japonska v případě vypuknutí ozbrojeného konfliktu (Xu, 2014). Vzájemná vojenská spolupráce byla upevněna především akcelerací jaderného a raketového zbrojního programu ze strany Korejské lidově-demokratické republiky (KLDR) spolu s mocenským vzestupem Číny, jež byl demonstrován především vzrůstem napětí v rámci souostroví Senkaku, o nějž vedou Čína s Japonskem vleklý teritoriální spor. Výsledkem těchto událostí bylo například prohloubení vzájemné koordinace protiraketové obrany či transfery jejích prvků na japonské území. Spojené státy taktéž podpořily snahy kabinetu premiéra Shinzo Abe na zvýšení japonského vojenského rozpočtu a navýšení investic do vývoje nových zbrojních technologií. Nedořešenou přitom zůstala otázka možných změn japonské pacifistické ústavy, především tedy jejího článku 9, jež omezoval rozsah i nasazení japonských ozbrojených sil na čistě sebeobraně užití (Smith, 2013 a Xu, 2014). Dané kroky ovšem vyvolaly určité obavy nejenom u Číny ale i druhé klíčového amerického spojence Jižní Koreje, jejíž vztahy s Japonskem jsou na základě nedořešených otázek japonské okupace země z období druhé světové války stále napjaté. Jak píše Robert E. Kelly, mnohé jihokorejské politické elity trvale chápou americko-japonskou a americko-jihokorejskou alianci jako hru s nulovým součtem, tedy, že jedna vylučuje druhé. Toto přitom významně omezovalo snahu Obamovy administrativy o sblížení postojů obou svých klíčových spojenců a vytvoření nové oficiální tri-aliance mezi Spojenými státy, Japonskem a Jižní Koreou. Ta přitom měla sloužit jako prvek budování vzájemné důvěry mezi oběma státy, snižovat napět v regionu a demonstrovat pokračující americký závazek na zachování *stutu quo* v asijsko-pacifické oblasti (Kelly, 2013 a Wicker, 2016). Slovy prezidenta Baracka Obamy:

„Rozšíření americké přítomnosti vidíme v alianci, kterou jsme posílili: V Japonsku, kde naše aliance zůstává úhelným kamenem regionální bezpečnosti. V Thajsku, kde vytváříme partnerství pro pomoc při katastrofách. Na Filipínách, kde navyšujeme návštěvy našich lodí i počet cvičení. A v Jižní Koreji, kde náš závazek k zajištění bezpečnosti Korejské republiky zůstává neochvějný. (...) Rozšíření americké přítomnosti vidíme napříč celou Jihovýchodní Asii – v našem partnerství s Indonésií

proti pirátství a násilnému extremismu, v naší práci s Malajsií, zaměřené na bránění proliferace, na lodích, které nasazujeme v Singapuru, a v naší bližší spolupráci s Vietnamem a Kambodžou a v našem přivítání Indie, jež „hledí na východ“ a hraje významnější roli jako asijská mocnost“ (Obama, 2011).

Jak však upozorňuje Van Jackson, kromě těch přetrvávajících z období bipolární konfrontace, nevznikly po jejím skončení v asijsko-pacifickém regionu žádné nové skutečné aliance, tj. spojení na stejné kvalitativní úrovni. Dle autora se přitom jedná o důkaz existence zajišťování jako převažujícího paradigmatu mezi tamními aktéry, kteří stejně jako Spojené státy či do určité míry i Čína sami sledují podobné strategie, pouze upravené dle konkrétních potřeb, a vyhýbají se tak jednoznačnějším variantám jako je vyvažování či následování. Samotné aliance totiž reprezentují nejsilnější formu závazku mezi dvěma či více státy a povětšinou jsou vytvářeny jako vnější vyvažující koalice proti všeobecně sdílené představě ohrožení, popřípadě je počítáno s tím, že se do této podoby vyvinou (Jackson, 2014: 337).

3.2.1.2.3 Teritoriální spory v Jihočínském moři a otázka svobodné mořeplavby

Ostatně Spojené státy od nástupu Baracka Obamy do funkce prezidenta a ohlášení přesměrování své zahraniční politiky k Asii (*Rebalance to Asia*) investovaly spoustu diplomatického úsilí do posílení vztahů se státy ASEAN. Kromě formalizování některých forem spolupráce nabídly USA i vedení při řešení bezpečnostních problémů v Jihočínském moři, kde čínské aktivity dlouhodobě vzbuzovaly řadu teritoriálních sporů s okolními zeměmi (Rapp-Hooper, 2016a). Ty prakticky vycházely z existence devítibodové linie (*nine-dash line*), tj. hranice, jíž Čína vymezovala své vlastní územní nároky a která byla minimalistickou verzí tzv. jedenáctibodové linie (*eleven-dash line*), již poprvé představila ještě nacionalistická čínská vláda v roce 1947. Nový návrh přesto počítal s připojením 85 – 90 % oblasti Jihočínského moře (Wyne, 2016). Americký přístup byl přitom přímou reakcí na otevřená prohlášení členů ASEAN, jež vyjadřovala hluboké znepokojení nad čínskými aktivitami v oblasti včetně výstavby umělých ostrovů či rozšiřování stávající pevniny. Zmíněno tak bylo ohrožení svobodné mořeplavby či svobodné fungování letecké dopravy. Daná prohlášení přitom znamenala výrazný posun od předchozí strategie, kdy se organizace jako celek zdržovala jakýchkoli prohlášení, jež by mohla vést k nepřátelství si Pekingu (Rapp-Hooper, 2016a). Podobně i jednotlivé státy s územními nároky v oblasti Jihočínského moře

začaly navzdory úzkým hospodářským vazbám na Čínu individuálně vyjadřovat svůj odmítavý postoj k budování letištních ploch a rozmístování zbraňových systémů na sporných ostrovních plochách. Jejich volání po vyřešení sporů pomocí mechanismů mezinárodního práva přitom odráželo fakt, že posilování čínských vojenských kapacit v oblasti výrazně zvyšovalo schopnosti Číny své územní nároky prosadit silou a zničit tak již narušený námořní řád (Rapp-Hooper, 2016a a Rapp-Hooper, 2016c). Ostatně jen mezi lety 2014 – 2016 Čína vznesla územní nároky přesahující hranici 3000 akrů a opakovaně pohrozila stažením svého podpisu pod Úmluvou OSN o mořském právu (*United Nations Convention on the Law of the Sea–UNCLOS*) (Wyne, 2016).

Jak přitom tvrdí Mira Rapp-Hooper, americká strategie pro oblast Jihočínského moře vychází z předpokladu vyvažování. Přestože totiž Spojené státy nevznášely v této oblasti žádné vlastní územní nároky, měly zde důležité zájmy spočívající v ochraně základních pravidel, která formují mezinárodní systém v Asii. Ta mimo jiné zahrnovala již zmíněnou svobodu mořeplavby, svobodu letecké dopravy a dodržování přijatých právních norem. Obamova administrativa se proto snažila provádět své politické kroky tak, aby se stala ovládajícím aktérem v rámci regionálního vyvažování vůči asertivnímu vystupování Číny v Jihočínském moři (Rapp-Hooper, 2016a). Jedním z nástrojů, který Spojené státy pro prosazování své politiky volily, byla realizace tzv. operací/misí pro svobodnou mořeplavbu (*freedom of navigation operations– FONOPS*), jež připravovalo Ministerstvo obrany. Cílem bylo podpořit tamní spojence a jasně demonstrovat, že Spojené státy neuznávají čínské nároky na výsadní postavení Pekingu na moři a ve vzdušném prostoru kolem sporných ostrovů. Mise pak rovněž vyjadřovaly americký národní zájem na zachování svobodné mořeplavby v ekonomicky klíčové oblasti, skrz niž je ročně realizována obchodní výměna v odhadované hodnotě 5 biliónů USD. Obamova administrativa se přitom stejně jako předchozí vlády od doby působení prezidenta Jimmyho Cartera, kdy v roce 1979 došlo k ustavení FONOPS, odvolávala na zachování a prosazování principů deklarovaných v UNCLOS. To vše navzdory faktu, že Spojené státy na rozdíl od Číny nikdy k úmluvě oficiálně nepřistoupily (Rapp-Hooper, 2015a a Rapp-Hooper, 2016b). Hlavním argumentačním nástrojem se přitom stala část 2, sekce 2 smlouvy, týkající se vymezení teritoriálních vod, jež říká, že „každý stát má právo ustavit své teritoriální vody do šíře nepřesahující hranici 12 námořních mil, měřeno od základních linií určených v souladu s touto konvencí“ (United Nations).⁶

⁶ V anglickém originále: „Every State has the right to establish the breadth of its territorial sea up to a limit not exceeding 12 nautical miles, measured from baselines determined in accordance with this Convention“ (United Nations).

A dále pak část 2, sekce 3, subsekce A, zaobírající se užitím pravidel smlouvy, jež v článku 17 říká: „*Subjekty této konvence, lodě všech států (...) disponují právem poklidného proplutí skrz teritoriální vody*“ (United Nations).⁷

Princip na právo poklidného proplutí stál proto v centru amerických snah, a to především proto, že tyto mise byly v souladu s dlouhodobou americkou politikou neutrálního postavení v rámci teritoriálních sporů ostatních suverénních států. Záměrem tedy bylo rozporovat nepodložené nároky na moři a ve vzduchu, nikoli však nároky teritoriální. Namísto demonstrace vojenské moci, zvolily Spojené státy kroky, jež měly Číně i dalším aktérům v regionu připomenout, že Jihočínské moře je globálním veřejným statkem (*global commons*) pod správou mezinárodního práva (Rapp-Hooper, 2015a a Rapp-Hooper, 2015b). Tyto prvky bylo možno nalézt i ve veřejných prohlášeních předních představitelů Obamovy administrativy. Například Hillary R. Clinton jasně definovala americké zájmy v regionu během setkání ASEAN Regional Forum ve vietnamské Hanoji v červenci 2010, kde během tiskové konference prohlásila:

„Spojené státy mají, stejně jako každý jiný národ, svůj národní zájem. Tím je svoboda mořeplavby, otevřený přístup k asijským námořním statkům a respekt k mezinárodnímu právu v oblasti Jihočínského moře. Tyto zájmy sdílíme nejenom s členy uskupení ASEAN či účastníky ASEAN Regionálního fóra, avšak i s dalšími námořními národy a širším mezinárodním společenstvím. Spojené státy podporují společný diplomatický proces, zahrnující všechny účastníky, vedoucí k řešení rozličných teritoriálních sporů [v rámci asijsko-pacifického regionu – pozn. autora práce] bez jakéhokoli donucování. Odmítáme přitom použití síly či vyhrožování jejím užitím ze strany jakéhokoli nárokovatele [jednotlivých území v daném regionu – pozn. autora práce]“ (Clinton, 2010b).

Jak přitom uvádí Rapp-Hooper, z veřejně přístupných zdrojů nelze zjistit přesný počet, frekvenci ani cíl jednotlivých FONOPS misí. Existující odhady však vypovídají, že Obamova administrativa jich jako nástroje doplňujícího tradiční diplomacii využívala poměrně často a to především v Asii. V roce 2013 tak mělo Ministerstvo obrany provést 19 těchto misí, přičemž v následujícím roce měl jejich počet stoupnout až na 35. Z tohoto počtu se až 19 mělo odehrát v oblasti spadající pod tichomořské námořní velení *U.S. Pacific Command* (PACOM). Dané FONOPS mířily převážně proti čínským

⁷ V anglickém originále: „*Subject to this Convention, ships of all States(...) enjoy the right of innocent passage through the territorial sea*“ (United Nations).

aktivitám, několik z nich však bylo zacíleno i na Vietnam, Tchaj-wan, Malajsii a Filipíny (Rapp-Hooper, 2015a). Z prohlášení předních amerických vojenských představitelů lze navzdory faktu utajení vyčíst, že dané operace byly a budou i nadále významným prvkem politiky Spojených států v regionu. Například admirál Harry B. Harris Jr., velitel PACOM, během workshopu pořádaném *Center for Strategic and International Studies* (CSIS) ve Washingtonu v lednu 2016 k celé věci poznamenal:

„Domnívám se, že spolu s tím, jak pokračujeme s prosazováním principu svobodné mořeplavby, tak jich uvidíte více, v klíčových oblastech budou komplexnější a s většího rozsahu. (...) Mimo to vám ale nesdělím podrobnosti nebo specifika další operace nebo jaký úkol bude plnit a kdy jej bude plnit“ (Parameswaran, 2016).

3.2.2 Ekonomická oblast

Americká zahraniční politika vůči Číně v ekonomické oblasti dlouhodobě vychází z faktu ohromné velikosti, vzájemné závislosti (interdependence) a výrazné integrace americké i čínské ekonomiky do globálních hospodářských vztahů. Jak přitom uvádějí autoři studie *War with China: Thinking Through the Unthinkable* z dílny *RAND Corporation*, je to právě tato vzájemná provázanost a zranitelnost, jež je důvodem velice nízké pravděpodobnosti eskalace případného negativního vývoje vzájemných vztahů do podoby ozbrojeného konfliktu. A to i přesto, že mezi oběma aktéry existuje velká řada sporů a nevyřešených otázek. Dle studie by totiž takovéto střetnutí mělo zcela fatální následky nejenom pro obě zúčastněné strany, ale i celý východoasijský region a potažmo i svět. Oběma stranám se proto z racionálního hlediska vyplatí volit jiné druhy politik a jiné strategie, jež by více odpovídaly jejich ekonomickým i politickým zájmům (dle Gompert – Cevallos – Garafola, 2016: 41).

3.2.2.1 Politiky angažování

Jedním z hlavních nástrojů vzájemné spolupráce Spojených států a Číny se stalo založení tzv. Strategického a ekonomického dialogu (*U.S.-China Strategic and Economic Dialogue*) v dubnu 2009, u něhož stál prezident Obama spolu svým čínským protějškem, jímž v té době byl Hu Jintao. Dialog přitom představoval bilaterální fórum na nejvyšší úrovni, jež americká strana popsala jako „zásadní zásadní krok k rozvoji

pozitivního, konstruktivního a komplexního vztahu mezi oběma zeměmi“ (U.S. Department of the Treasury). Obecně pak sloužil jako platforma pro projednávání klíčových otázek v oblasti ekonomických vztahů. Americká strana tak například během osmi zasedání, jež proběhly v období vlády prezidenta Obamy, akcentovala otázky postavení vlastních zaměstnanců a firem v obchodních vztazích s Čínou, jednala o nástrojích spolupráce při čelení výzvám globálních klimatických změn či se snažila podpořit prosazení klíčových tržně orientovaných reforem čínské ekonomiky. V rámci posledního zasedání Dialogu za doby vlády Obamovy administrativy v červnu 2016 tak například došlo k projednání následujících otázek:

- Kurz čínské měny – Spojené státy opět apelovaly na podřízení kurzu jüanu tržním silám a ukončení umělého podhodnocení čínské měny.
- Transparentnost – ta se týkala především tlaku na zvýšení pravdivosti čínskou stranou vykazovaných ekonomických dat spolu s důrazem na přijetí mezinárodních účetních standardů.
- Rozšíření možností amerických firem ve spotřebou tažené ekonomice – Obamova administrativa požadovala zahájení kroků, jež by vedly k posunu čínské ekonomiky z exportně tažené na ekonomiku založenou na domácí poptávce. Dané prostředí tak mělo vytvořit více příležitostí pro americký podnikatelský sektor a americký export.
- Spolupráce v oblasti globálních výzev – tato část zahrnovala například společné závazky k investicím do obnovitelných zdrojů energie, redukci využití fosilních paliv či uznání tzv. Pařížského klubu (*Club de Paris/Paris Club*) jako hlavního mezinárodního fóra pro řešení problémů restrukturalizace oficiálního bilaterálního dluhu (U.S. Department of the Treasury, 2016).

Důraz na pozitivní rozvoj vzájemných ekonomických vztahů a angažování Číny na poli globálního hospodářství byl patrný i ve jmenovacím projevu nového amerického velvyslance v Pekingu Maxe Baucuse z března 2014, v němž prohlásil:

„Věřím, že během doby strávené v Pekingu se mi podaří naplnit tři cíle, které jsou pro americko-čínské vztahy naprosto klíčové. Prvním z nich je posílení hospodářských vazeb s Čínou a to způsobem, který bude vzájemně prospěšný. Druhým je být Číně partnerem při zvládání společných globálních výzev. Třetím cílem je učinit vše potřebné k navázání silnějších mezilidských vazeb, zahrnujíc v to studenty, turisty, byznysmeny a další osoby. Miliony těchto osobních vazeb totiž hromadně posilují základ bilaterálních vztahů a pomáhají posílit vzájemnou důvěru“ (Yuting, 2014).

Snaha Spojených států angažovat Čínu v ekonomické rovině se přitom odrážela i v reálných číslech. Vzájemná obchodní výměna totiž za doby prezidentství Baracka

Obama kontinuálně vzrůstala, přičemž navázala na dlouhodobý trend, v jehož rámci došlo k vzrůstu vzájemného obchodu z 2 miliard USD v roce 1979 na 579 miliard USD v roce 2016. Čína se tak stala druhým největším americkým obchodním partnerem, třetím největším trhem pro americký export s odhadovanou hodnotou až 400 miliard USD (jsou-li započteny i služby a export procházející přes Hong Kong) a největším zdrojem importu. Spojené státy přitom dovážely především levné zboží, z čehož těžili především američtí spotřebitelé. Dovoz laciných součástek či využití čínských továren jako finálního místa pro kompletaci rovněž umožňoval snížit cenu amerických výrobků a posílit tak jejich konkurenceschopnost na světových trzích. Pro vzrůst interdependence mezi oběma ekonomikami byl rovněž velice významný fakt, že Čína fungovala jako druhý největší věřitel Spojených států, když na konci roku 2016 držela dle odhadů americké dluhopisy v hodnotě 1,1 bilionu USD (Morrison, 2017: Summary).

Během působení administrativy prezidenta Obamy taktéž docházelo k soustavnému zvyšování objemu vzájemných investic mezi oběma ekonomikami a následnému prohlubování hospodářské interdependence. Tak například americké přímé zahraniční investice v Číně (*foreign direct investment* – FDI)⁸ se během daného období neustále zvyšovaly, když vzrostly z hodnoty 54, 07 miliard USD v roce 2009 až na 74, 56 miliard USD v roce 2015. Tento růst přitom i navzdory propuknutí finanční a následně i hospodářské krize probíhal kontinuálně s výjimkou roku 2011, kdy došlo k poklesu oproti předchozímu roku z 59 miliard USD na 53,66 miliard USD (Statista, 2016b). Daná čísla přitom potvrzovala celkový trend rozvoje amerického investičního chování, v jehož rámci se Spojené státy v roce 2015 staly zemí s nejvyšší mírou přímých zahraničních investic na světě s částkou rovnající se 299,97 miliardám USD. Tím výrazně předčily i druhé Japonsko se 128,65 miliardami USD a právě třetí Čínu se 127, 56 miliardami USD (Statista, 2016d). Právě její přímé zahraniční investice ve Spojených státech zaznamenaly mezi lety 2009 až 2015 výrazný rozvoj, když se vyšplhaly z pouhých 1,62 miliardy USD v roce 2009 až na 14,84 miliard USD v roce 2015 (Statista, 2016c).

⁸ Přímé zahraniční investice (FDI) jsou takovým druhem chování, kdy jedna firma ze země A investuje své prostředky do jiné firmy v zemi B. Firma, která investici provedla tak většinou vlastní část společnosti, do níž investovala, a má tak vliv na její rozhodovací procesy. FDI se tak liší od pouhého zkupování veřejně obchodovaných akcií na finančních trzích (dle Statista, 2016a).

3.2.2.2 Politiky vyvažování

Jak píše Jin Kai, navzdory četným snahám o angažování Číny a rostoucí interdependenci mezi oběma ekonomikami však nedošlo k vytvoření vzájemné důvěry mezi těmito dvěma aktéry. Přestože *U.S.-China Strategic and Economic Dialogue* měl ambici překlenout vzájemné spory alespoň na úrovni strategických otázek, kde teoreticky bylo možno předpokládat nalezení společného zájmu. V reálné rovině nedůvěra nadále přetrvávala, k čemuž přispívaly především spory v bezpečnostní a vojenské oblasti, které zastínily drobné úspěchy v rámci ekonomického vyjednávání (Kai, 2014).

3.2.2.2.1 Zvyšování bilaterálních hospodářských vazeb se spojenci

Americká zahraniční politika ve své strategii vycházela z poznání výrazné ekonomické zranitelnosti Číny v případě eskalace napětí v regionu západního Pacifiku, do nějž byla směřována většina čínského obchodu. Z něho navíc až 95 % bylo realizováno po moři. Struktura čínského hospodářství navíc indikovala mnohem větší závislost na obchodu (především pak exportu) než v případě Spojených států, které se v případě krize mohly spolehnout i na jiné zdroje a regiony. Výrazná interdependence existovala i ve vztahu Číny a dalších států regionu, z nichž někteří jako Japonsko, Jižní Korea či Tchaj-wan se považovaly za tradiční americké spojence. Důvodem toho lze spatřovat v existenci tzv. *production value networks*, jež tvořily základ řady asijských obchodních vazeb. V jejich rámci jsou polotovary a součástky vyrobené v jedné zemi exportovány do země jiné, kde jsou dokončovány s dalšími podobnými součástmi z produkce jiných států a teprve následně odeslány jako hotové výrobky na cílový trh. Tato integrace výrobních procesů sice pomohla Číně a řadě dalších aktérů v asijsko-pacifickém regionu významně zvýšit svoji produktivitu a na základě toho prosperovat, nicméně zároveň vedla k výrazné zranitelnosti tamních ekonomik v případě výraznějšího bezpečnostního narušení (Gompert – Cevallos – Garafola, 2016: 43 – 45).

Spojené státy tak během působení Obamovy administrativy nadále rozvíjely hospodářské vztahy a vazby s dalšími zeměmi regionu, především pak svými tradičními politickými a vojenskými spojenci. Významné bylo v tomto především Japonsko, neboť vzájemný celkový objem obchodu při započtení zboží i služeb dosahoval roku 2014

více než 283 miliard USD. Přestože čísla v oblasti zboží zůstávala beze změny, výrazný vzrůst zaznamenaly především služby. Japonsko rovněž představovalo hlavní trh pro americké zemědělské subjekty. Hlavní složky exportu Spojených států následně představovaly výrobky s vysokou přidanou hodnotou a technologicky vyspělé zboží. Ostatně mezi lety 1998 až 2011 se americké investice do Japonska zdvojnásobily, přičemž každý z 50 států Unie každoročně směřoval do Japonska vývoz v hodnotě minimálně 100 milionů USD, přičemž u 31 z nich tato částka přesahovala 1 miliardu USD (v případě Kalifornie se jednalo dokonce o 20 miliard USD). Japonsko rovněž po Velké Británii představovalo druhého největšího zahraničního investora ve Spojených státech s hodnotou aktiv ve výši 373 miliard USD. Hlavní japonské exportní artikly představovaly strojírenství, elektroniku, optické a zdravotnické nástroje. Japonský automobilový průmysl přímo či nepřímo zaměstnával 1,36 milionu Američanů, přičemž malé a střední japonské firmy byly integrální součástí globálních dodavatelských řetězců pro větší americké hi-tec společnosti (Auslin, 2017). K prohloubení hospodářské spolupráce došlo rovněž s dalším tradičním spojencem Spojených států v regionu, a to s Jižní Koreou. S ní Obamova administrativa podepsala v prosinci 2010 smlouvu o vytvoření zóny volného obchodu mezi oběma zeměmi (*United States-Korea Free Trade Agreement–KORUS FTA*), jež byla prakticky upravenou verzí podobné smlouvy z roku 2006. Svým rozsahem se přitom jednalo o nejvýznamnější takto orientovanou zahraniční dohodu Spojených států v horizontu minimálně dvou dekád. Mezinárodní obchodní komise Spojených států (*U.S. International Trade Commission*) odhadovala, že díky redukci přísného celního systému Jižní Koreje dojde k navýšení amerického hrubého domácího produktu o 10 až 12 miliard USD ročně a zvýší se roční objem exportu zboží do této země o 10 miliard USD. Důvodem toho měla být eliminace cel týkajících se až 80 % amerického exportu spotřebního zboží a industriálních výrobků do roku 2012, přičemž toto číslo mělo vystoupat až na 95 % do pěti let o vstupu smlouvy v platnost (Office of the United States Trade Representative).

3.2.2.2 Multilaterální orgány: Trans-Pacific Partnership

Na multilaterální úrovni se klíčovým projektem administrativy prezidenta Obamy stalo vyjednávání ohledně založení tzv. Transpacifického partnerství (*Trans-Pacific Partnership–TPP*) (Auslin, 2017). Základem tohoto uskupení se stalo podepsání Smlouvy o transpacifickém strategickém hospodářském partnerství (*Trans-Pacific*

Strategic Economic Partnership Agreement– P4) mezi Brunejí, Chile, Novým Zélandem a Singapurem v roce 2006. Jednání o rozšíření zóny volného obchodu začala v březnu 2010, kdy se kromě Spojených států k paktu přály připojit i Peru, Austrálie a Vietnam. Následně se přidaly i Malajsie, Kanada a Mexiko, přičemž jako poslední projevilo o projekt zájem v roce 2013 Japonsko. Slavnostní podpis smlouvy o založení TPP následně proběhl 4. února 2016 v Aucklandu na Novém Zélandu (Government of Canada, 2017).

TPP přitom měla jít daleko za rámec bilaterálních smluv o tvorbě zón volného obchodu a během deseti let od ukončení jednání odstranit prakticky všechny překážky vzájemného obchodu mezi členskými státy. Po vzoru bilaterální smlouvy mezi Spojenými státy a Jižní Koreou se měl nový pakt týkat investic, státních zakázek, pracovních a environmentálních standardů, zemědělství, sféry patentů a intelektuálního vlastnictví, či působení státních a polostátních podniků (Gordon, 2012: 18). Jak napsaly New York Times, TTP byl „výstavním úspěchem pro prezidenta Obamu, který se zasazoval o obrat americké zahraniční politiky k pacifickému okruhu. Cílem bylo přitáhnout k sobě pacifické národy blíže pomocí nižších cel a zároveň sloužit jako hráz proti zvyšujícímu se vlivu Číny v regionu“ (Granville, 2017). Význam TPP jako nástroje pro upevnění role Spojených států jakožto dominantního ekonomického aktéra v asijsko-pacifickém regionu a naopak omezení vzrůstajících ambicí Číny v této oblasti zdůrazňoval i sám prezident Obama. Ten ve svém průvodním projevu poznamenal:

„TPP znamená, že Amerika bude psát pravidla vývoje ve 21. století. Jde-li o Asii, jeden z nejrychleji rostoucích regionů světa, uchopení tvorby tamních pravidel se přímo nabízí. A pokud tuto smlouvu neprosadíme, pokud Amerika tato pravidla psát nebude, země jako Čína budou. To by přitom pouze ohrozilo americká pracovní místa a podkopalo vedoucí pozici Ameriky ve světě“ (Obama, 2015).

Přestože Čína v dané době zaujímalala pozici třetí potažmo druhé největší ekonomiky světa, blok 12 pacifických zemí spojených v rámci TPP pro ni potenciálně znamenal silnou regionální konkurenci. Její členové navíc tvořili až 40 % světového hrubého domácího produktu a 20 % světového obchodu, přičemž až 42 % obchodní výměny členských zemí TPP probíhalo s jinými členskými zeměmi TPP. Čína naopak sama zajišťovala pouze 10 % globálního obchodu se zbožím a 5 % trhu se službami. Určitý význam celému záměru rovněž dodával fakt, že se v dané době nejednalo o jedinou významnou mezinárodní obchodní smlouvu, kterou Spojené státy připravovaly. Obamova administrativa totiž v dané době rovněž vyjednávala podmínky

Transatlantického obchodního a investičního partnerství (*Transatlantic Trade and Investment Partnership*– TTIP) s Evropskou unií (EU), jež sama o sobě reprezentovala 19 % světového obchodu. Pokud by se tedy Washingtonu podařilo uzavřít obě dohody, Spojené státy by se nově ocitly v samém epicentru globálního liberalizovaného obchodu, zaobírajícího více než 60 % světové obchodní výměny, nepočítaje mezi to řadu dalších bilaterálních smluv o zónách volného obchodu (např. s Jižní Koreou). Daná spojení tak měla potenciál významně posílit americkou ekonomiku (spolu s ekonomikami dalších členských států jednotlivých paktů) a profilovat Spojené státy jako politického lídra, jenž disponuje silnou měkkou silou (*soft power*) a je schopen efektivně k sobě lákat potenciální partnery (Saunders, 2013 a World Bank, 2016: 1).

Daný obchodní pakt by totiž poprvé spojil do zóny volného obchodu Spojené státy, jako největší ekonomiku světa, s třetí největší světovou ekonomikou Japonskem. Navíc měl zahrnovat i americké spojence ze Severoamerické zóny volného obchodu (*North American Free Trade Area*– NAFTA) v podobě Kanady a Mexika. Vyloučení Číny z plánovaného paktu navíc mělo výrazný politický rozměr, neboť s výjimkou Vietnamu se TPP zaměřovalo na liberalizované, otevřené ekonomiky s nízkou úrovní státní kontroly hospodářství a malým počtem státem vlastněných firem. Obamova administrativa proto celý projekt prezentovala jako snahu vytvořit obchodní společenství převážně liberálních států oddaných mezinárodnímu právu, všeobecně závazným principům a zavedeným mechanismům zajištění kvality a férové soutěže (Auslin, 2017).

3.2.3 Politická oblast

Americká politika zajišťování se projevovala i v politické oblasti. Nutno ovšem podotknout, že výrazný politický rozměr měla již řada kroků a událostí zmíněných v kapitolách o vojenské a ekonomické oblasti (viz například založení TPP), přičemž jednotlivé rozměry daných politik od sebe nelze jednoduše oddělit. Avšak vzhledem k faktu, že většina z nich se primárně vztahovala k vojenskému či ekonomickému problému, rozhodl jsem se je zmínit v tematicky daných kapitolách. Velká část Obamovy politické strategie v rámci tzv. pivotu k Asii již navíc byla rozebrána v rámci úvodní kapitoly praktické části. Do kapitoly o politické oblasti jsem se proto rozhodl zařadit již pouze kroky, které dříve nebyly zmíněny a odpovídají tak dělení rozličných druhů politiky angažování dle Evana Resnicka.

3.2.3.1 Politiky angažování

Jak píše Aaron Friedberg, Obamova administrativa na počátku svého působení odmítala ve svém přístupu výrazněji uplatňovat dosavadní politiku zajišťování a raději se soustředila na rozvoj a prohloubení vzájemných vztahů s Čínou v rámci angažování. Výsledkem tak měla politika tzv. vzájemného strategického ujištění (*strategic reassurance*). Cílem bylo naklonit si čínské vedení pomocí otevřeného politického přístupu a zasítovat tak Čínu (*enmeshing China*) do složitých vazeb globálního obchodu a mezinárodních organizací, odradit ji od narušování mocenského *statu quo* v asijsko-pacifickém regionu a v obecné rovině ji motivovat k zaujetí role odpovědného podílníka existujícího světového systému (*responsible stakeholder in an existing international system*) (Friedberg, 2012: 48 – 49).

3.2.3.1.1 Obamovy oficiální cesty do Číny

Tento přístup se naplno projevil během Obamovy první cesty do Číny v roce 2009, díky níž se stal prvním americkým prezidentem, který zemi navštívil během prvního roku v úřadu. Nová administrativa se přitom velice snažila si pekingské vůdce naklonit již během příprav cesty, v jejichž rámci se Obama rozhodl odmítnout setkání s tibetským duchovním vůdcem Dalajlámou, aby tak nevzbudil negativní reakce z čínské strany (Wan, 2016). Vrcholem cesty se stala schůzka na Náměstí Nebeského klidu, kde Obama a čínský prezident Hu Jintao jednali o otázkách obchodu, klimatických změn a možnostech koordinovaného postupu v otázkách řešení jaderného a raketového programu Íránu a Severní Koreje. Na následné tiskové konferenci poté Obama shrnul americkou pozici, když prohlásil: „*Věříme v silu dialogu, který je důležitý nejenom pro Spojené státy a Čínu, ale i pro zbytek světa*“ (Cooper – Wong, 2009).

Klíčovým pro rozvoj bilaterálních vztahů s Čínou se mělo stát setkání v americkém letovisku Sunnyland's Estate v Kalifornii v červnu 2013. Toto setkání mezi prezidentem Obamou a jeho novým čínským protějškem Xi Jinpingem získalo díky své uvolněné atmosféře označení tzv. *shirt-sleeves summit*. Právě dovolenkový charakter celé akce měl dle představ amerických diplomatů přispět k posílení mezilidských vazeb mezi oběma státníky a vést tak k možnému překonání dosavadních ideologických překážek. Sama Čína před jeho začátkem taktéž hovořila o nutnosti vytvoření tzv. nového typu velmocenských vztahů (*new type of great power relations*).

Jeho cílem mělo být ustavení nového *modu vivendi* mezi oběma zeměmi, který by mohl překonat neočekávané zhroucení vztahů mezi soudobou a nastupující supervelmocí. Jak se však ukázalo, snahy o navázání osobních vztahů nedokázaly překonat dlouhodobé sporné body. Oba prezidenti se sice shodli na nutnosti koordinovaného postupu v případě otázek, jako byl severokorejský jaderný program či globální oteplování. Nicméně posun v tradičních neuralgických bodech vzájemných vztahů v podobě čínských expanzivních aktivit v Jihočínském moři, zvýšené míry kyberútoků na americké úřady i soukromé společnosti či americké podpory tchaj-wanského režimu nebylo dosaženo takřka žádného významného pokroku. Dle oficiálních prohlášení obou delegací byl však summit chápán především jako počátek budování důvěry mezi Obamovou administrativou v jejím druhém funkčním období a novou generací čínských vůdců (Bush, 2013 a Council on Foreign Relations).

Druhá návštěva Obamy v Číně se následně odehrála až v listopadu 2014, přičemž hostitelem byl nový čínský prezident Xi Jinping. Cílem americké delegace přitom opět prohloubení vzájemné politické spolupráce v otázkách globálních, regionálních i bilaterálních otázek, přičemž důraz měl být kladen na praktický rozměr diskutovaných témat. Ta přitom zahrnovala:

- Mezinárodní misi při potírání šíření eboly v Africe – Spojené státy ústy prezidenta ocenily čínský finanční příspěvek na mezinárodní pomoc v hodnotě 130 milionů USD, přičemž navrhly prohloubení vzájemné koordinace při zajišťování medicínské a materiální pomoci v nemoci zasažené Libérii. Obě země rovněž vyzvaly mezinárodní společenství k větší podpoře mise Organizace spojených národů *UN Mission for Ebola Emergency Response* a přislíbily zahájení společných projektů při vytváření dlouhodobých kapacit pro prevenci, detekci a potírání šíření infekčních nemocí v rámci programu *Global Health Security Agenda*.
- Otázku terorismu – obě země se zavázaly k bližší koordinaci postupů v rámci boje vůči světovému terorismu a extremismu s důrazem na situaci v Iráku a vzestupem nebezpečí plynoucího z etablování Islámského státu (ISIS/ISIL). Cílem se tak mělo stát především:
 - Zabránění transhraničnímu proudění cizích teroristických bojovníků
 - Zásahy proti finančním kanálům sloužícím k financování teroristických aktivit
 - Zvýšení vzájemného sdílení zpravodajských informací.
- Podporu vybudování funkční a stabilní vlády v Afghánistánu – tento bod zahrnoval závazek zahájení společného dialogu tzv. *U.S.-China-Afghanistan Trilateral Dialogue*, jenž měl vést ke koordinaci kroků směřujících k politické,

bezpečnostní i hospodářské stabilizaci země spolu se zahájením procesu usmíření a poválečné obnovy.

- Proliferace zbraní hromadného ničení – obě vlády se zavázaly k větší koordinaci politik v rámci boje proti šíření zbraní hromadného ničení, především pak zbraní jaderných. Společná činnost měla přitom probíhat skrz tzv. *U.S.-China Nonproliferation Joint Working Group*, jež zahájila svoji činnost několik dní před zahájením Obamovy návštěvy.
- Prohloubení vojenských vztahů – obě strany se zavázaly k prohlubování důvěry mezi armádami svých zemí v rámci *military-to-military confidence-building mechanisms* (CBM) a to především v následujících oblastech:
 - Monitorování vojenských aktivit a cvičení
 - Vytvoření a dodržování pravidel pro bezpečný pohyb na moři a ve vzduchu v rámci regionu (Office of the Press Secretary, 2014a).

Na společné tiskové konferenci v Pekingu pak Obama opět zdůraznil angažovací součást americké politiky zajišťování, přesto však neopomenul zmínit, že americká podpora Číně je podmíněna jejím zodpovědným chováním v mezinárodním prostoru. Tehdy prohlásil:

„Jak jsem již řekl mnohokrát, Spojené státy vítají pokračující vzrůst Číny, která přináší mír, prosperitu a stabilitu a která hraje zodpovědnou roli ve světě. A nejenom, že ji vítáme, dokonce ji podporujeme. Po desetiletí byla americká angažovanost v asijsko-pacifickém regionu, včetně našich aliancí a naší stabilizující přítomnosti, základem pro regionální pokrok, včetně zázračného ekonomického vzrůstu Číny. Spojené státy dlouhodobě pracovaly na rozšíření obchodu a investic s Čínou a pomáhaly jí s integrací do světové ekonomiky. A chceme, aby tento pokrok pokračoval, neboť jak jsem již řekl předtím, je přínosem pro nás pro všechny“ (Office of the Press Secretary, 2014b).

3.2.3.1.2 Společný postup při boji se změnami klimatu

Výše zmíněná méně konfliktní oblast boje se změnami klimatu se nakonec stala sférou, v níž se Obamově administrativě podařilo dosáhnout s čínským vedením významného pokroku. V Pekingu v listopadu 2014 společně s prezidentem Xi Jinpingem představil Obama na zasedání Asijsko-pacifické ekonomické spolupráce (*Asia-Pacific Economic Cooperation – APEC*) společné prohlášení o boji se změnami klimatu. V jeho rámci se oba státy zavázaly k významné redukci uhlíkových emisí, přičemž v případě Číny se jednalo o první veřejné zavázání se na nejvyšší úrovni

k redukci svých skleníkových plynů do roku 2030. Společné komuniké (*U.S.-China Joint Announcement on Climate Change*) rovněž kladlo důraz na nutnost posílení bilaterální spolupráce v dané oblasti, jejímž výsledkem mělo být i prosazování vzniku právního nástroje sledujícího závazky jednotlivých států pod hlavičkou plánované Klimatické konference Organizace spojených národů v Paříži (*United Nations Climate Conference in Paris*). Daná smlouva však měla odrážet společnou ale zároveň odstupňovanou odpovědnost národů, jež se nacházejí v rozličných hospodářských podmínkách. Přestože dané prohlášení nemělo závazný charakter, dle expertů představovalo významný milník nejenom v boji s klimatickými změnami ale i v rámci bilaterálních vztahů (Council on Foreign Relations a Office of the Press Secretary, 2014c).

3.2.3.2 Politiky vyvažování

3.2.3.2.1 Od Hirošimi po Pearl Harbor: Posilování tradičních aliancí

V rámci již zmíněného pivotu se Obamova administrativa v politické rovině snažila především o prohloubení vztahů se svými tradičními spojenci v regionu východní a jihovýchodní Asie. Zvláštní pozornost přitom byla věnována snaze dosáhnout zlepšení vzájemného nazírání mezi Japonskem a Jižní Koreou. Obě země totiž Spojené státy považovaly za své klíčové partnery při řešení palčivých problémů typu severokorejského jaderného a raketového programu či právě mocenského vzrůstu Číny, každopádně kooperace těchto dvou subjektů byla stále poznamenána událostmi druhé světové války, tj. nedořešenými otázkami japonské okupace Koreje, spolu s vlastní sérií teritoriálních sporů kolem skalisek Liancourt ve Východočínském moři (Miller, 2014).

Výstupem těchto amerických snah se stalo trilaterální setkání na nejvyšší úrovni mezi prezidentem Obamou, jihokorejskou prezidentkou Park Geun-hye a japonským premiérem Shinzo Abem, jež se odehrálo v březnu 2014 na okraji Summitu o jaderné bezpečnosti (*Nuclear Security Summit*) v Haagu. Jednalo se přitom o první přímé setkání obou asijských státníků, na němž se Spojené státy rozhodly hrát roli prostředníka, jenž pomáhal překlenout sporné otázky a konstruktivně směřovat debatu k řešení regionálních bezpečnostních problémů. Vzhledem k hlavnímu tématu konference se tak hlavním bodem rozhovorů stala otázka společného postupu vůči

KLDR a jejímu jadernému zbrojnímu programu, který všechny tři země dlouhodobě vnímaly jako ohrožení stability východní Asie. Jakýkoli nezodpovědný akt ze strany severokorejského režimu, jež by narušil tamní status quo, se měl dle prohlášení státníků setkat s tvrdou odpovědí všech tří zúčastněných států. V rámci obranné dimenze bylo rovněž diskutováno téma rozmístění prvků protiraketové obrany a společná vojenská cvičení. Přestože výsledkem setkání nebyl žádný závazný dokument, ze schůzky vyšel významný politický kapitál pro další diplomatická jednání (Miller, 2014 a Escritt – Hollande, 2014). Při závěrečné tiskové konferenci pak Obama deklaroval společné odhodlání slovy:

„Je to poprvé, kdy jsme my tři měli příležitost se setkat z důvodu vážných výzev, kterým všichni čelíme. (...) Během posledních pěti let úzká koordinace kroků mezi našimi třemi zeměmi zaznamenala úspěch v podobě změny hry se Severní Koreou: Naše trilaterální spolupráce vyslala jasný signál Pchjongjangu, že jeho provokace a hrozby se setkají se sjednocenou odezvou“ (Escritt – Hollande, 2014).

K posílení bilaterálních vztahů s Japonskem pak v závěru Obamova druhého funkčního období přispěly rovněž dvě symbolické návštěvy obou předních státníků na pamětních místech bojů druhé světové války. Prvních z nich se odehrála v květnu 2016, kdy Barack Obama při své oficiální návštěvě Japonska položil za doprovodu premiéra Shinzo Abe smuteční věnec u památníku obětem jaderného výbuchu v parku Peace Memorial Park v Hirošimě. Stal se tak prvním úřadujícím prezidentem Spojených států v historii, který tak učinil. Celý akt pak prezident využil k výzvě k redukci arzenálů jaderných zbraní a vytvoření bezjaderného světa, přičemž podtrh význam americko-japonské aliance pro celkovou bezpečnostní stabilitu (Nakamura, 2016).

„A od toho osudného dne jsme učinili rozhodnutí, která nám přinášejí naději. Spojené státy a Japonsko vytvořili nejenom alianci ale rovněž přátelství, které našim lidem dalo mnohem více, než kolik bychom mohli kdy získat válkou. (...) Utlačovaní lidé a utlačované národy získaly svobodu. Mezinárodní společenství přišlo s organizacemi a smlouvami, které mají sloužit k vystříhání se válce a inspirovat k omezení, snížení počtu a nakonec k ukončení existence jaderných zbraní“ (Office of the Press Secretary, 2016a).

Následně na sklonku prosince 2016 proběhla historická návštěva japonského premiéra Abeho v havajském přístavu Pearl Harbor. Jak přitom píše Zach Przystup, daný akt nelze chápat jako nějaké osobní názorové pohnutí jinak nacionalistického

premiéra. Jednalo se spíše o pragmatické pochopení soudobé geopolitické pozice Japonska, jež čelilo vzrůstající hrozbě severokorejského jaderného a raketového programu spolu s výrazně rostoucí projekcí moci Číny v jihovýchodní a východní Asii. Ta jej přitom nutila upevnit vztahy s klíčovým spojencem v podobě Spojených států. Abe proto během ceremoniálu na lodi USS Arizona nenabídl oficiální omluvu Japonska za provedený útok z roku 1941, oba státníci však situaci opět využili k deklaraci přetrvávajícího významu bilaterální aliance (Malloy, 2016 a Przystup, 2016): Slovy Baracka Obamy:

„Během předešlých dekád učinila naše aliance oba naše národní úspěšnější. Pomohla se zaručit se světový řád, který zamezil vypuknutí další světové války a který vyzdvihl více než miliardu lidí z extrémní chudoby. A dnes aliance mezi Spojenými státy a Japonskem, stmelená nikoli pouze sdílenými zájmy, ale vyrůstající ze společných hodnot, funguje jako úhelný kámen míru a stability v asijsko-pacifickém regionu a jako síla pokroku všude na světě. Naše aliance nikdy nebyla silnější“ (Office of the Press Secretary, 2016b).

3.2.3.2 Otázka Jihočínského moře a filipínská žaloba

Během působení prezidenta Obamy v Bílém domě rovněž docházelo k postupné eskalaci napětí v oblasti Jihočínského moře, kde Číně stále asertivněji prosazovala své teritoriální nároky. Přestože Spojené státy nadále formálně prosazovaly neutrální postoj v rámci konkrétní podoby teritoriálních sporů, dané téma se opakovaně stávalo součástí americko-čínských jednání na nejvyšší úrovni, avšak bez výrazného pokroku. Obamova administrativa proto nakonec zaujala mnohem tvrdší stanovisko, které prezentoval ministr obrany Ashton Carter. Ten ve svém projevu v rámci plenárního zasedání tzv. *Shangri-La Dialogue* v Singapuru v roce 2015 Čínu za její postup otevřeně kritizoval a vyzval ji k okamžitému zastavení sporných kroků, které dle mínění Spojených států ohrožují mír a stabilitu v regionu.

„Není jasné, jak daleko ještě Čína zajde. To je také důvod, proč se tento pás vody stal zdrojem napětí regionu a zaujímá přední strany zpráv všude na světě. (...) Spojené státy budou létat, plout a operovat kdekoli to mezinárodní právo dovoluje“ (BBC, 2015).

Asertivnější přístup Spojených států vůči Číně v otázce Jihočínského moře bylo možné vysledovat i v podpoře Filipín při jejich žalobě Číny podané u Stálého arbitrážního dvora (*Permanent Court of Arbitration*) v Haagu. V jejím rámci Manila v roce 2013 rozporovala teritoriální nároky Pekingů, jež měly porušovat ustanovení UNCLOS. V červenci 2016 přitom soud rozhodl ve prospěch Filipín, když konstatoval, že většina čínských teritoriálních nároků v Jihočínském moři je v rozporu s UNCLOS a nemá tak žádné opodstatnění v mezinárodním právu (Rapp-Hooper, 2016: 76c).

4 ZÁVĚR

V rámci své diplomové práce jsem se blíže věnoval konceptu zajišťování (*hedging*) jakožto zahraničně-politické strategii Spojených států amerických vůči mocensky posilující Číně (Čínské lidové republice) v asijsko-pacifickém regionu. Jako časové ohraničení výzkumu jsem zvolil dobu působení prezidenta Baracka Obamy v Bílém domě, tj. rozmezí ledna 2009 až ledna 2017. Právě v tomto období totiž došlo k ohlášení přesměrování primárního zájmu americké zahraniční politiky směrem k oblasti Asie a Pacifiku (*U.S. pivot to Asia/rebalance to Asia*) a výraznému rozvoji dílčích politik vůči Číně, jež bylo možno dle názoru některých politologů (Hemmings, Medeiros) interpretovat pomocí konceptu zajišťování.

Ve své diplomové práci jsem tak ověřoval základní hypotézu, jež zněla:

Zajišťování (*hedging*) lze v době vlády administrativy prezidenta Baracka Obamy považovat za dominantní zahraničně-politickou strategii USA vůči mocensky posilující Číně.

Hlavním cílem mé diplomové práce tedy bylo podrobit toto své tvrzení výzkumu a dokázat tak či naopak vyvrátit jeho platnost. Obecně pak zodpovědět otázku: Je koncept zajišťování slučitelný s postavením a statutem unipolární supervelmoci? K dosažení tohoto cíle jsem byl přitom nucen vyřešit několik podotázek:

- Jaké zahraničně-politické strategie Spojené státy vůči Číně využívají?
- Jaký je jejich vzájemný vztah – doplňují se, či jsou v určitých aspektech protichůdné?
- Jedná se o komponenty, z nichž se zajišťování skládá, či jsou to naprosto jiné politiky?

Prvotním krokem při mém výzkumu bylo vypořádání se samotnou definiční nejednoznačností termínu zajišťování. Jedná se totiž o koncept, který byl původně užíván v ekonomii, konkrétněji pak v investiční oblasti, kde jej popisoval jako druh pojištění (*insurance*), díky němuž se daný ekonomický subjekt zajišťuje proti možnému negativnímu vývoji. To samo o sobě nedokáže tento vývoj odvrátit, avšak pokud k němu dojde, jeho negativní dopady jsou redukovány či alespoň sníženy. V 90. letech 20. století následně došlo k jeho přesunu do teorie mezinárodních vztahů, nicméně řada politických vědců jej ve svých pracích pojímá dodnes dosti odlišně. Prakticky tak existuje řada vzájemně ne plně kompatibilních definic, které se odlišují nejenom v jednotlivých komponentech, z nichž se zajišťování skládá, ale i v možnostech jeho

aplikace na realitu mezinárodní politiky. Neexistuje totiž jasná shoda na tom, zdali se jedná o všeobecnou strategii, k jejímuž sledování se může uchýlit jakýkoli státní aktér (o zajišťování nestátních aktérů většina autorů neuvažuje) či se jedná o politiku vyčleněnou pouze mocensky slabším státům vystupujícím vůči velmocím.

Zpočátku jsem tedy přistoupil k zjednodušené klasifikaci různých pohledů na zajišťování, které jsem shrnul do dvou základních skupin:

- Autoři, kteří vnímají zajišťování jako strategii, jež mohou využívat pouze malé státy.
- Autoři, kteří se domnívají, že pomocí zajišťování lze definovat i zahraniční politiku velmocí, které čelí jiným velmocím.

Do první skupiny jsem zařadil Evelyn Goh, která ve svém výzkumu vychází z přístupu států jihovýchodní Asie k regionální bezpečnosti (*regional security*) po skončení studené války. Ta je dle ní definována vojenskou převahou USA (*military preponderance*), jež je podložena tzv. dostředivým paprskovitým systémem (*hub-and-spokes*), dále vzrůstajícím vlivem Číny v ekonomické, vojenské i diplomatické oblasti a taktéž pozvolnou proliferací multilaterálních regionálních iniciativ a institucionálních struktur. Dané země se tak nechtějí jednoznačně rozhodnout pro spojení buď s USA, nebo s Čínou, přičemž namísto užití taktických nebo čas získávajících politik (*time-buying policies*) se svojí strategií snaží ovlivnit vytváření nového regionálního řádu. K dosažení těchto cílů přitom dle Goh využívají zajišťování jako protichůdnou politiku sestávající ze dvou rozličných komponent. Jako první z jejích komponent zmiňuje zasítování (*enmeshment*), které definuje jako proces angažování aktéra nebo entity za účelem jeho vtažení a hlubokého zapojení do systému či komunity, či zavinutí do sítě udržitelných výměn a vztahů s výsledným cílem jeho integrace. Druhým prvkem zajišťování je pak vyvažování, které však autorka nechápe čistě v kontextu realistické školy mezinárodních vztahů, tj. jako vytváření vyrovnávacích aliancí vůči nekontrolovatelně rostoucí moci dominantní mocnosti. V případě jihovýchodní Asie Goh hovoří o daleko subtilnější formě vyvažování, která u malých a středních států není pouze pojišťováním sázek (*hedging their bets*), ale ucelenou vyvažovací strategií, jež směřuje k dlouhodobému cíli vytvoření preferované podoby regionálního řádu.

Určitou středovou pozici mezi oběma názorovými skupinami pak dle mé rešerše představuje Cheng-Chwee Kuik, který označuje zajišťování jako alternativní strategii odlišující se od vyvažování a následování, kterou lze užít nejenom pro popis vystupování malých a mocensky slabších států vůči nastupující mocenské převaze, ale

rovněž jako strategii velmocí. Jedná se tak dle něj o politiku, jež se od ostatních odlišuje především svojí dvojznačností a vzájemně protichůdnými prvky. Tyto v sobě obsahují jak přijetí mocenského postavení vytipované země (*power-acceptance*) v podobě například partnerství ve vybraných oblastech či spolupráce, ale zároveň i odmítnutí moci dané země (*power rejection*) v podobě selektivního odporu a vzdoru.

Druhou skupinu v rámci debaty a možnostech aplikace zajišťování na zahraniční politiku rozličných subjektů tvoří autoři, kteří se domnívají, že tento koncept je možné užít i k vysvětlení chování a vystupování velmocí v mezinárodním systému. Konkrétně pak svůj výzkum cílí na zahraniční politiku USA ve vztahu k regionu Asie a Pacifiku, detailněji pak na strategie vůči mocensky posilující Číně. Daní politologové tak zastávají názor, že strategie USA vůči Číně se ve své podstatě výrazně neliší od politik sledovaných menšími státy jihovýchodní a východní Asie, a lze ji tedy označit za zajišťování. To lze přitom vnímat jako politiku, při níž stát rozkládá riziko (*spreads its risk*) tím, že vůči jinému státu sleduje dva protikladné postoje. V mezinárodních vztazích tak lze pozorovat současné užití dvou protichůdných politických směrů, a to vyvažování na jedné straně a angažování na straně druhé. Pomocí vyvažování se stát připravuje na možnou nejhorší variantu vývoje událostí, když například buduje a posiluje vlastní alianční systém či udržuje silné a bojeschopné vojsko. Angažování je následně variantou pro příznivý vývoj vztahů, zahrnující vytváření obchodních sítí, zhušťování diplomatických vazeb a budování závazných multilaterálních rámců. Mezi autory, kteří sdílejí tuto pozici, jsem zařadil Evana Medeirose či Johna Hemmnigse.

Na základě takto definovaných přístupů k zajišťování jsem následně sestavil vlastní definici tohoto konceptu, jež v základní rovině čerpala z poznatků druhé zmíněné skupiny výzkumníků a v mnohém vycházela i z Kuikova kompromisního přístupu. Cílem zde bylo vytvořit koherentní definici, která by v sobě zahrnovala důležité prvky a následně ji bylo možno aplikovat na americkou zahraniční politiku vůči Číně v době působení prezidenta Baracka Obamy, tj. sledovat zdali realizované politiky zvolenému konceptu odpovídají a lze jej tak použít pro jejich vysvětlení a zařazení do širšího kontextu americké strategie. Výsledkem bylo následující pojetí odpovídající potřebám velmocí:

Zajišťování je specifickou strategií (státního) aktéra mezinárodního systému, který se snaží pojistit se proti negativnímu vývoji ve vzájemných vztazích s jiným (cílovým) aktérem, aniž by však vylučoval možnost vývoje pozitivního. Tato strategie

je přitom uplatňována v prostředí charakterizovaném vysokou mírou nejistoty ohledně budoucích záměrů cílového aktéra, kdy se aplikace jednostranné strategie jeví jako příliš riskantní. Zajišťující se aktér proto odmítá sázet vše na jednu kartu a namísto toho volí dvojkolejnou politiku, která v sobě snoubí snahy o maximalizaci vlastní bezpečnosti (resp. snižování rizik) a maximalizaci užítku. Oba postupy jsou přitom praktikovány současně ve snaze zaujmout jakousi střední pozici na škále mezi nejlepším a nejhorsším scénářem vývoje vzájemných interakcí. Výsledkem je tedy dvojkolejná politika založená na dvou základních sadách politických opatření. První z nich lze označit jako angažování, v jehož rámci se zajišťující se stát snaží pozměnit chování cílového státu v zahraniční politice na základě ovlivnění jeho systému preferencí. Činí tak pomocí prohlubování počtu a kvality vzájemných interakcí a vytváření vztahů zvyšující se interdependence. Druhou sadu lze následně ztotožnit s nepřímým vyvažováním, v jehož rámci zajišťující se aktér posiluje své vlastní mocenské pozice. Činí tak přitom jak na vnitřní úrovni pomocí zvyšování vlastních kapacit, tak i na úrovni vnější díky navazování spolupráce s ostatními aktéry mezinárodního systému, kteří sdílejí podobné zájmy či hodnoty, resp. vnímají vlastní pocit nejistoty vůči budoucím záměrům cílového aktéra. Obě součásti zajišťování lze přitom sledovat v politické, vojenské i ekonomické oblasti, přičemž k jejich naplnění jsou využity nástroje na bilaterální i multilaterální úrovni (v rámci vyvažování i unilaterální). Zajišťující se stát tak pomocí této strategie rovněž realizuje vlastní představu o mocenském uspořádání/řádu v daném regionu či mezinárodním systému jako takovém.

Tuto definici lze rovněž vyjádřit v grafické podobě následující tabulkou.

		Zajišťování (dvojkolejná politika a střední pozice)	
		Maximalizace užitku	Maximalizace bezpečnosti
Oblasti působení	Nástroje	Angažování	Vyvažování
Politická	Bilaterální i multilaterální (v rámci vyvažování i unilaterální)	Normalizace diplomatických vztahů, uzavírání bilaterálních i multilaterálních smluv o spolupráci a přátelství, začleňování cílového státu do mezinárodních organizací, návštěvy na vysoké politické úrovni, pořádání summitů	Posilování přátelských a spojeneckých vztahů s dalšími zeměmi, pořádání summitů a zakládání mezinárodních organizací s omezeným členstvím (bez účasti cílového státu), posilování společné hodnotového nastavení
Ekonomická	Bilaterální i multilaterální (v rámci vyvažování i unilaterální)	Zvyšování vzájemného obchodu, odstraňování tarifních i netarifních překážek vzájemného obchodu, zvyšování přímých zahraničních investic, joint venture projekty, zakládání hospodářsky zaměřených mezinárodních organizací	Zavádění tarifních i netarifních překážek, posilování hospodářské spolupráce s vlastními spojenci a aliančními partnery, vytváření zón volného obchodu a dalších stupňů tržní liberalizace se spojenci, vytváření soutěživých ekonomických mezinárodních organizací, investice do nových technologií a vlastní konkurenceschopnosti
Vojenská	Bilaterální i multilaterální (v rámci vyvažování i unilaterální)	Společná vojenská cvičení, vojenské výměny, přizvání vojenských pozorovatelů, sdílení informací, návštěvy vojenských představitelů	Příprava a existence patřičných strategických dokumentů, navyšování vojenského rozpočtu, navyšování a modernizace vlastních vojenských kapacit, utváření bilaterálních i multilaterálních aliancí a koalic (v nichž cílový stát není zastoupen), transfery zbraní a vojenská pomoc spřáteleným státům, sdílení vývojových kapacit
Scénáře vývoje vzájemných vztahů		Směr k pozitivnímu vývoji vzájemných vztahů ←	Směr k negativnímu vývoji vzájemných vztahů →

Poté, co jsem měl již k dispozici ucelenou definici zajišťování, jsem se v praktické části jal ověřit svoji původní hypotézu. V rámci toho jsem proto sledoval americké politiky vůči Číně ve třech základních oblastech. Zde jsem vycházel z typologie Evana Resnicka, kterou představil ve svém článku pro *Journal*

of *International Affairs* nazvaném *Defining Engagement*, zabývajícími se možnostmi sledování politik angažování v rozličných tematických oblastech. Ty definoval celkem čtyři – vojenskou, hospodářskou, diplomatickou a kulturní. Pro potřeby své práce jsem však využil pouze tři z nich, přičemž jím velice široce definovanou oblast kultury jsem se rozhodl vyřadit. K tomu mě vedla především snaha zjednodušit celý koncept snížením počtu sledovaných proměnných. Zároveň se domnívám, že řada klíčových prvků v této oblasti se již promítá i v oblastech předchozích (například turismus a jeho ekonomických dopad) a není je proto nutné poměřovat zvlášť. V každé ze zvolených oblastí jsem následně sledoval prvky angažování i vyvažování a to projevované unilaterálně, bilaterálně i multilaterálně.

Ve vojenské oblasti jsem vycházel z faktu, že uvažování americké administrativy vyvěralo z uvědomění si stěžejního významu vzájemných vztahů USA a Číny pro vývoj bezpečnostního prostředí nejenom v asijsko-pacifickém regionu, ale rovněž v globálním měřítku. V daném sektoru jsem proto našel následující politiky či události:

- V rámci angažování:
 - Jednání předních vojenských představitelů obou zemí o sporných otázkách ve vzájemných vztazích, jež vyžadovaly společnou koordinaci (např. obrana před kyberútoky, otázka vyzbrojování a postavení Tchajwanu, severokorejský jaderný a raketový program).
 - Oboustranné inspekční návštěvy bojových plavidel a techniky (např. inspekce na letadlových lodích Liaoning a USS Ronald Regan).
 - Vytvoření strategického rámce pro budování vztahů mezi oběma armádami podepsáním dokumentu *China-US Army to Army Dialogue Mechanism* ve Washingtonu v roce 2015.
 - Koordinace společného postupu vůči pirátům v Adenském zálivu a v Jihočínském moři.
 - Účast Číny na největším americkém námořním cvičení v Tichomoří s názvem Tichomořský prsteneček (*Rim of the Pacific–RIMPAC*) v letech 2014 a 2016.
- V rámci vyvažování:
 - Investice do zbrojení – ty sice po ukončení přímé vojenské angažovanosti USA v konfliktech v Iráku a Afghánistánu každoročně klesaly, avšak tyto škrty se netýkaly kapacit určených pro oblast Asie a Pacifiku.
 - Upevňování aliančních vazeb a to nejenom s tradičními spojenci typu Japonska či Jižní Koreje, ale i s partnery v jihovýchodní Asii, sdruženými v ASEAN. To v sobě zahrnovalo pořádání rozličných

vojenských a především námořních cvičení (např. PHILBEX, Balikatan či Cobra Gold) spolu s transfery vojenské techniky.

- Podporu státům jihovýchodní Asie v jejich snaze čelit rostoucí čínské teritoriální expanzi v rámci její devítibodové linie (*nine-dash line*) v oblasti Paracelských a Spratleyových ostrovů + pořádání pravidelným operací/misí pro svobodnou mořeplavbu (*freedom of navigation operations*– FONOPS), jejichž cílem bylo prosazovat ustanovení mezinárodního práva dle UNCLOS, především pak právo na poklidné proplutí (*innocent passage*) v teritoriálních vodách jiného státu.

Stejně jsem postupoval i v ekonomické oblasti, v níž americká zahraniční politika vůči Číně dlouhodobě vychází z faktu ohromné velikosti, vzájemné závislosti (*interdependence*) a výrazné integrace americké i čínské ekonomiky do globálních hospodářských vztahů. Zde jsem jako stěžejní identifikoval následující prvky:

- V rámci angažování:
 - Založení tzv. Strategického a ekonomického dialogu (*U.S.-China Strategic and Economic Dialogue*) v dubnu 2009 – ten sloužil jako platforma pro projednávání klíčových otázek v oblasti ekonomických vztahů (např. otázka kurzu čínské měny, tržní reformy v Číně, otázka dumpingu a tarifních i netarifních bariér).
 - Neustálé zvyšování vzájemné obchodní výměny a to navzdory globální hospodářské krizi.
 - Zvyšující se podíl amerického federálního dluhu drženého Čínou – ta na konci roku 2016 vlastnila dle odhadů americké dluhopisy v hodnotě 1,1 bilionu USD (Morrison, 2017: Summary).
 - Soustavné zvyšování objemu přímých zahraničních investic (*foreign direct investment*– FDI) mezi oběma ekonomikami a následnému prohlubování hospodářské *interdependence*.
- V rámci vyvažování:
 - Posilování hospodářských vazeb s tradičními politickými spojenci a partnery v regionu.
 - Založení tzv. Transpacifického partnerství (*Trans-Pacific Partnership* – TPP) jako prvku hlubší integrace převážně liberálně orientovaných ekonomik (s výjimkou Vietnamu) bez účasti Číny.

Kroky Obamovy administrativy v politické oblasti se výrazně překrývaly s kroky, které se primárně vyznačovaly vojenským či ekonomickým charakterem. Vybrány zde tedy byly určité reziduální politické akty odpovídající výše zmíněné Resnickově typologii.

- V rámci angažování:
 - Vzájemné návštěvy nejvyšších představitelů obou zemí – především pak Obamovy návštěvy Číny a snaha o neformální sblížení obou státníků (Obamy a Xi Jinpinga) v rámci setkání v americkém letovisku Sunnyland's Estate v Kalifornii v červnu 2013 (tzv. *shirt-sleeves summit*).
 - Koordinace společného postupu při čelení hrozbám klimatických změn – především pak vyhlášení komuniké *U.S.-China Joint Announcement on Climate Change* postupu během Pařížské klimatické konference.

- V rámci vyvažování:
 - Snahy Spojených států o vytvoření tzv. trilaterální aliance – ta se měla týkat výrazného prohloubení dlouhodobě nejistých vztahů mezi americkými tradičními spojenci ve východní Asii, tj. Japonskem a Jižní Koreou, a to především v bezpečnostních a ekonomických otázkách.
 - Historické návštěvy Baracka Obamy v Hirošimě a premiéra Shinzo Abeho v Pearl Harboru – oba kroky se staly manifestací síly vzájemné aliance.

Jak následně dokládá porovnání mé definice zajišťování s reálnými kroky americké administrativy v době prezidentství Baracka Obamy, tento koncept je pro vysvětlení zahraničně-politické strategie Spojených států vůči Číně plně vyhovující. Washington totiž v dané době zcela současně aplikoval naprosto protichůdné politiky, jež je možno zařadit pod koncepty angažování a vyvažování. K tomu jej vedla především neochota volit jednoznačnější přístup v podobě sledování pouze jednoho druhu politik. Takovéto chování bylo totiž interpretováno jako příliš riskantní a to nejenom pro samotné Spojené státy ale i stabilitu celého asijsko-pacifického regionu, potažmo světového politického řádu. „Sázka pouze na jednu kartu“ tak byla odmítnuta ve prospěch současného sledování politik zaměřených na maximalizaci možného užítku z rozvoje americko-čínských vztahů (angažování) a zároveň podnikání nezbytných kroků k maximalizaci bezpečnosti skrz zachování dominantního postavení USA v asijsko-pacifickém regionu (vyvažování).

Tento dvojkolejný přístup přitom bylo možno přesvědčivě prokázat ve všech třech sledovaných oblastech dle Resnickovy upravené typologie, tj. ve vojenské, ekonomické i politické oblasti. To přitom platilo především pro období po roce 2010, kdy byla Obamova administrativa nucena pod tíhou okolností přehodnotit svůj původní přístup, kladoucí silný důraz na angažování Číny, a naopak posílit vyvažovací politiky

v rámci zajišťování. Důvodem toho byla především zvyšující se asertivita Číny v otázce svých teritoriálních nároků v Jihočínském moři a Východočínském moři, jež postupně zesilovala a zvyšovala tak obavy z růstu čínské moci u amerických spojenců a partnerů. Nástup nového čínského vedení v čele s Xi Jinpingem pak daný trend pouze potvrdil. Spolu s tím však nadále přetrvávala pro spolupráci mezi oběma velmocemi a zajišťování se proto stalo hlavním definičním prvkem americké zahraniční politiky vůči Číně až do konce Obamova funkčního období.

Závěrem lze tedy říci, že přestože se zajišťování v rámci teorií mezinárodních vztahů vyvíjelo především jako koncept popisující chování malých a mocensky slabých států čelícím vlivu více velmocí, lze jej efektivně uplatnit při analýze chování jedné velmoci (zajišťujícího se aktéra) vůči velmoci jiné (cílovému aktérovi). To přitom platí především v případě (jak zmiňuje Hemmings, 2013a), kdy potenciální oponent ještě zdaleka není vnímán jako ztracený případ a politické elity jednoho státu se mohou pokusit o utváření politických rozhodnutí státu druhého. Zjednodušené pojetí zajišťování, v němž se hospodářských krocích hovořilo jako o aplikaci politik angažování a naopak o krocích ve vojenském sektoru pouze jako o vyvažování, se pak na základě mého výzkumu ukázalo jako neopodstatněné. Stejně tak nelze říci, jak například tvrdí Evelyn Goh, že by se zajišťování týkalo pouze malých a mocensky slabých států.

5 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

Ashton, Carter B – Perry, William (2007): *China's Rise in American Military Strategy*. In: *China's March on the 21st Century: A Report of the Aspen Strategy Group*. Washington, D.C: The Aspen Institute.

Auslin, Michael (2017): *Time for a U.S.-Japanese Free Trade Agreement? How to Proceed if the TPP Is Dead*. Foreign Affairs, 9. 1. 2017, <https://www.foreignaffairs.com/articles/asia/2017-01-09/time-us-japanese-free-trade-agreement>, 27. 3. 2017.

BBC News (2015): *US calls for land reclamation 'halt' in South China Sea*. 30. 5. 2015, <http://www.bbc.com/news/world-asia-32941829>, 28. 3. 2017.

Brzezinski, Zbigniew (2009): *The Group of Two that Could Change the World*. Financial Times, 13. 1. 2009.

Bush, Richard (2013): *Obama and Xi at Sunnylands: A Good Start*. Brookings, 10. 6. 2013, <https://www.brookings.edu/blog/up-front/2013/06/10/obama-and-xi-at-sunnylands-a-good-start/>, 28. 3. 2017.

Campbell, Kurt – Andrews, Brian (2013): *Explaining the US 'Pivot' to Asia*. London: Chatham House: The Asia Group.

Clark, Ian (2011): *China and the United States: A Succession of Hegemonies?* International Affairs by Royal Institute of International Affairs, Vol. 87, No. 1, pp. 13 – 28.

Clinton, Hillary (2010a): *Clinton's Speech on America's Engagement in the Asia-Pacific, October 2010*. Council on Foreign Relations. 28. 10. 2010. <http://www.cfr.org/asia-and-pacific/clintons-speech-americas-engagement-asia-pacific-october-2010/p23280>, 21. 3. 2017.

Clinton, Hillary (2010b): *Remarks at Press Availability*. U.S. Department of State. 24. 6. 2010, <https://2009-2017.state.gov/secretary/20092013clinton/rm/2010/07/145095.htm>, 20. 3. 2017.

- Cooper, Helene – Wong, Edward (2009): *In Beijing, Obama Calls for 'Strong Dialogue'*. The New York Times, 16. 11. 2009, <http://www.nytimes.com/2009/11/17/world/asia/17prexy.html>, 27. 3. 2017.
- Council on Foreign Relations. *U.S. Relations With China (1949–present)*. <http://www.cfr.org/china/us-relations-china-1949present/p17698>, 28. 3. 2017.
- Dittmer, Lowell (2007): *Assesing American Asia Policy*. Asian Survey. Vol. 47, No. 4, pp. 521 – 535.
- Escritt, Thomas – Holland, Steve (2014): *Obama brings U.S. allies South Korea and Japan together for talks*. Reuters World News, 25. 3. 2014, <http://www.reuters.com/article/us-japan-korea-trilateral-idUSBREA2O1OT20140325>, 29. 3. 2017.
- Feng, Zhu (2012): *US Pivot to the Asia-Pacific and Its Impact on Regional Security*. Tokyo Foundation. 25. 6. 2012, <http://www.tokyofoundation.org/en/topics/japan-china-next-generation-dialogue/us-pivot-and-its-impact-on-regional-security>, 2. 2. 2017.
- Friedberg, Aaron (2005): *The Future of U.S.-China Relations: Is Conflict Inevitable?* International Security. Vol. 30, No. 2, pp. 7 – 45.
- Friedberg, Aaron (2012): *Bucking Beijing: An Alternative U.S. China Policy*. Foreign Affairs. Vol. 91, No. 5, pp. 48 – 58.
- Gady, Franz-Stefan (2015): *US Army to Continue Military Dialogue with the PLA*. The Diplomat, 6. 3. 2015, <http://thediplomat.com/2015/03/us-army-to-continue-military-dialogue-with-the-pla/>, 26. 3. 2017.
- Gill, Bates (2010): *China as an Emergent Center of Global Power*. In: Herd, Graeme (ed.): *Great Powers and Strategic Stability in the 21st Century*. Routledge.
- Goh, Evelyn (2005a): *Great Powers and Southeast Asian Regional Security Strategies: Omni-enmeshment, Balancing and Hierarchical Order*. Working Paper No. 84. Institute of Defense and Strategic Studies Singapore.
- Goh, Evelyn (2006): *Understanding „hedging“ in Asia-Pacific Security*. PacNet. No. 43. Centre for Strategic and International Studies (CSIS).

Goh, Evelyn (2007): *Great Powers and Hierarchical Order in Southeast Asia: Analyzing Regional Security Strategies*. *International Security*, Vol. 32, No. 3, pp. 113 – 157.

Goh, Evelyn (2014): *ASEAN-led Multilateralism and Regional Order: The Great Power Bargain Deficit*. *The ASAN Forum*. 23. 5. 2014, <http://www.theasanforum.org/asean-led-multilateralism-and-regional-order-the-great-power-bargain-deficit/>, 17. 1. 2017.

Goh, Evelyn (2016): *Southeast Asian Strategies toward the Great Powers: Still Hedging after All These Years?* *The ASAN Forum*. 22. 2. 2016, <http://www.theasanforum.org/southeast-asian-strategies-toward-the-great-powers-still-hedging-after-all-these-years/>, 17. 1. 2017.

Gompert, David C. – Cevallos, Astrid – Garafola, Cristina L. (2016): *War with China: Thinking Through the Unthinkable*. Santa Monica: Rand Corporation.

Gordon, Bernard (2012): *Trading Up in Asia: Why the United States Needs the Trans-Pacific Partnership*. *Foreign Affairs*, Vol. 91, No. 4, pp. 17 – 22.

Government of Canada (2017): *History of the TPP*. 17. 1. 2017, <http://www.international.gc.ca/trade-agreements-accords-commerciaux/agr-acc/tpp-ptp/rounds-series.aspx?lang=eng>, 27. 3. 2017.

Granville, Kevine (2017): *What is TPP? Behind the Trade Deal That Died*. *The New York Times*, 23. 1. 2017, https://www.nytimes.com/interactive/2016/business/tpp-explained-what-is-trans-pacific-partnership.html?_r=0, 27. 3. 2017.

Green, Mike (2016): *The Legacy of Obama's Pivot to Asia*. *Foreign Policy*. 3. 9. 2016, <http://foreignpolicy.com/2016/09/03/the-legacy-of-obamas-pivot-to-asia/>, 5. 2. 2016.

Hemmings, John (2013a): *China: America Hedges Its Bets: Understanding the Nuances and Challenges of Washington's Approach*. *The National Interest*, 6. 12. 2013, <http://nationalinterest.org/commentary/china-america-hedges-its-bets-9510>, 27. 3. 2016.

Hemmings, John (2013b): *Hedging: The Real U.S. Policy Towards China? Is America trying to contain China? No, it could be just hedging its bets*. *The Diplomat*, 13. 5. 2013, <http://thediplomat.com/2013/05/hedging-the-real-u-s-policy-towards-china/>, 27. 3. 2016.

Herold, Thomas (2017): *Financial Terms Dictionary: Terminology Plain and Simple Explained*. Evolving Wealth. Fairfax California, USA.

Hlaváček, Pavel (2017): *Strategie zajišťování států jihovýchodní Asie*. Mezinárodní vztahy. Vol. 51, No. 4.

China Briefing (2014): *Understanding China's Free Trade Agreements*. 10. 2. 2014, <http://www.china-briefing.com/news/2014/02/10/understanding-chinas-free-trade-agreements.html>, 20. 2. 2017.

Investopedia (2016): *A Beginner's Guide to Hedging*. 20. 10. 2016, <http://www.investopedia.com/articles/basics/03/080103.asp>, 21. 2. 2017.

Jackson, Van (2014): *Power, trust, and network complexity: three logics of hedging in Asian security*. International Relations of the Asia-Pacific. Vol. 14, No. 3, pp. 331 – 356.

Kai, Jin (2014): *Reinventing US-China Relations: Mission Plausible?* The Diplomat, 26. 3. 2014, <http://thediplomat.com/2014/03/reinventing-us-china-relations-mission-plausible/>, 26. 3. 2017.

Katzenstein, Peter J. – Okawara, Nobuo (2001): *Japan, Asian-Pacific Security nad the Case for Analytical Eclecticism*. International Security. Vol. 26, No. 3, pp. 153 – 185.

Kelly, Robert (2013): *US-Japan Alliance Sparks Korean Grand Strategy Debate*. The Diplomat, 11. 12. 2013, <http://thediplomat.com/2013/12/us-japan-alliance-sparks-korean-grand-strategy-debate/>, 25. 3. 2017.

Kuik, Cheng-Chwee (2008): *The Essence of Hedging: Malaysia and Singapore's Response to a Rising China*. Contemporary Southeast Asia. Vol. 30, No. 2, pp. 159 – 185.

Kuik, Cheng-Chwee (2016): *How Do Weaker States Hedge? Unpacking ASEAN States Alignment Behaviour towards China*. Journal of Contemporary China. Vol. 25, No. 100, pp. 500 – 514.

Lind, Jennifer (2017): *Asia's Other Revisionist Power: Why U.S. Grand Strategy Unnerves China*. Foreign Affairs. Vol. 96, No. 2, pp. 74 – 82.

Malloy, Allie (2016): *Abe, Obama affirm alliance in ceremony at Pearl Harbor*. CNN Politics, 27. 12. 2016, <http://edition.cnn.com/2016/12/27/politics/shinzo-abe-pearl-harbor-obama/index.html>, 29. 3. 2017.

Mauzy, Diane – Job, Brian L. (2007): *U.S. Policy in Southeast Asia: Limited Re-engagement after Years of Benign Neglect*. Asian Survey. Vol. 47, No. 4, pp. 622 – 641.

Medeiros, Evan (2005): *Strategic Hedging and the Future of Asia-Pacific Stability*. The Washington Quarterly, Vol. 29, No. 1, pp. 145 – 167.

Miller, Berkshire J. (2014): *Gang of Three? Why Obama Must Bring Seoul and Tokyo Together*. Foreign Affairs, 13. 4. 2014, <https://www.foreignaffairs.com/articles/northeast-asia/2014-04-13/gang-three>, 29. 3. 2017.

Morrison, Wayne (2017): *China-U.S. Trade Issues: CRS Report*. Congressional Research Service.

Nakamura, David (2016): *In Hiroshima 71 years after first atomic strike, Obama calls for end of nuclear weapons*. The Washington Post, 27. 3. 2016, https://www.washingtonpost.com/politics/obama-visits-hiroshima-more-than-seven-decades-after-the-worlds-first-atomic-strike/2016/05/27/c7d0d250-23b6-11e6-8690-f14ca9de2972_story.html?utm_term=.55716c1d83a4, 29. 3. 2017.

National Priorities (2016a): *How Military Spending has Changed Since 9/11*. <https://www.nationalpriorities.org/campaigns/how-military-spending-has-changed/>, 22. 3. 2017.

National Priorities (2016b): *U.S. Military Spending vs. the World*. <https://www.nationalpriorities.org/campaigns/us-military-spending-vs-world>, 22. 3. 2017.

Nye, Joseph S. (1995): *East Asian Security The Case for Deep Engagement*. Foreign Affairs. Vol. 74, No. 4, pp. 90 – 102.

Nye, Joseph S. (2011): *Obama's Pacific Pivot*. Korea Herald, 8. 12. 2011, http://www.koreatimes.co.kr/www/news/opinion/2011/12/137_100403.html, 25. 2. 2016

Obama, Barack (2011): *Remarks By President Obama to the Australian Parliament*. The White House, 17. 11. 2011, <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2011/11/17/remarks-president-obama-australian-parliament>, 20. 3. 2017.

Obama, Barack (2015): *Here's the deal: the Trans-Pacific Partnership*. The White House, 6. 11. 2015, <https://obamawhitehouse.archives.gov/blog/2015/11/06/heres-deal-trans-pacific-partnership>, 27. 3. 2017.

Office of the Press Secretary (2014a): *FACT SHEET: President Obama's Visit to China*. The White House, 11. 11. 2014, <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2014/11/11/fact-sheet-president-obama-s-visit-china>, 27. 3. 2017.

Office of the Press Secretary (2014b): *Remarks by President Obama and President Xi Jinping in Joint Press Conference*. The White House, 12. 11. 2014, <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2014/11/12/remarks-president-obama-and-president-xi-jinping-joint-press-conference>, 27. 3. 2017.

Office of the Press Secretary (2014c): *U.S.-China Joint Announcement on Climate Change*. The White House, 11. 11. 2014, <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2014/11/11/us-china-joint-announcement-climate-change>, 27. 3. 2017.

Office of the Press Secretary (2016a): *Remarks by President Obama and Prime Minister Abe of Japan at Hiroshima Peace Memorial*. The White House, <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2016/05/27/remarks-president-obama-and-prime-minister-abe-japan-hiroshima-peace>, 29. 3. 2017.

Office of the Press Secretary (2016b): *Remarks by President Obama and Prime Minister Abe of Japan at Pearl Harbor*. The White House, 27. 12. 2016, <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2016/12/28/remarks-president-obama-and-prime-minister-abe-japan-pearl-harbor>, 29. 3. 2017.

Office of the United States Trade Representative: *New Opportunities for U.S. Exporters Under the U.S.-Korea Trade Agreement*. <https://ustr.gov/trade-agreements/free-trade-agreements/korus-fta>, 27. 3. 2017.

Parameswaran, Prashanth (2016): *US South China Sea FONOPs to Increase in Scope, Complexity: Commander*. The Diplomat, 28. 1. 2016, <http://thediplomat.com/2016/01/us-south-china-sea-fonops-to-increase-in-scope-complexity-commander/>, 22. 3. 2017.

- Pearce, Jen (2014): *HADR and US-China Military Cooperation*. The Diplomat, 28. 6. 2014, <http://thediplomat.com/2014/07/hadr-and-us-china-military-cooperation/>, 24. 3. 2017.
- Przystup, Zach (2016): *Abe's Coming Visit to Pearl Harbor: The Pragmatism of Reconciliation*. Foreign Affairs, 23. 12. 2016, <https://www.foreignaffairs.com/articles/japan/2016-12-23/abes-coming-visit-pearl-harbor>, 29. 3. 2017.
- Rapp-Hooper, Mira (2015a): *All in Good FON: Why Freedom of Navigation Is Business as Usual in the South China Sea*. The Foreign Affairs, 12. 10. 2015, <https://www.foreignaffairs.com/articles/united-states/2015-10-12/all-good-fon>, 9. 2. 2017.
- Rapp-Hooper, Mira (2015b): *Make No Mistake: The United States Should Get Its Message Straight in the South China Sea*. The Foreign Affairs, 25. 11. 2015, <https://www.foreignaffairs.com/articles/2015-11-25/make-no-mistake>, 9. 2. 2017.
- Rapp-Hooper, Mira (2016a): *China's Short-Term Victory In The South China Sea And Its Long-Term Problem*. The Foreign Affairs, 21. 3. 2016, <https://www.foreignaffairs.com/articles/china/2016-03-21/chinas-short-term-victory-south-china-sea>, 29. 1. 2017.
- Rapp-Hooper, Mira (2016b): *Confronting China in the South China Sea: Multilateralism is Freedom of Navigation's Next Step*. The Foreign Affairs, 8. 2. 2016, <https://www.foreignaffairs.com/articles/china/2016-02-08/confronting-china-south-china-sea>, 29. 3. 2016.
- Rapp-Hooper, Mira (2016c): *Parting the South China Sea: How to Uphold the Rule of Law*. Foreign Affairs. Vol. 95, No. 5, pp. 76 – 82.
- Resnick, Evan (2001): *Defining Engagement*. Journal of International Affairs. Vol. 54, No. 2, pp. 551 – 566.
- Rolfes, Ellen (2014): *China and U.S. agree to more military cooperation, disagree on East Asia*. PBS News, 8. 4. 2014, <http://www.pbs.org/newshour/rundown/china-u-s-agree-military-cooperation-disagree-east-asia/>, 26. 3. 2017.

Sanders, Paul (2013): *China and the Trans-Pacific Partnership*. Tokyo Foundation, 17. 10. 2013, <http://www.tokyofoundation.org/en/articles/2013/china-and-tpp/>, 10. 2. 2017.

Sanders, Paul (2015): *Can America's Hedging Strategy Last?*. Tokyo Foundation, 16. 11. 2015, <http://www.tokyofoundation.org/en/articles/2015/americas-hedging-strategy/>, 10. 2. 2017.

Secretary of Defense (1998): *The United States Security Strategy for the East Asia-Pacific Region*. Washington D.C.

Smith, Sheila (2013): *Feeling the Heat: Asia's Shifting Geopolitics and the U.S.-Japan Alliance*. World Politics Review, 9. 7. 2013, <http://www.worldpoliticsreview.com/articles/13078/feeling-the-heat-asias-shifting-geopolitics-and-the-u-s-japan-alliance>, 25. 3. 2017.

Sorensen, John (2014): *RIMPAC Concludes with Enhanced Cooperation among 22 Nations*. Commander, U.S. Pacific Fleet, 31. 7. 2014, <http://www.cpf.navy.mil/news.aspx/030454>, 25. 3. 2017.

Statista (2016a): *Direct investment position of the United States in Asia Pacific from 2000 to 2015*. <https://www.statista.com/statistics/188604/united-states-direct-investments-in-the-asia-pacific-region-since-2000/>, 26. 3. 2017.

Statista (2016b): *Direct investment position of the United States in China from 2000 to 2015*. <https://www.statista.com/statistics/188629/united-states-direct-investments-in-china-since-2000/>, 26. 3. 2017.

Statista (2016c): *Foreign direct investment (FDI) from China in the United States from 2002 to 2015*. <https://www.statista.com/statistics/188935/foreign-direct-investment-from-china-in-the-united-states/>, 26. 3. 2017.

Statista (2016d): *Leading countries worldwide in 2015, by Foreign Direct Investment (FDI) outflows*. <https://www.statista.com/statistics/273931/largest-direct-investors-worldwide/>, 26. 3. 2017.

Stockholm International Peace Research Institute (2016a): *Military expenditure by country as a share of GDP, 1988 – 2015*.

<https://www.sipri.org/sites/default/files/Milex-GDP-share.pdf>

Stockholm International Peace Research Institute (2016b): *Military expenditure by country, in constant (2014) US\$ m., 1988–2015*.

<https://www.sipri.org/sites/default/files/Milex-constant-USD.pdf>.

Tiezzi, Shannon (2014a): *A 'Historic Moment': China's Ships Head to RIMPAC 2014*. *The Diplomat*, 11. 6. 2014, <http://thediplomat.com/2014/06/a-historic-moment-chinas-ships-head-to-rimpac-2014/>, 25. 3. 2017.

Tiezzi, Shannon (2014b): *US-China Military Relations: The Great Debate*. *The Diplomat*, 19. 12. 2014, <http://thediplomat.com/2014/12/us-china-military-relations-the-great-debate/>, 25. 3. 2017.

United Nations: *United Nations Convention on the Law of the Sea of 10 December 1982*. http://www.un.org/Depts/los/convention_agreements/texts/unclos/UNCLOS-TOC.htm, 24. 3. 2017.

United States Navy (2016): *A Design for Maintaining Maritime Superiority*. http://www.navy.mil/cno/docs/cno_stg.pdf.

U.S. Department of Defense (2014): *Quadrennial Defense Review 2014*. Washington D.C.

U.S. Department of Defense (2015): *Asia-Pacific Maritime Security Strategy*. Washington D.C.

U.S. Department of the Navy (2015): *A Cooperative Strategy for 21st Century Seapower*. Washington D.C.

U.S. Department of State (2015): *U.S.-China Strategic & Economic Dialogue Outcomes of the Strategic Track*. Press Releases, <http://www.state.gov/r/pa/prs/ps/2015/06/244205.htm>.

U.S. Department of State (2011): *U.S. Policy Toward the People's Republic of China (P.R.C.): Testimony of J. Kritenbrink*. 2011 East Asian and Pacific Affairs Remarks, Testimony, and Speeches, <http://www.state.gov/p/eap/rls/rm/2011/04/160652.htm>.

U.S. Department of the Treasury: *U.S. - China Strategic and Economic Dialogue*. <https://www.treasury.gov/initiatives/Pages/china.aspx>, 26. 3. 2017.

U.S. Department of the Treasury (2016): *2016 U.S.-China Strategic and Economic Dialogue U.S. Fact Sheet – Economic Track*. 7. 6. 2016, <https://www.treasury.gov/press-center/press-releases/Pages/jl0485.aspx>, 26. 3. 2016.

Wan, William (2016): *Obama's China visit gets off to rocky start, reflecting current relations*. The Washington Post, 3. 9. 2016, https://www.washingtonpost.com/world/obamas-china-visit-gets-off-to-rocky-start/2016/09/03/a188b2c6-71df-11e6-b786-19d0cb1ed06c_story.html?utm_term=.ca348884aa66, 28. 3. 2017.

Walt, Stephen M. (1985): *Alliance Formation and the Balance of World Power*. International Security, Vol. 9, No. 4, pp. 3 – 43.

Watanabe, Tsuneo (2014): *US Engagement Policy toward China: Realism, Liberalism and Pragmatism*. Tokyo Foundation, 31. 1. 2014, <http://www.tokyofoundation.org/en/articles/2014/us-engagement-policy-toward-china>, 16. 1. 2017.

Weihua, Chen – Xiaokun, Li (2015): *China, US sign agreement to boost army cooperation*. China Daily.com, 15. 6. 2015, http://www.chinadaily.com.cn/world/2015-06/15/content_21001723.htm, 26. 3. 2017.

Wicker, McDaniel (2016): *America's Next Move in Asia: A Japan-South Korea Alliance*. The National Interest, 24. 2. 2016, <http://nationalinterest.org/feature/americas-next-move-asia-japan-south-korea-alliance-15301>, 25. 3. 2017.

Williams, Miranda (2016): *Exercise Rim of the Pacific 2016 concludes*. Commander, U.S. Pacific Fleet, 4. 8. 2016, <http://www.cpf.navy.mil/news.aspx/110096>, 25. 3. 2017).

White House (2015): *The National Security Strategy of the United States of America*. Washington D. C.

World Bank (2016): *Potential Implications of the Trans-Pacific Partnership*. Global Economic Prospects, January 2016.

World Bank (2017): *Gross domestic product 2015*. <http://data.worldbank.org/data-catalog/GDP-ranking-table>, 6. 3. 2017.

Wyne, Ali (2016): *U.S. Hypocrisy in the South China Sea*. *Foreign Affairs*, 14. 7. 2016, <https://www.foreignaffairs.com/articles/china/2016-07-14/us-hypocrisy-south-china-sea>, 6. 2. 2017.

Xu, Beina (2014): *The U.S.-Japan Security Alliance*. Council on Foreign Relations, 1. 7. 2014, <http://www.cfr.org/japan/us-japan-security-alliance/p31437>, 24. 3. 2017.

Yuting, Su (2014): *New US ambassador Max Baucus meets the press in Beijing*. CCTV.com, 19. 3. 2014, <http://english.cntv.cn/program/newsupdate/20140319/101247.shtml>, 26. 3. 2017.

6 PŘEHLED PŘEKLADŮ ODBORNÝCH POJMŮ

angažování – engagement

bezpečnostní dilema – security dilemma

dostředivý paprscitý systém – hub and spokes system

následování – bandwagoning

neutralita – neutrality

rovnováha moci – balance of power

sféra vlivu – sphere of influence

velmoc – great power

vyvažování – balancing

zadržování – containment

zajišťování – hedging

zajišťující se aktér – hedger

zasíťování – enmeshment

7 PŘEHLED UŽITÝCH ZKRATEK

AIIB – Asian Infrastructure Investment Bank

ARF – Asean Regional Forum

ASEAN – Association of Southeast Asian Nations

FDI – foreign direct investment

FONOP – freedom of navigation operation

FTA – free trade area

PACOM – Pacific Command

PLA – People's Liberation Army

PLAN – People's Liberation Army Navy

RCEP – Regional Comprehensive Economic Partnership

RIMPAC – Rim of the Pacific

SCO – Shanghai Cooperation Organisation

SLOC – sea lines of communication

TPP – Trans-Pacific Partnership

TTIP – Transatlantic Trade and Investment Partnership

UN – United Nations

UNCLOS – U.N. Convention on the Law of the Sea

8 RESUMÉ

Tématem předložené diplomové práce byl výzkum zajišťování jako zahraničně-politické strategie Spojených států amerických (USA) vůči Číně (Čínské lidové republice) během prezidentství Baracka Obamy.

V rámci teoretické části bylo zajišťování popsáno jako termín původně pocházející z ekonomie a následně představena jeho rozličná pojetí v rámci teorie mezinárodních vztahů. Zmíněn tak byl přístup Evelyn Goh, jež zajišťování vnímala jako strategii malých a mocensky slabých států v jihovýchodní Asii, které zároveň čelí vlivu USA i Číny. Dalším autorem byl Cheng-Chwee Kuik, jenž koncept vnímal jako přístup maximalizující profit a zároveň maximalizující bezpečnost ve vzájemných vztahů zajišťujícího se státu a cílového státu. Dle něj se navíc jednalo o přístup přiřaditelný jak slabým státům, tak velmocím. Třetí kategorii představovali autoři jako John Hemmings či Evan Medeiros. Ti na zajišťování nahlíželi jako na definiční koncept americké zahraniční politiky vůči mocensky rostoucí Číně, tedy jako strategii vhodnou i pro unipolární supervelmoc. V závěru byla představena autorova vlastní definice zajišťování, která jej chápala jako dvojkolejnou politiku založenou na současném sledování politiky angažování a politiky vyvažování. V praktické části pak byly popsány základní body tzv. pívotu k Asii, který započal na počátku vlády prezidenta Baracka Obamy a znamenal přesun priorit zahraniční politiky Spojených států do Asie a Tichomoří. Následně došlo k aplikování autorovy vlastní definice zajišťování na konkrétní zahraničně-politické kroky Obamovy administrativy ve vojenské, ekonomické a politické oblasti. V každé z nich byly přitom sledovány politiky angažování i vyvažování, jež dohromady tvořily koncept zajišťování.

Diplomová práce tak odpověděla na otázku, zdali bylo možné vykládat zahraniční politiku USA vůči Číně v době Obamova prezidentství jako strategii zajišťování. Zároveň popsala stěžejní trendy, prvky a události, k nimž ve vzájemných vztazích obou mocností došlo, a zařadila je do širšího teoretického rámce. V neposlední řadě ukázala, jakým způsobem lze užít koncept zajišťování pro analýzu zahraniční politiky velmocí.

Klíčová slova: zajišťování, angažování, vyvažování, Barack Obama, americká zahraniční politika, Čína, Jihočínské moře, Tichomoří, pívot k Asii.

The topic of a submitted master thesis was a research of hedging as a foreign policy strategy of the United States of America (USA) towards China (People's Republic of China) during the presidency of Barack Obama.

In the theoretical part, hedging was described as a term coming from economy and then its various interpretations in a theory of international relations were introduced. First, Evelyn Goh's concept was mentioned. She understood hedging as a strategy of small and weak states in Southeast Asia, that face the influence of both United States and China simultaneously. Another author mentioned was Cheng-Chwee Kuik, who viewed hedging as a profit-maximizing and security-maximizing approach in mutual relations of a hedger and a target state. According to him, that approach was suitable for weak states as well as great powers. The third category consisted of authors like John Hemmings or Evan Medeiros. Those understood hedging as a defining concept of the U.S. foreign policy towards power rising China, thus as a strategy suitable for an unipolar superpower. Author's own definition of hedging was introduced in the end of the theoretical part. That definition understood hedging as a dual-track policy based on simultaneous following of engagement and balancing policies. In the practical part of the thesis basic points of the so-called pivot to Asia were described. It started at the beginning of Barack Obama's presidency and meant a rebalance of the U.S. foreign policy priorities to Asia and Pacific. Then author's own hedging definition was applied on particular foreign policy steps of Obama's administration in military, economic and political spheres. In each of them engagement and balancing policies that constituted hedging were followed.

So, the master thesis answered the question, whether the U.S. foreign policy towards China during a time period of Obama's presidency could be defined as a hedging strategy. It also described key trends, aspects and events that influenced the mutual relations of both great powers and classified them into a broader theoretical framework. Last, but not least, the thesis showed how hedging could be used for analysing of foreign policies of great powers.

Key words: Hedging, engagement, balancing, Barack Obama, U.S. foreign policy, China, South China Sea, Pacific, pivot to Asia.

9 SEZNAM PŘÍLOH

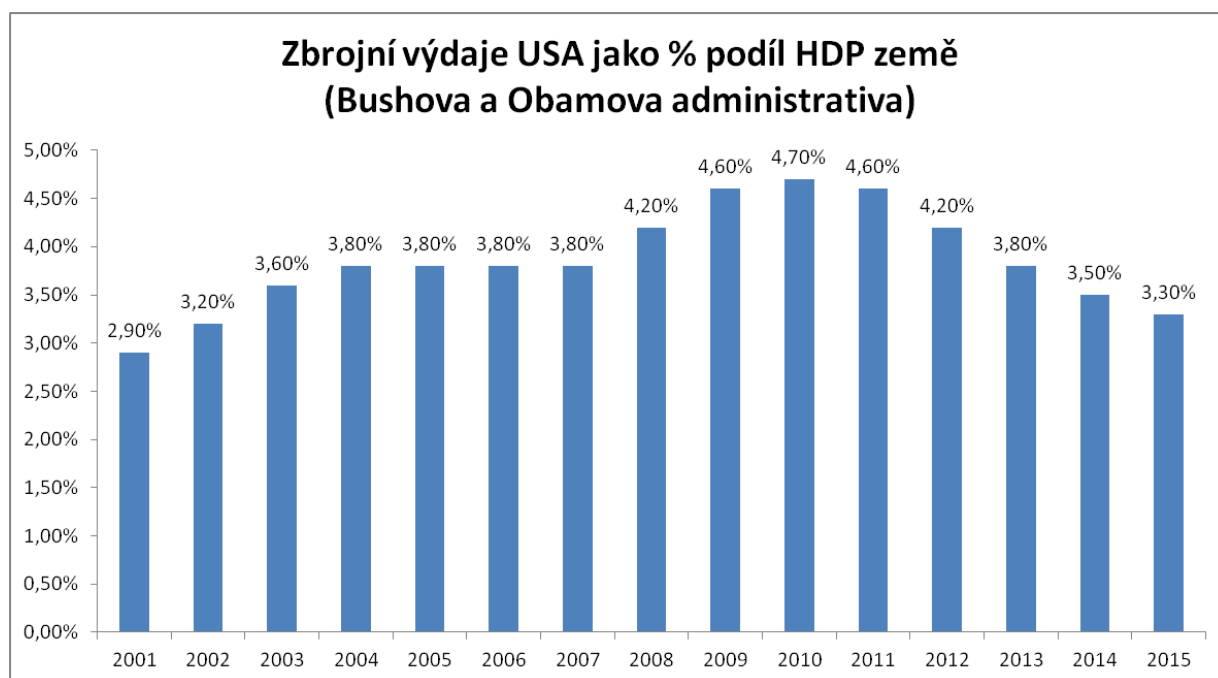
Příloha 1: Zbrojní výdaje USA jako % podíl HDP země (Bushova a Obamova administrativa)

Příloha 2: Zbrojní výdaje USA v miliardách USD (Bushova a Obama administrativa)

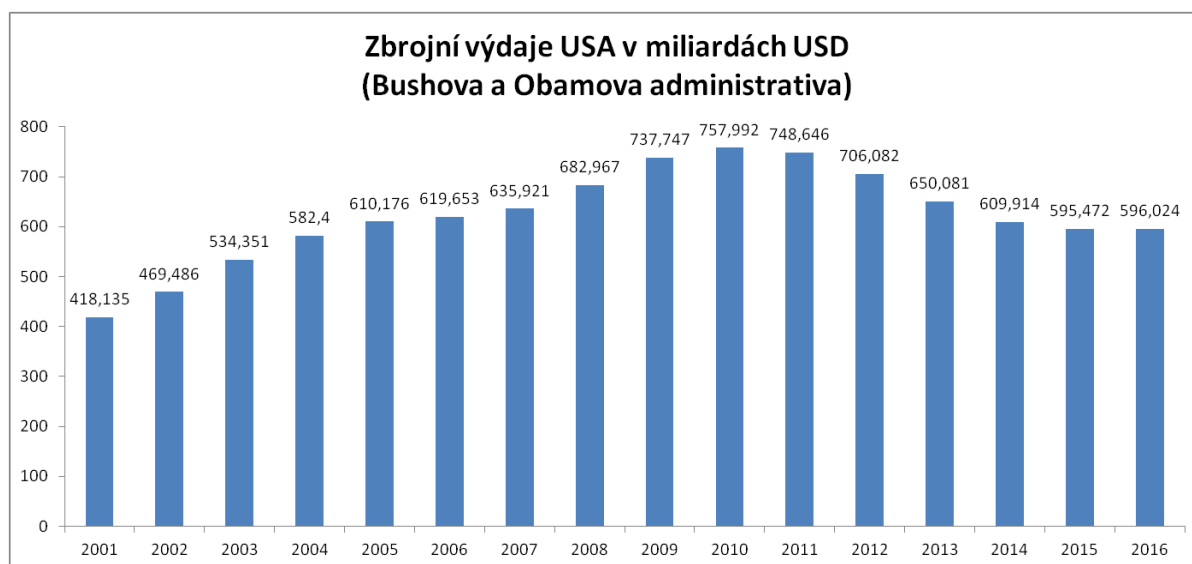
Příloha 3: Vývoj FDI Spojených států v Číně (v miliardách USD)

Příloha 4: Vývoj čínských FDI ve Spojených státech amerických (v miliardách USD)

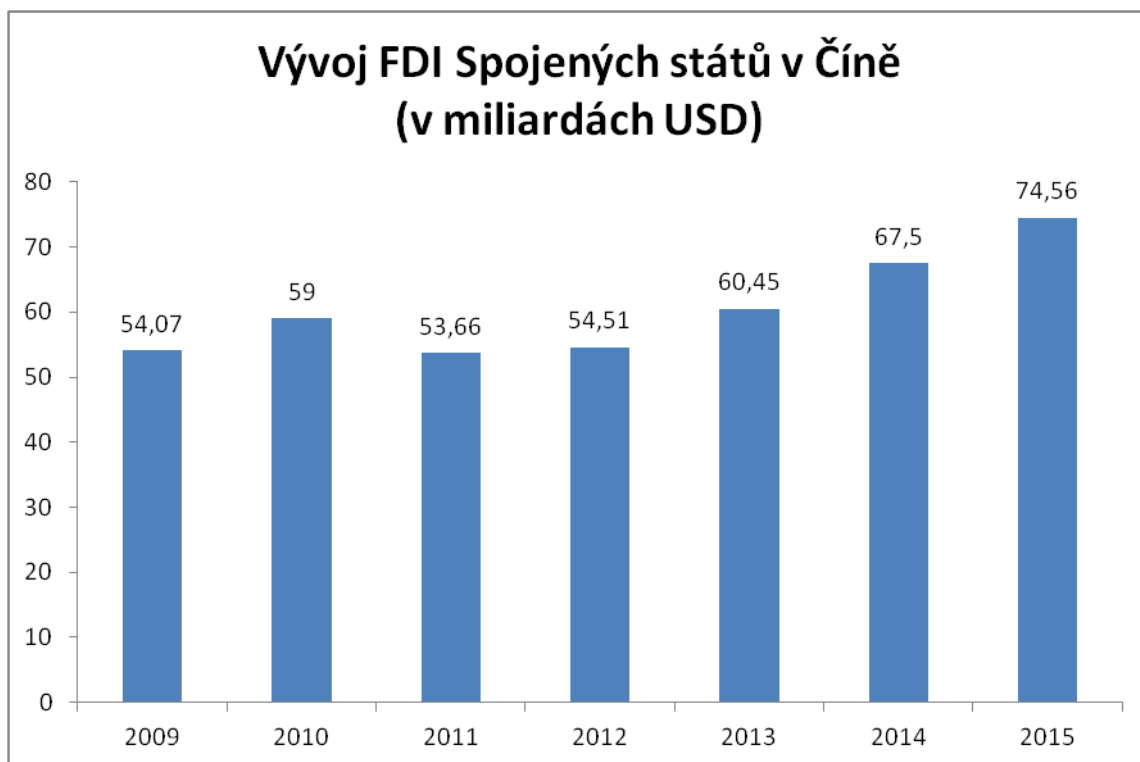
Příloha 5: Vývoj FDI Spojených států amerických v asijsko-pacifickém regionu (v miliardách USD)

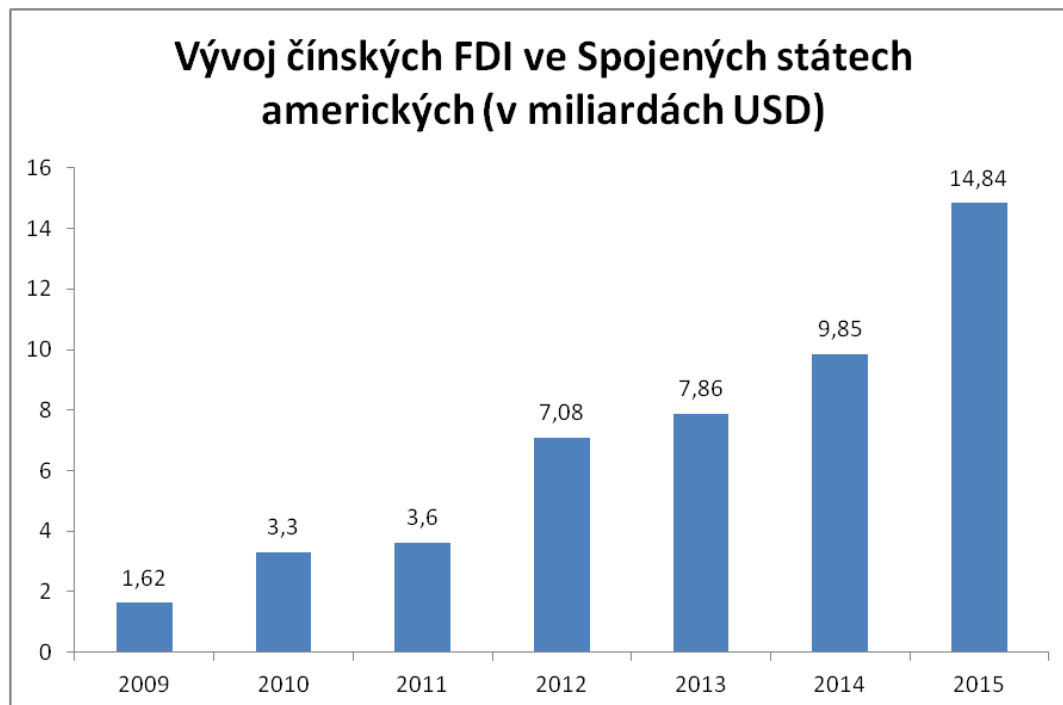
Příloha 1: Vlastní tvorba dle dat Stockholm International Peace Research Institute, 2016a.

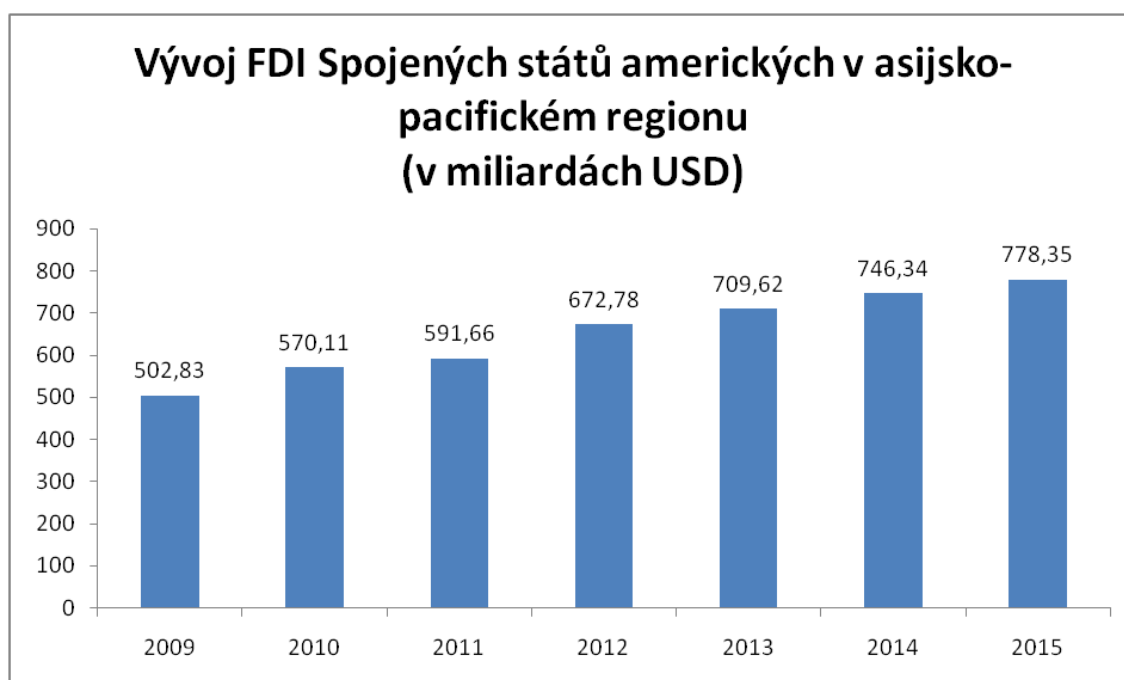
Příloha 2: Vlastní tvorba dle dat Stockholm International Peace Research Institute, 2016b.

Příloha 3: Vlastní tvorba dle dat Statista, 2016b.

Příloha 4: Vlastní tvorba dle dat Statista, 2016c.

Příloha 5: Vlastní tvorba dle dat Statista, 2016a.